

SANT ESTEVE D'OLZINELLES
I SANT LLORENÇ DE VILARDELL
HISTÒRIA DE DUES PETITES PARRÒQUIES MIL·LENÀRIES DEL MONTNEGRE

ERNEST ZARAGOZA I PASCUAL

Després d'haver estat dotze anys rector de Sant Esteve d'Olzinelles, al Montnegre, els últims anys del meu rectorat em van fer anar esbrinant i recollint dades sobre aquesta parròquia estimada, de manera que finalment m'ha semblat que encara que no ho sabia tot –perquè en història mai se sap tot– he pensat que seria interessant donar a conèixer la història essencial d'aquestes dues parròquies, tenint en compte el que diu Cervantes, que «ninguna relació de la historia es mala, como sea verdadera». Això és el que he mirat de fer: que tot el que digui sigui ben fonamentat i escrit sense passió ni interès personal que poguessin tòrcer el camí de la veritat, amb la fita del meu estimat pare Miquel Batllori, que els resultats siguin coherents amb les dades aportades per les font consultades, prescindint de si els resultats ens agraden o no, perquè els fets històrics no es poden canviar.

Val a dir que no he trobat cap història escrita d'aquestes parròquies i poca documentació també que hi fes referència, de manera que he hagut d'acudir necessàriament a l'Arxiu Diocesà de Barcelona, on es guarda tota la documentació antiga, especialment els llibres de les visites pastorals (segles XIV-XX) i els llibres sacramentals d'Olzinelles i Vilardell; l'Arxiu de la Parròquia d'Olzinelles, que jo

mateix vaig ordenar, on hi ha els llibres sacramentals i altres documents el segle xx; l'Arxiu Municipal de Sant Celoni, on per cert hi ha molt poca documentació d'Olzinelles (hi falta, des de 1927, arran de la mort del secretari, Jaume Bosch i Calls, el llibre d'actes del seu Ajuntament i altra documentació que estava en poder seu). He acudit també als treballs que sobre diferents temes i aspectes del Montnegre han estat publicats aquest últims anys, com el *Catàleg monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. Vallès Oriental*, del canonge i arxiver J. M. Martí Bonet, els interessants de J. Llovera, J. Vilageliu, J. Portals, i d'altres. Hem seguit l'esquema per capítols: lloc, nom i parròquia, visites pastorals, últims anys, estadística, masies, escola, municipi i catàleg de batlles, i rectorologi d'Olzinelles i després el lloc i parròquia de Vilardell, amb les seves visites pastorals, les masies i el catàleg dels rectors, tinents o vicaris.

I com que el temps esborra la memòria, la qual, d'altra banda, és una facultat que oblida, i perquè diu el nostre mossèn Cinto en el seu *Canigó* que: «El que un segle basteix, l'altre ho aterra», –*ad perpetuam rei memoriam*– presentem aquí aquest assaig d'història de les petites parròquies d'Olzinelles i Vilardell, per ajudar que no se'n perdi la memòria, amb el desig de fer un petit servei als amants de la seva història, que sens dubte ho agrairan, i com a agraïment a la parròquia d'Olzinelles, on vaig celebrar els meus vint-i-cinc anys de sacerdoci, la meitat dels quals passats al seu servei.

I. EL LLOC I LA GENT

L'antic poble d'Olzinelles i la seva parròquia de Sant Esteve –no s'ha de confondre amb la parròquia bagenca de Sant Jaume d'Olzinelles, del bisbat de Vic– estan situats a 4 km al sud del nucli de Sant Celoni, municipi al qual pertany des de 1927, dins el partit judicial d'Arenys de Mar i el parc natural de Montnegre-Corredor. La seva població és dispersa, situada dins la vall del torrent d'Olzinelles, afluent per la dreta de la Tordera, dins la comarca del Vallès Oriental, a mitja alçada de l'extrem nord-oriental del Montnegre, que és el massís muntanyós que forma part de la serralada litoral entre la Tordera i Collsacreu. El seu cim més alt té 757 m, i es veu perfectament des de l'era de la rectoria, igualment que el Montllorer a l'esquerra i Puig Castell, a la dreta, aquest de 395 m d'altitud, sobre el veïnat

d'Olzinelles, on antigament hi havia una torre de vigilància, de la qual encara hi ha restes.

La rectoria d'Olzinelles, la qual podríem considerar el centre del poble, està orientada al SE, i situada a 41 graus, 39 minuts, 40 segons latitud nord i a 2 graus, 30 minuts, 52 segons longitud est, a 240 m d'altitud sobre el nivell del mar. L'orografia d'aquestes muntanyes granítiques i pissarroses que amb la verdor exuberant de la vegetació i del bosc espès, sobretot d'alzinars, han donat nom al Montnegre, són un conjunt de turons i sots, on l'obaga i el solell s'alternen, amb moltes petites rieres, com la d'Olzinelles, que neix més amunt de Ca l'Agustí, i la del Montnegre, que va més enllà de Can Cornei i Can Lloró, i el torrent de Bocs, que totes van a morir a la Tordera, si bé porten poca aigua i a l'estiu sovint queden seques. Hi ha també fonts amagades, com a Olzinelles les de Lourdes, d'En Pedro, de la Pega, del Rector i de la Rectoria, i a Vilardell les de Bocs, Can Batlle, Can Lloró, de la Caldera, de Ferro i d'altres, fins a una trentena.

El clima és centreuropeu, força humit, tant per la condensació de vapor d'aigua que porten els vents de llevant que puguen del mar, com per les boires hivernals, que amoroseixen la sequedat i ajuden al creixement i ufana de la vegetació, composta sobretot d'alzines, roures, pi pinyer, castanyers i faig, amb força avellaners prop de la rectoria d'Olzinelles, i gatells, verns i salzes, olivars, però de pobre sotabosc amb bruc, arboç, galzerans i boix-grèvol.

La fauna compta amb ocells rapinyaires nocturns com l'astor, el mussol comú, l'òliba, el gamarús, i diürns com l'esperver i la miloca, a més dels tudons, gaigs, merles, els petits bruels i l'ull de bou, alguna perdiu, el coll-roig, la cuereta blanca, el rossinyol, el becadell, l'ànec de coll verd, la polla d'aigua, la fotja i la puput, la cadenera, el gafarró, el pardal, els estornells, els magais i diverses classes de mallerengues, però, estranyament, no hi ha garses.

Entre els mamífers cal esmentar el porc senglar, el gat mesquer, la geneta, la guineu, els cabirols, el gorjablanc, el ratolí de bosc, alguna rata grisa, alguns pocs esquiroles, conills, l'eriçó, el talpó comú, el teixó i la mustela. I a la riera d'Olzinelles i a les basses de Can Valls les granotes verdes, el gripau comú, el tritó jaspia i les salamandres. Entre els peixos, el barb, la lliça i la carpa, les anguiles i el cranc de riu importat. També hi ha serps verdes i d'aigua, colobres escurçoneres i el llargandaix comú.

La gent d'aquesta muntanya es diferenciaven de la del pla pel seu caràcter forjat per l'entorn natural que l'envoltaven i per les activitats que hi desenvolupaven, perquè com és sabut, el lloc i la manera de viure configura l'aspecte físic i els trets d'un caràcter determinat. El viure disseminat, pel que comporta d'aïllament humà, feia que fos menys sociable que la gent del pla, que és lloc de pas. La solitud i les feines dures fetes amb esforç i en condicions climàtiques també dures i la minsa educació rebuda els feia ser sorruts i desconfiats davant dels forasters, però de temperament afable i de bon tracte. Això era abans, perquè darrerament la uniformitat propiciada pels mitjans de comunicació, la ràdio i especialment la televisió, així com la mobilitat, han fet esvaïr les grans diferències que hi havia entre la gent de muntanya i la de la ciutat.¹

Després que els sarraïns deixessin aquestes terres i sobretot després que Girona passà a poder de Carlemany el 785 i a poc a poc fins a la reconquesta de Barcelona el 801, vingueren a repoblar aquestes contrades molts descendents dels cristians hispans que s'havien refugiat a l'altra banda dels Pirineus, de manera que encara en aquestes valls hi ha força cognoms ultrapirinencs com Lleget i Giró. El repobladors aportaren també les seves tradicions i els seus sants patrons, en especial Sant Martí de Tours, d'aquí ve que al Montseny hi hagi diverses esglésies parroquials dedicades a sants francesos, com Sant Martí de Montnegre, Sant Martí de Sant Celoni, Sant Martí de Mosquerols, Sant Martí de Riells, Sant Projet de Palautordera, Sant Sadurní de Collsabadell, l'ermita de Sant Guillem de Campis, etc.

Les terres de conreu eren guanyades al bosc pel sistema d'aprisió, és a dir per persones, famílies o monestirs, que després de fer els treballs corresponents de desbrossar el bosc, en demanaven el seu reconeixement com a senyors, sotmesos als reis francs i després als comtes, que eren senyors de tot, si bé aquests confiaren castells i terres als nobles, els quals passaren a ser senyors directes dels pagesos.² Aquests nobles feien amb els pagesos contractes anomenats

1. Fins aquí segueixo de prop la completa descripció de Llovera, *La muntanya de Baix*, 8-13, 16-25.

2. Aquest sistema d'aprisió el tenen tan arrelat en l'inconscient els pagesos d'aquestes contrades, que cosa que els deixis, ja sigui camp, casa o bosc –parlo per experiència– pel fet d'haver-ho endreçat ja ho consideren seu o si més no que no se'ls en pot privar mai més, encara que qui ho reclami en sigui l'amo.

d'emfiteusi, és a dir, que el senyor o monestir conservava la propietat de les terres i el pagès el domini útil o dret d'explotar-les pagant al senyor l'establiment i anualment una quota fixa anomenada cens, que solia ser algun animal de corral o alguna mesura de gra, i més tard diners, i unes tasques variables, que eren una part de la collita. Així naixeren els masos. Alguns anaren creixent durant molts anys, altres quedaren ermats i d'altres ressorgiren després i han arribat fins avui. N'hi havia que eren cases grans i senyorials ben situades sobre les valls i amb gran extensions de camps de cultiu i bosc, engrandides per herències, unions matrimonials i compres. A Olzinelles, les cases grans foren Can Valls, Ca l'Agustí i Ca l'Alzina, i a Vilardell, Can Batlle i Can Riera. Les cases de pagesos pobres no han durat tant com les primeres i als costats de les més grans hi havia la dels masovers o parcers, segons tinguessin arrendades per un tant fix anual o amb una part de la collita. Això i l'èxode rural de la muntanya cap a la ciutat ha fet que a poc a poc quedessin abandonades, però darrerament moltes han estat recuperades com a residències de cap de setmana.

Hi comptava molt el respecte al pare de família, la importància de l'hereu, i de la pubilla quan tot eren noies, els quals es quedaven a la masia per no dividir la terra, tenien cura dels pares, mentre que els seus germans s'havien d'establir pel seu compte o com a masovers d'altri o com a mossos, però rebien de l'hereu el valor aproximat de la quarta part de la finca a repartir entre tots. Quan una casa tenia falta de braços es contractaven mossos, els quals menjaven i dormien a la mateixa casa de l'amo. A les masies hi havia feina tot l'any, però més o menys segons la temporada agrícola. A la tardor, la recol·lecció i l'arada dels camps per sembrar els cereals; i a l'hivern es feien feines forestals i de carboneria; a la primavera, el conreu del gra sembrat i les males herbes. S'havia de cavar la terra, especialment per plantar-hi la verdura, les hortalisses i les patates per menjar, el blat de moro, les mongetes, etc. A l'estiu, segar i batre el gra, collir patates i regar les hortes. Les dones, a més de les tasques casolanes de cuinar, rentar i netejar, ajudaven els homes en les tasques agrícoles i recol·lectores dels bolets, castanyes, maduixes, herbes medicinals, etc., i a munyir les vaques i tenir cura de l'aviram. Anaven setmanalment al mercat de Sant Celoni a vendre i a comprar productes per a la casa i els vailets anaven a pasturar petits ramats de cabres o es llogaven de pastors a les cases grans.

El bosc ha estat sempre una font de riquesa important, tant per la

caça com pels seus fruits, entre ells els bolets, la fusta, la llenya i el carbó. Entre tots els arbres sobresurt el Pi Gros de Can Valls, que és un pi pinyoner d'unes dimensions espectaculars. El bosc fou explotat forestalment fins a meitat del segle xx. A l'hivern tallaven els arbres, collien les castanyes i feien el carbó, i a l'estiu es netejava el bosc i pelava el suro. La major part dels arbres són rebrots d'altres tallats anteriorment, però els pollancre foren plantats a les vores de les rieres. Tot això portava una activitat bosquerola intensa, la qual cosa féu que sorgissin un bon nombre d'oficis, avui desapareguts, relacionats amb el bosc, com els feixiners, amb el seu dall i lligador de feixines, i els costalers amb les destrals; talladors, amb els seus xerracs i destrals; carboners amb les sàrries, aixades i destrals, dorafums, bruja, pales, rampins, tràmeccs, enterradora i romanes; els peladors; els rodors amb les seves destrals de tallar i xapar, talladors i coltells, banc d'allisar i xapar per fer els rotllans i paquets; traginers amb els seus matxos de bast i els arrencasques de bruc i espinyonaires i els que feien carbonet per encendre.

A Olzinelles, hi havia també pous de glaç, de gel de bassa o de neu, que s'emmagatzemava per servir-la a l'estiu a Barcelona, com el de Can Draper (1771); els forns de pega de Can Valls, que es relacionen amb la indústria de la pega i l'enllumenat; els forns de rajoles de Ca l'Agustí i Can Caseta; i a Vilardell el molí fariner d'En Coll, existent ja al segle xvi.³

A Olzinelles, no hi havia ramaderia per manca de prats. Abans, la cacera era per necessitat d'alimentació, però ara només es practica per esport, sobretot per la gent del camp i força de ciutat, que hi va els caps de setmana, a més dels boletaires, castanyaires, excursionistes, ecologistes, esportistes que fan marxes per la muntanya, estudiosos de la natura, infants i joves d'acampada i badocs cosmopolites assedegats de natura que mai falten. I de poc temps ençà, les escoles d'infants que hi van per conèixer físicament els animals domèstics, els arbres i les plantes amb les seves fulles i fruits que només coneixien per la televisió o les il·lustracions dels llibres de text.

3. Id. Ibid., 120-148, 154-165.

II. EL NOM «OLZINELLES» I LA PARRÒQUIA

Eclesiàsticament, Olzinelles formà part de l'arxiprestat de Sant Celoni i de la diòcesi de Barcelona fins al 2004, avui de l'arxiprestat del Montseny i diòcesi de Terrassa. El nom del lloc està documentat des del 978 com Ellefredi, en una donació de diversos alous que féu un tal Seniol al seu afillat Guillem. Sabem que passà a ser domini del monestir benedictí de Sant Cugat del Vallès, el qual tenia moltes terres en aquestes parts. Però no figura en el precepte del rei franc Lotari, del 986, que confirma els béns de l'esmentat monestir, la qual cosa vol dir que encara no li pertanyia.⁴

Sabem que el 6 de gener del 987 el comte Borrell vengué a un tal El·lefred una vinya a Ardena, al Penedès, i el 8 d'agost del mateix any 987 un tal Ollofredi, comprà uns casals a la ciutat de Barcelona, a Pere, fill de Maür, i a la seva muller Àuria.⁵ Potser és el del mateix nom el personatge que els comtes Ramon i Ermessenda anomenen «fidel servidor», a qui donen dues vinyes situades als afores de Barcelona, al camí que menava cap a Sant Cugat del Vallès, el 29 de desembre del 993.⁶ En tot cas, sabem que l'indret passà a ser del monestir de Sant Cugat del Vallès el 30 de març del 998, en què Ennegó Bonfill permutà amb l'abat Ot de Sant Cugat certs béns, entre ells el «Valle Ollofred», pel castell de Gelida i la seva església amb els seus delmes i pertinences. El document diu que «Vallem Ollofredi» afronta «a parte orientis in termino de villa que dicunt Elzinellas et vadit iuxta termine de Vilarzello».⁷

Segur que el nom de la vall d'Olzinelles, deriva d'Ollofredi, el personatge que donà nom a tota la vall, però com que la primera vegada que apareix Elzinelles es parla de *la vila d'Elzinelles*, com a límit oriental de dita vall, fa pensar que el nom fa referència a una antiga vil·la romana, anomenada de les Olzinelles, és a dir de les petites alzines –que per cert abunden en el lloc–, com Solius, dita *villa Olivis*, la vila dels Olius (de les Oliveres). El 1331, en una admonició al vescomte de Cabrera es parla del «Castrum Eulofredii, quod alias

4. RIUS II, 146-147.

5. FÀBREGA I, Doc. 171, 168 i 319.

6. Id. Ibid., Doc. 247. Encara es troba aquest Ollofredo com a testimoni en una venda del mateix comte Ramon el 5 de juny del 997, Doc. 309.

7. Id. Ibid., Doc. 331.

vocatur vallis de Ulzinellis»,⁸ de manera que el terme del castell d'Ollofred era i es deia la Vall d'Olzinelles.

Segons un document del 21 de setembre del mateix any 998, el comte Ramon i la seva esposa Ermessenda venen a Ennegó Bonfill per quatre unces d'or el fisc de la «Vallem Oldofredi» prop de l'alou de Sant Cugat del Vallès anomenat «Valle Gregoria» (Vallgorguina), que afronta, com es diu al document anterior: «*a parte orientis in termino de villa que dicunt Olcinellas et vadit iuxta termine de Vilarzello et inde pergit per termine de fisco que dicunt Monte Nigro*» i l'alou de «Valle Gorguria», tots dos del monestir de Sant Cugat.⁹

En efecte, el papa Silvestre II confirmà, el desembre de 1002, les seves propietats al monestir vallesà, entre les quals hi havia «*Vallem Ildefredi cum terminis et adiacentiis suis*»,¹⁰ però no parla de la vila d'Olzinelles, si bé aquesta població devia quedar inclosa en la frase «*adiacentis suis*». Tampoc no s'hi parla de cap poble ni església. No apareix Olzinelles en la confirmació de Joan XVIII (1007), però creiem que es tracta d'un lapsus, perquè li confirma la vall de Vallgorguina, que sempre van juntes.¹¹ Sí que apareix com a propietat del monestir santcugatenc en la confirmació del papa Benet VIII (23 de gener de 1023), que fa servir les mateixes paraules de la butlla de Silvestre II del 1002.¹² El 1039, el comte Ramon Berenguer donà certes terres d'Olzinelles al monestir de Sant Cugat.¹³ El 15 de maig de 1083, Guillem Umbert de les Agudes i la seva esposa prometeren a l'abat de Sant Cugat que no perjudicarien les seves possessions de Santa Maria de Palautordera, Gualba, Tapioles, Vallgorguina, Pertegàs «*vel in parochia S. Stefani de Valle Efredi*». ¹⁴ És la primera vegada que apareix el titular de la parròquia. No apareix el nom d'Olzinelles en la confirmació dels béns del monestir feta per Urbà II l'1 de desembre de 1098,¹⁵ però segurament és perquè fa servir com a model la confirmació de 1007.

8. ADB, *Reg. Com.*, vol. 5, fol. 15r.

9. FÀBREGA I, Doc. 337. Tenim notícia que el 6 de gener del 987, el comte Borrell vengué a un tal Ellefred una vinya a Ardenna, al Penedès, Id. *Ibid.*, Docs. 168, 319, però no sabem que tingués relació amb Olzinelles.

10. RIUS II, 32.

11. RIUS II, 59.

12. RIUS II, 135.

13. RIUS II, 548.

14. RIUS II, 373.

15. RIUS III, 431.

La butlla de Calixt II del 15 de febrer de 1120, confirmatòria dels béns i drets del monestir de Sant Cugat, anomena la «*Dominicaturam de Olzinellis, cum decimis eiusdem dominicaturam de Valle Gregoria integriter*»,¹⁶ és a dir la senyoria d'Olzinelles, que ara s'escriu indistintament «Olzinelles», «Ulzinelles» i «Otzinelles». El 13 de gener de 1166, Riembau de Montseny, reconeix haver usurpat i intentat cobrar amb violència impostos i taxes de Gualba, Palautordera i Olzinelles, però advertit per Hug, arquebisbe de Tarragona, Benet ardiaca de Barcelona i d'altres, demanà perdó i manifestà que la senyoria d'Olzinelles era alou ple, lliure i franc del monestir de Sant Cugat i per això la hi restituïa.¹⁷ El 1170 apareix el primer rector conegut, anomenat Bernat, el qual el 1179 fa una donació a l'església de Sant Esteve «Vallis Olofredi», perquè cremi nit i dia una llàntia davant l'altar de Santa Maria.¹⁸

El 23 de gener de 1234, Jaume I confirmà a Sant Cugat els castells i possessions que tenia, entre els quals consta la «*dominicaturam de Tapioles et de Olzinellis et de Valle Gregoria, cum decimis et primiciis cum afrontationibus et terminis et rebus ad easdem spectantibus*».¹⁹ Però sabem que el 1274 el batlle del castell de Monclús, Bernat Safràmia, nomenat per Riembau II de Montclús i la seva mare Gueraula, tenia jurisdicció civil sobre Olzinelles. Més tard, les parròquies d'Olzinelles i Vilardell passaren a ser de lliure col·lació del bisbe de Barcelona.²⁰

III. LES VISITES PASTORALS (SEGLES XIV-XX)

La primera visita pastoral conservada és del 20 de gener de 1303, passada pel canonge de Barcelona, Raimon Aimerich i Grusmet i el notari Ramon Dachs. Per aquest document sabem que el rector era Arnau Sacosta, el qual adulterava amb GERALDA, muller de Simó Alzina, de la qual havia tingut dos fills. Així ho confessà el rector a Sant Celoni davant el bisbe, el qual l'amonestà i li manà que no es vegessin

16. RIUS III, 46-47; P. JAFFÉ-S. LOEWENFELD, *Regesta Pontificum Romanorum*, vol. I, Berlin, 1885, 6814.

17. RIUS III, 219.

18. ADB, *Reg. Dotaliarum*, vol. VII, fols. 175r-176r.

19. RIUS III, 432.

20. ADB, *Ius Patronatum*, vol. I, fol. 248r.

més en llocs suspects, sota pena de perdre el benefici curat, i li posà una multa de 50 sous. D'altra banda, l'estat de parròquia era correcte. Els testimonis sinodals eren Bernat Cases, Simó Alzina, Traver i Pere Quintaneta, el qual acusà el rector d'haver-li pres una terra i que quan li havia demanat per què la hi havia presa, l'eclesiàstic l'havia nafrat al cap amb dos cops de bastó, però el rector es defensà dient que els cops els hi donà a l'espatlla i que s'havia fet mal al cap en caure a terra. Tot i això, el bisbe li imposà una multa de 20 sous.²¹

La segona visita conservada és del 5 de juny de 1310 i la passà personalment el bisbe Ponç de Gualba, el qual tonsurà Francesc Vilator de Sant Celoni. El rector era el mateix Arnau Sacosta, a qui s'acusa de no llevar-se fins que no ha sortit el sol i no tocar les campanes ni resar matines –no tocar les campanes, sobretot a l'hivern, causava un greu perjudici als treballs del camp, perquè els pagesos no eren avisats a temps– i que no deia gaire missa, perquè estava en pecat mortal, tal com havia succeït a la mort d'una filla d'en Tarrés, quan digué que no podia celebrar missa perquè tenia altres negocis, però els testimonis sinodals Pere Quintaneta, Maimon de Montsant, Pere de Montalet, Pere Bach i Guillem de Terrens, deien que era perquè tenia una meretriu a casa seva i per concubina Sobirana, muller de Guillem de Celers, de la qual havia tingut un fill. El bisbe el multà amb 50 sous i amb 50 més perquè tenia altres dos fills amb Geralda Alzina. A més, l'amenaçà que el privaria de la parròquia si continuava veient-se amb aquestes dues dones en lloc sospitosos.²²

El 3 de juliol de 1326 visità per tercera vegada la parròquia el bisbe Ponç de Gualba, al qual es queixaren els testimonis sinodals Pere Agustí, Pere Bach, Pere Quintaneta, Jaume Garriga, Guillem Tria i Berenguer de Puigoriol, que el rector era molt vell i no podia alçar l'eucaristia quan deia missa, de manera que els feligresos dels fons del temple no la podien veure (recordem que es celebrava d'esquena al poble i que hi havia la creença que qui veia l'Eucaristia aquell dia no moria) i no podia aspergir l'aigua beneïda; que la filla del rector feia tres anys que havia cremat el vestit i el tabernacle de la Mare de Déu; que les llànties no cremaven sempre i que no tenia prou escolans.²³ De manera que el mateix any foren tonsurats a Sant

21. ADB,VP, vol. 1/2, fol. 17v.

22. ADB,VP, vol. 1/2, fol. 144r.

23. ADB,VP, vol. 2, fol. 113v.

Celoni els escolans d'Olzinelles, Bernat de Montsant i Berenguer d'Oliana.²⁴

Els anys següents no tenim visites pastorals, però sabem que el 1334 fou permutat un benefici de Mallorca per l'església d'Olzinelles a favor de Marc Llorenç, el qual segurament n'era el rector.²⁵ El 1374 se'n va fer una nova col·lació, segurament a favor del qui seria el tercer rector conegut, Francesc Rossell,²⁶ el qual, en efecte, ho era a la visita del 13 d'octubre de 1379. El visitador trobà l'església ben proveïda d'ornaments, però necessitada d'una gran i urgent reparació. No hi havia copó, ni oli per a l'extremunció, ni s'hi guardava el Santíssim. El visitador manà al rector tenir l'oli dels malalts i als fidels que, sota pena d'interdicte eclesiàstic, reparessin el temple, perquè poguessin estar dintre.²⁷ En la visita del 2 d'octubre de 1382 el visitador manà al rector mossèn Francesc Rossell comprar ornaments, un calze de plata i un missal.²⁸

Per la visita del 22 d'abril de 1403 sabem que el rector era mossèn Bartomeu Framia, beneficiat de Santa Margarida de Mosqueroles a l'altar de Sant Llorenç de la parroquial de Sant Celoni, i que Olzinelles era servida per mossèn Guillem Trau, rector de Vallgorguina. El temple tenia dos altars, el de Sant Esteve i el de Santa Maria, amb els corresponents ornaments, però no hi havia llànties ni campanes, ni missal, ni epistolari i evangeliari en un sol volum, ni relíquies, ni sagrari, i l'edifici necessitava reparació, cosa que el visitador manà fer abans de dos anys.²⁹

Per la visita passada el 30 d'octubre de 1413, sabem que la parròquia tenia només vuit parroquials (cases) i el valor de les seves rendes era de 14 o 15 lliures anuals. No tenia rector i continuava servida per mossèn Trau, des que el bisbe li renovà el permís el 19 de juny de 1412. El cementiri estava ben arranjat; la rectoria estava bé i també l'església, on hi havia l'altar de Sant Esteve amb ara consagrada sencera i cobert d'estovalles netes i bones; hi havia sagrari tancat amb clau, pica baptismal i sants olis. A l'altar de Santa Maria no hi

24. ADB,VP, vol. 3, fol. 116v-117v.

25. ADB, *Reg. Communis*, vol. 6, fol. 14r.

26. ADB, *Reg. Communis*, vol. 37, fol. 107r.

27. ADB,VP, vol. 7, fol. 199r.

28. ADB,VP, vol. 8, fol. 38r.

29. ADB,VP, vol. 10, fol. 80r.

havia cap benefici fundat i no tenia tovalles ni cobertor, cosa que el visitador manà de fer, juntament amb un estoig per a guardar els sants olis. També manà al rector que tingués un llibre de consuetat i li imposà dos florins de multa, sense que sapiguem per quina culpa.³⁰

El 29 de maig de 1421, el clergue Joan Julià, delegat pel bisbe de Barcelona per fer la visita pastoral al Vallès i Maresme, visità la parròquia d'Olzinelles, que continuava sense rector a causa de la seva poca renda, i era atesa per mossèn Ferrer Miquel, prevere beneficiat de Sant Projet, de Santa Maria de Palautordera. Tot estava igual que la visita anterior, però ara hi ha un sagrari amb clau, els sants olis i la pica baptismal, «*omnia bene et condecenter*». L'altar de Sant Esteve tenia dos canelobres de fusta amb braços de ferro, un calze de plata daurat per dintre, amb la seva patena de set unces de pes, i un altre amb patena «de piltre», un copó de fusta amb dos àngels de fusta, una cada costat, tot daurat, amb una creu a sobre que tenia pintada la imatge de Crist. Llibres: un missal, un volum d'epístoles i evangelis, un de consuetat, d'ordinari, i llegendaris santoral i dominical, tots de pergamí. El retaule major, de fusta, qualificat de «*satis competens*» tenia al mig la figura pintada de Sant Esteve, rodejada d'escenes de la seva vida i martiri, i estava cobert amb una cortina de roba negra amb estrelles blanques, les armes dels Cabrera i tres creus de fusta. Hi havia tres casulles, una de tafetà vermell i les altres dues de roba blanca, amb els corresponents estoies, maniples, alba, amit i cingol, tots «bons i competents». La rectoria necessitava reparació, però el visitador no manà arranjar-la a causa de la poca renda que tenia (unes 12 lliures) i només set parroquians (cases). I perquè el beneficiat que la servia la volia deixar, el visitador encarregà al rector de Vilardell que en tingués cura i li donà llicència per a poder dir o fer dir dues misses els diumenges i festes de guardar, l'una a Vilardell i l'altra a Olzinelles, i que durant la setmana servís el benefici de Santa Maria de Vilardell, en absència del beneficiat que el posseïa, per així poder créixer els seus ingressos.³¹

Per la visita del 24 de juliol de 1425 sabem que tot continuava igual i bé com a l'anterior i el rector era el mateix, però les col·lacions anomenen sempre primer Vilardell que Olzinelles, perquè el primer

30. ADB,VP, vol. 11, fols. 43v-44r.

31. ADB,VP, vol. 14, fol. 13r-14r (olim Xr-XIr).

32. ADB,VP, vol. 15, fols. 71r (olim XVr).

poble es troba en més bon estat, com diuen les visites de 1413 i 1421.³² L'acta de la visita del 15 d'octubre de 1440 està partida de dalt a baix, però sabem que en aquesta data i a causa de la precària situació d'Olzinelles, el 15 d'octubre de 1440 el bisbe Simó Salvador uní aquesta parròquia a la Vilardell, com a sufragània, i manà que el rector de les dues parròquies visqués a Vilardell.³³ I així continuaria fins el 1588, en què el rector passà a viure a Olzinelles, que tenia millor casa i terres, i Vilardell restà com a sufragània seva i el 1442 el mateix bisbe nomenà rector de totes dues mossèn Francesc Escapulat.³⁴

La visita del 24 de setembre de 1446 diu que l'Eucaristia es guarda al sagrari dins una capsula d'ivori. Tot està igual que les tres visites anteriors i en bon estat, llevat del calze de plata, que té el peu trencat i el visitador mana reparar. Ara hi ha, però, a més un missal votiu, un oficiari notat en pergamí, un salteri ferial i un evangeliari notulat. Els feligresos es queixen que el rector «dilapida» els ornaments, però el rector diu bé dels feligresos. Però l'església amenaçava d'arruïnar-se totalment.³⁵ No tenim cap més visita del segle xv, però sabem que hi hagué un llarg plet entre el rector d'Olzinelles i el de Vallgorguina per qüestions de jurisdicció territorial i que el 1497 Olzinelles tenia només sis cases habitades.³⁶

S'inicia el segle xvi amb la visita del 31 d'agost de 1508, passada pel bisbe titular d'Hipona. El nom de la parròquia s'escriu «Alzinellis» i el rector n'era Sebastià Salba. Ara el sagrari era un armariet situat darrere l'altar major, on es guardava l'Eucaristia en la mateixa capsula d'ivori de 1446. L'altar major tenia l'ara trencada i per això el visitador mana comprar-ne una de nova; les fonts baptismals són de pedra i els sants olis es guarden en vasos d'estany. I a més del calze de plata que guardaven els parroquians n'hi havia un altre de «piltren». Hi havia també tres jocs de casulles (blanc, vermell i negre); i els llibres

33. ADB, VP, vol. 16, fols. 227r-v. El decret no es troba, pel fet d'estar malmès, al llibre de visites, però Campillo transcriu aquesta part del decret: «Igitur parrochialis ecclesias Sti. Lurentii de Vilardello et Sti. Stephani de Ulzinellis, nostrae diocesis per Nos cum litteris nostris datis in villa Sti. Celedonii dictae nostrae diocesis, 15 mensis octobris anno a Nativitate Domini 1440 invicem perpetuo unitas», fol. 565r.

34. ADB, CAMPILLO, fol. 565r.

35. ADB, VP, vol. 19, fols. LXVIIIr-LXXr diu: «Ecclesiam multum male totaliter minatur ruinam».

36. La documentació d'aquest plet es guarda a l'ADB, Proc. 1744; J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1497*, vol. I, Barcelona, 1991, p. 200.

havien augmentat amb un col·lectari, un evangeliari i passionari notat. Ara es parla de la llàntia del Santíssim, que mantenien els parroquians per torn un cada any, si bé per costum en tenia cura el més proper, que era el de Can Valls. Per primera vegada es diu que al campanar hi ha dues campanes «non bene ornatas» i dues de més petites que abans estaven al campanar i ara són dins l'església, a més d'una campaneta de mà, una llanterna per quan es va a portar els sagraments als malalts, un vas de ferro per a l'aigua beneïda i un instrument de ferro per a fer hòsties, que guardava el rector a la seva casa de Vilardell i dues canadelles de vidre. L'església estava «*més de miga totalment destruïda i arruinada*», però els parroquians l'havien començat a reparar i prometeren acabar la seva reparació abans d'un any i restituir-hi l'altar, el retaule i les portes d'entrada, i que per tot el mes d'octubre vinent cobriren tota la part d'església encara descoberta i així els ho manà que ho fessin el visitador. De casa rectoral, en canvi, no se'n parla perquè no n'hi havia.³⁷

Jaume Valls, el 6 d'abril de 1511 visità Olzinelles i hi trobà el mateix rector. Tornà a manar tot el que s'havia manat a la visita anterior, que es comprés una ara consagrada per l'altar major, una tapadora per a la pica baptismal i que es guardi tancada amb clau amb els sants olis, i manà fer un alba, un amit, dues tovalloles i tres «garnatxias» i una casulla per suplir els que hi havia, que havien estat robats per un lladre, no feia gaire temps. L'església havia estat ja coberta i el visitador manà que possessin les dues campanetes al campanar, que compressin una pica d'aigua beneïda de pedra de Girona, que tanquessin el cementiri amb parets i un portal de reixa de fusta, perquè no hi entressin les bèsties. Continuaven sense haver posat ni els fonaments de la rectoria.³⁸ El 7 d'octubre de 1513 hi hagué nova visita, en la qual es va renovar tot el que havia manat la de 1511. El 7 de maig de 1551 hi hagué nova visita, essent ja rector mossèn Baltasar Tarré. Tot estava com la visita anterior, però s'havia fet la rectoria,³⁹ que estava llogada a un tal Domènech, i la parròquia el 1553 només tenia cinc cases.⁴⁰

El 28 d'agost de 1567, el rector era el mateix mossèn Tarré, però

37. ADB,VP, vol. 29, fols. 94r-v.

38. ADB,VP, vol. 32, fol. 117v (olim XXXXIIv).

39. ADB,VP, vol. 42, fol. 41bisr.

40. J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1553*, vol. I, Barcelona, 1979, 30, 378.

era servida pel prevere mossèn Joan Dossa i el visitador diu que tot estava «satis decenter». L'altar i retaule de Sant Esteve eren els de 1421. Hi havia, però, una casulla vermella amb imatges brodades amb fil daurat i una altra negra; un missal ordinari; un ornament morat amb la imatge de Santa Maria i el seu fill; una imatge en un gonfaló de serrell vermell. El visitador manà canviar el calze de «piltren» per un de plata amb la seva patena; una creu de plata sobredaurada amb santcrist i una llàntia que cremés davant l'altar major, amb la seva bacina. L'altar de Santa Maria tenia el retaule pintat de nou, al bell mig del qual hi ha la imatge de la Mare de Déu amb el seu Fill «de bulto» i corona de plata, tot «satis decenter».⁴¹

La següent visita es passà l'11 de maig de 1574 i per primera vegada per comptes d'*Alzinellis* s'anomena *Olzinelles*. El rector encara n'era mossèn Tarré. Tot està com en la visita anterior, però ara la parròquia ja té el calze de plata i per primera vegada es parla dels seus llibres sacramentals, que eren els de baptismes, esponsals, funerals, confidents (testaments) i excomunicats. El visitador manà als obrers de la parròquia que compressin un missal romà i una sacra dels novament impresos i examinà les obres de l'església, que devien ser les de les capelles laterals gòtiques, les quals formen un fals creuer.⁴²

El 15 d'octubre de 1578 hi continuava el mateix rector, però era servida pel prevere de Sant Celoni, mossèn Jeroni Cavall. El visitador manà fer un copó de plata per a substituir el d'estany; un cobertor per a la pica baptismal i unes crismeres d'argent; a més de reparar la rectoria i tancar el cementiri amb parets abans d'un any.⁴³

El 28 d'octubre de 1581, el rector n'era mossèn Bartomeu Rossell i residia a Olzinelles. La parròquia només tenia tres cases de parroquians, els quals reparaven l'església. Els objectes i ornaments litúrgics són bons, però el visitador torna a manar allò disposat a la visita anterior, com també la prossecució de les obres de l'església, rectoria i cementiri.⁴⁴ El 18 de maig de 1583 comparegueren davant del bisbe, a Sant Celoni, Pere Valls i Antoni Alzina, obrers d'Olzinelles aquell any —el càrrec era anyal—, Francesc Ribosa, obrer, i Bernat Lloró,

41. ADB,VP, vol. 42, fol. 115v.

42. ADB,VP, vol. 44, fol. 28r.

43. ADB,VP, vol. 45, fol. 67v.

44. ADB,VP, vol. 45, fol. 122r; vol. 47, fol. 199v.

baciner de les ànimes, i Antoni Batlle, sagristà de Vilardell, i el rector d'ambdues parròquies, perquè a totes dues parròquies s'havia de bastir casa pel rector i volien alguns aclariments. El bisbe manà que *«los de Olzinelles dins de un any agen acabada la casa que tenen començada per lo rector y los de Vilardell que contribuescan en dita obra y dins de tres anys fassen també los de Vilardell per dit rector o son vicari altra casa per los inconvenients que y son, y los de Olzinelles que agen de contribuir també en fer dita casa»*. I que qualsevol diferència que sorgís, la dirimís el rector de Sant Celoni. I que una vegada acabades les cases, l'una serà per al rector i l'altra per al vicari i el bisbe dirà en quina ha de viure el rector. I manà al rector d'Olzinelles capbrevar les propietats parroquials, portar el llevador de les rendes de dites esglésies; i que *«llige la doctrina cristiana quiscun diumenge y toque la campana»*.⁴⁵ La següent visita tingué lloc l'11 de juliol de 1586 i el visitador renovà els manaments de la de 1581, però ara era vicari mossèn Miquel Riera, resident a Sant Celoni.⁴⁶ La visita de 1588 diu que el curat rendeix 80 lliures anuals i que tot està bé, però el visitador torna a manar fer un copó de plata i una cortineta per al sagrari. Ara, a més dels altars de Sant Esteve i Santa Maria, de pedra i amb retaules pintats, es parla de l'altar de Sant Roc, per al qual el visitador mana fer un retaule de fusta abans de dos anys.⁴⁷ A la visita del 17 de novembre de 1591 continua essent rector mossèn Bartomeu Rossell i s'està bastint un nou retaule per a l'altar major, però l'altar de Sant Roc encara no en té i per això el visitador torna manar-lo fer abans d'un any o bé una imatge del sant.⁴⁸

El 14 d'octubre de 1600 el visitador Ildefons Colomer manà *«comprar quatre llibres blancs, en els quals el rector –que continuava essent mossèn Bartomeu Rossell–, sots pena d'excomunió, continue los noms dels batejats, confessats, esposats y difunts»*. L'acta de visita diu que el nou retaule de l'altar major encara no està pintat i dóna el inventari dels vasos i ornaments litúrgics següent: un gonfaló, una creu de fusta, dos mantells d'altar, tres altars amb tres ares; l'altar major amb una sacra i un missal; un llibre ordinari del bisbat; un llibret per a les sepultures; un calze de plata i una pàl·lia de tafetà

45. ADB,VP, vol. 46, fol. 19r.

46. ADB,VP, vol. 48, fol. 143r (ara 155r).

47. ADB,VP, vol. 49, fol. 112v.

48. ADB,VP, vol. 52, fol. 4r.

vermell; unes crismeres petites de plata; «*una custòdia de plata (copó) en la qual està lo Santíssim Sacrament, un pavellonet de tafetà vermell y unas cortinas de jal vermell en lo sacrari; una casulla de porcadello fals narenjat i blanch y ab sa stola y maniple, bona; altra casulla de satí blau de lentas, ab sa stola, y una caldereta de aram y una campana y una llanterna; una làmpara davant l'altar major i altra davant l'altar de N. Sra. i canelobres de ferro; dos ciris grans; dos campanes al campanar; i un rollo de set campanelas*». Manà al rector guardar bé i reparar els vasos i ornaments sagrats; fer una caixa forta clavada a la paret amb tres panys diferents, una de les claus l'havia de guardar el mateix rector, i les altres dues, una cada obrer. Que el rector posi porta «*en la obertura que ha fet rera l'altar major per entrar a la rectoria, de tal modo que els qui entran per dita porta no vejin lo sacrament, perquè se habia trobat yndecentment*». També manà als feligresos pagar el que devien per al sosteniment de l'església, que els baciners, un cop acabada la missa dominical, facin anotar al rector en un llibre els diners rebuts i els guardin en l'esmentada caixa forta; que els obrers, baciners i administradors fossin elegits per la major part dels vots dels parroquians cada any i els elegits tenien obligació d'acceptar els càrrecs. El visitador administrà el sagrament de la confirmació i constatà que la rectoria estava bé. El rector fou acusat de tenir un fill i el visitador li manà que el tragués de la rectoria a ell i a la seva mare.⁴⁹

Sabem que el 12 d'octubre de 1603 fou erigida la confraria del Roser a l'altar de la seva advocació, que devia ser l'antic dedicat a Santa Maria. Segons el costumari, «*es fa la festa del Roser lo die 4 d'agost y és l'endemà de la Festa Major de Sant Esteve*». A més «*se celebra una missa resada cada primer diumenge de mes en lo altar de Ntra. Sra. del Roser en esta iglésia de Olzinelles per los confreres i confrresses del Roser de dita parroquial iglésia després de feta la pofessó per lo circuit de dita iglésia y avent tornat cantada la Salve y goigs en dit altar com és costum des de la erecció de dita confraria*». I un aniversari anyal pels confreres difunts. Hem trobat uns «*Goigs del Santíssim Rosari per tot lo temps de l'any, que se cantan en la iglésia parroquial de Sant Esteve de Olzinelles, bisbat de Barcelona*», editats a «Barcelona, en la estampa de Joseph Altés, llibreter al carrer de la

49. ADB,VP, vol. 58, fols. 257r-258v.

llibreteria. Any 1743», que segurament no serien els primers impresos. El contingut de la lletra és el general i per tant no fa cap referència a Olzinelles. No hi ha música, perquè amb tota seguretat era la comuna. Hi ha un gravat on es veu la Mare de Déu del Roser donant el rosari a sant Domingo de Guzmán i a Santa Caterina de Siena, agenollats als seus peus segons la composició tradicional aleshores i fins al segle XIX. I al peu hi ha la relació d'«Indulgències que guanyan los confreres y confrassas de Nostra Senyora del Roser».⁵⁰

A la visita del 6 de novembre de 1604 continua com a rector mossèn Rossell, l'altar de Sant Roc ja té retaule, encara no pintat del tot. El visitador mana als obrers reparar el sagrari, fer un cobertor per a l'altar de Sant Roc, comprar una casulla negra i un confessorari.⁵¹ Hi hagué nova visita el 6 de novembre de 1606. Tot continuava igual que a la visita anterior i el rector era el mateix.⁵² El visitador manà als obrers comprar dos corporals i dos cobertors per al sagrari, dels quatre colors litúrgics; que facin «*pintar lo sagrari de blau ab estrelles dorades y en les portetas de fora un calzer ab una òstia y així mateix fazen ab la caixeta i dos sabanetes i una ara per tenir dins el sacrari de la yglésia d'Olzinelles*»; «*pintar les parets de les fonts baptismals lo baptisme de S. Joan Baptista com bateja nostre Senyor Déu Jesuchrist en lo riu Jordà*» i fer per a ambdues esglésies «*uns banquetes de fusta foradats per tenir los ciris*».⁵³ El 28 de setembre de 1607, hi tornà a haver-hi visita. Ara el rector és mossèn Joan de San Salvador. El visitador manà tot el manat a la visita de 1606 i a més fer una capseta de plata per a guardar el Santíssim dins el sagrari, mentre el copó era portat als malalts, una cortineta per al sagrari i pintar a la paret del baptisteri el baptisme de Jesús al Jordà; i posar un sanctrist al mig de l'altar major.⁵⁴

Per la visita de l'11 de setembre de 1609 sabem que el rector era el mateix que a la visita anterior, que s'havia comprat tot el referent al sagrari i que a la resta de l'església tot està bé. Ara l'altar de la Mare de Déu es diu de «Santa Maria del Rosario», del qual té cura la confraria, que està ben administrada i no té deutes. El visitador mana als obrers fer «*un padró en el cementiri y una creu de ferro de alçària*

50. ADB, *Olzinelles*, Caixa 47, *Costumari*.

51. ADB, VP, vol. 52, fol. 114v.

52. ADB, VP, vol. 52, fol. 188v.

53. ADB, VP, vol. 52, fol. 189r-v.

54. ADB, VP, vol. 63, fol. 157r.

de 3 pams». No hi ha escàndols públics i la rectoria és una «domus bene constructam». ⁵⁵ Per la visita del 13 de novembre de 1610 sabem que el rector continua essent mossèn Sant Salvador i que ara l'altar major té un cobertor de cuir amb un pal·li on hi ha brodada al mig la imatge de Sant Esteve amb fil d'or; i que el retaule ha estat novament fabricat i pintat amb la imatge de Sant Esteve «de bulto». El visitador torna a manar als obrers que facin un cobertor per a les fonts baptismals, que comprin «una petxina o casseta de plata o de vidre per batejar»; «folrar lo sacrari del Santíssim Sagrament de tafetà carmesí»; «reparar lo cor» i que el rector redacti un «estat de la parròquia» i una «consueta». ⁵⁶

La següent visita pastoral es realitzà el 23 de setembre de 1625. Per ella sabem que ara el rector era mossèn Jacint Ferrer i que davant l'altar major penjava una llàntia. El visitador mana sota pena d'excomunió fer «uns corporals petits per dintre del sacrari»; «daurar lo sacrari o bé aquell cobrir de tafetà» i «fer una casseta de plata» per batejar. Per l'inventari sabem que ara hi ha «una veracreu ab son peu de plata blanca; una reserva de plata blanca per portar lo Santíssim Sagrament als malalts i una custòdia de plata blanca, una pau de plata blanca, tres casulles, una de taffetà blanc, altra negra y altra de taffetà groch; (i) una capa; tres canuts ab sos amits i sinyells». Mana a Anna Garrella «que pagui 30 sous pels ous que ha arreplegat els anys passats i fent el contrari quan vinga a missa la tinguen de trauer de la iglésia», i això mateix a Paula Alzina, donzella. Mana als obrers que instin els deutors de l'església a pagar els seus deutes. En aquest temps a Olzinelles hi havia fundats 8 aniversaris i 62 misses, de les quals 52 eren a 3 sous de caritat i la resta a 4 sous. ⁵⁷

Novament hi hagué visita pastoral l'1 d'octubre de 1627. Ara el rector és mossèn Miquel Padrer, perquè l'anterior ha passat a ser beneficiat de Sant Celoni. Tot està igual de bé que a la visita anterior, però el visitador mana als obrers que «reparen lo paviment de la isglésia» i netegin el cementiri; que «Maria, habitant del Mas Agustí accepti el càrrec de llevadora dels ous»; que l'antic rector pagui al nou certa quantitat «per l'escala seva aportada que puja a la golfa i per altres obres necessàries en dita rectoria»; que Can Valls «doni

55. ADB,VP, vol. 52, fols. 271r-v.

56. ADB,VP, vol. 52, fols. 315v-316r.

57. ADB,VP, vol. 52, fols. 386v, 390v-391r.

compte dels arrendaments del trenta imposat a obres y per lo retaula de l'altar major de dita ysglésia» i que dintre de quinze dies aporti els contractes «*sota pena de privació d'ingrés en la isglésia i si ja és dintre de parar els oficis divinals*». ⁵⁸

El 5 d'octubre de 1629 hi havia el mateix rector mossèn Padrer i tot estava bé. Ara eren administradors de la confraria del Roser, Miquel Mora i Martí Puigvert; l'altar de Sant Roc era també de Sant Isidre, les imatges dels quals estaven al bell mig del retaule. El visitador tornà a manar als obrers que exigissin als deutors que paguessin el que devien a l'església, fer una creueta de plata per a les crismes, i al rector que «*fassa fer un armari ahont haja de tenir los llibres i actes de la yglésia, manuals i notes recondits, portant aquells molt ben regulats, de hont en lo esdevenidor no puga succeir algun dany per als contrahents*». ⁵⁹

Hi havia el mateix rector a la visita del 24 de novembre de 1635. Tot està bé i ben administrat i s'han complert els manaments de la visita anterior. Ara el visitador mana fer, com a Badalona, un llibre de difunts per a anotar els llegats, les obres pies i els funerals, mira els testaments i apunta data i notari per a obligar els hereus al compliment de la voluntat dels difunts. Però el visitador constata que «*les teulades de dita isglésia tenen necessitat de reparació i així mateix lo altar major de aquella de ésser pintat*»; accepta les aportacions promeses pel rector i els feligresos i mana fer les dites obres i en cas que no arribin els diners, permet de vendre dos dels quatre ciris que hi ha a l'església, un de l'administració de les dones i l'altre de Sant Sebastià. I demana al nét de Pere Valls, del mateix nom, que passi davant del rector comptes de l'administració de dita església, cosa que no havia fet el seu avi essent obrer. El cementiri estava tancat amb clau, la rectoria «és bastant ben construïda», entre els feligresos no hi ha escàndols públics i el rector compleix amb les seves obligacions, però el visitador li mana que faci un memorial de tots els testaments rebuts i el presenti al notari de la cúria eclesiàstica de Barcelona, perquè es faci complir les voluntats dels difunts i es copiï en el llibre de visites l'edicte de dita cúria i es posi al cartell de l'església, perquè tothom se n'assabenti. ⁶⁰

58. ADB,VP, vol. 52, fols. 464v-465r, 109v.

59. ADB,VP, vol. 52, fols. 652r-v.

60. ADB,VP, vol. 71, fols. 21r-v.

Després d'aquesta visita i per mor de la Guerra dels Segadors no se'n féu cap altra fins al 13 de desembre de 1657. Per ella sabem que el rector era mossèn Joan Font, que feia pocs mesos havia succeït al difunt mossèn Pere Arquer, i els obrers Nicolau Alzina i Antoni Mora. L'església està igual que l'última visita i, com el cementiri, tot està bé. Entre la feligresia no hi havia cap «vici» públic i tot està ben administrat. No obstant això, el visitador mana que s'aclareixin els deutes de capitals de 50 i 60 lliures i censals de 50 sous de pensió establerts amb la comunitat de beneficiats de Sant Celoni i amb el senyor Jalpí per a l'obra de l'església i defensar per via de justícia la lluisor de dits censals; i si no, que els marmessors de l'antic rector els restitueixin dels béns d'aquest. I que tots els deutors i administradors paguin el que deuen a la parròquia.⁶¹

Després d'aquesta visita, hem d'esperar el 20 d'abril de 1694 per trobar-ne una altra. Ara el rector és mossèn Joan Antoni Bada, el qual «*tiene oración mental un día en la parroquia y otro día de fiesta en la sufragánea, y asimismo la doctrina christiana la enseña*». El visitador mana fer una paret a l'entrada del cementiri «*porque las bestias no puedan entrar en él*»; «*una cruz de plata, pequeña, para poner encima de las crismeras*» i que «*se acomoden la iglesia y el tejado della dentro de un mes*».⁶² Dos anys després, el 20 de febrero de 1696, el rector és el doctor Alfonso Montesinos. El visitador assegura que a l'església, rectoria i cementiri «*no y falta res*». I els obrers Antoni Garrell i T. Terrades «*han donat compte y no's deu res y (tot) està ben administrat*».⁶³

Vingué la Guerra de Successió, de manera que no és gens estrany que la primera visita pastoral del segle XVIII a Olzinelles, la fes el bisbe el 6 d'abril de 1727. Tot estava bé i el rector era mossèn Marc Pasqual, servit per un criat, que primer va ser Lluís Buera (1732-36) i després Aciscle Planes (1742-51).⁶⁴ Ara es parla de l'altar del Santcrist, que és el mateix que el de Sant Roc i Sant Isidre. El bisbe demana als administradors que tornin les seixanta lliures que mancaven dels comptes; que els masos que ajudaven que sempre cremés la llàntia del Santíssim i a la sagristia paguessin el que devien i que si no n'hi

61. ADB,VP, vol. 52, fols. 723v-724r.

62. ADB,VP, vol. 47, fol. 89r.

63. ADB,VP, vol. 47, fol. 126v.

64. APO, *Index*, 150, 251, 252.

havia prou, que els altres masos hi aportessin alguna cosa; que es rebaixi el sòl del cementiri fins al nivell de l'església i se'n treguin els que hi són enterrats; i perquè algú volia fer una fundació de vespres cantades per al dia de la festa major, concedeix als que hi assisteixin quaranta dies de perdó.⁶⁵

La visita següent fou passada el 12 de març de 1734 per Francesc Calsina. Per ella sabem que el rector n'era encara mossèn Pasqual i els obrers Vicenç Morera i Joan Plana; administradors de la Confraria del Roser eren Jaume Alzina i Miquel Arabia. Tot està bé i ben administrat. L'altar de Sant Isidre és administrat per Antoni Riva i celebra la seva festa el 15 de maig. El visitador mana restaurar l'antic costum d'elegir dos obrers i baciners d'ànimes cada any el dia de l'Ascensió, que donin comptes al rector en acabar el seu temps i que el rector i els obrers que pleguen elegeixin els nous obrers. Incorporada a l'acta de visita hi ha la petició de Vicenç Morera i Valls d'obrir una tomba per a ell i la seva família davant l'altar del Sant Crist i Sant Isidre i la llicència del visitador (13 de març de 1734) a canvi de deu lliures per a l'obra de l'església i amb la condició de fer la tomba deu peus allunyada de la mesa de l'esmentat altar, i com que encara aquesta tomba i la seva làpida estan *in situ*, ens assabentem del que fins ara no sabíem: que l'altar del Santcrist estava a la capella esquerra, de cara a la porta de l'església i el del Roser a la capella dreta, en la mateixa posició.⁶⁶

Tres anys més tard, el 5 de juny de 1737 hi hagué nova visita. Hi havia el mateix rector i tot estava igual. El visitador manà als obrers que tinguessin un llibre de comptes i una caixa amb tres claus per a guardar els diners; que facin fer una capa morada i verda i una sagristia nova per a «*retirar lo altar major per a que quede més capaz lo presbyteri*».⁶⁷ La visita següent, passada el 27 de maig de 1739 no parla de la nova sagristia, la qual cosa segurament vol dir que ja estava

65. ADB,VP, vol. 74, fols. 128r-130r. Era corrent fer fundacions semblants a la que féu el Dr. Miquel Pujades, fill del Mas Pujades de Vallgorguina i rector de Maranchón (Guadalajara), que el 1758 delegà en el seu germà fra Andreu Pujades, frare del convent de Sant Agustí de Barcelona per a fundar una obra pia per a «man- tener estudiants, casar doncellas o darles estado religioso», entre els descendents de Can Pujades, deixant-hi com a administrador el rector de Vallgorguina, ADB, Olzinelles, Caixa 47.

66. ADB,VP, vol. 47, fols. 199v-203r; ADB, *Reg. Gratiarum*, vol. 59, fol. 155v.

67. ADB,VP, vol. 76, fols. 719r-720r.

feta i diu que entre les dues parròquies hi ha 170 ànimes de comunió.⁶⁸ El rector era el mateix a la visita del 14 de maig de 1743, en la qual el visitador ho trobà tot bé, però decretà que les cases que no paguessin el que devien perquè cremés dia i nit la llàntia del Santíssim, quan se'ls morí algú de casa no tocan les campanes ni el obrers facilitaran la cera per a l'enterrament.⁶⁹

El 22 de setembre de 1753 encara és rector mossèn Marc Pasqual i des del 7 de maig del mateix any i per tres anys té per vicari mossèn Francesc Pasqual, potser germà o nebot seu, i acull a la rectoria mossèn Francesc Febres, antic rector de Gualba. Tot està bé i és ben administrat. Són obrers Jaume Moretó i Bartomeu Camps; administradors de l'altar de Sant Esteve, Antoni Domènech i Antoni Puigvert; de la confraria del Roser –l'altar de la qual està «decentíssim»– Joan Camps i Josep Garrell; i de l'altar de Sant Isidre, Josep Terrades i Josep Oliva.⁷⁰ Segons la visita del 5 de novembre de 1756, hi continua el mateix rector mossèn Marc i tot a l'església està igual, llevat d'un nou altar amb retaule dedicat als Sagrats Cors de Jesús i Maria. El visitador renova els manaments de donar comptes anyals de l'administració.⁷¹

Per cert, tenim, encara que sense data, els *Goigs / del gloriós / proto:màrtir / Sant Esteve / que es venera en la / Església parroquial / d'Olzinelles (Bisbat / de Barcelona)*. Hi ha un gravat de boix, que representa el martiri de Sant Esteve i la llegenda: *S. Esteve*. La lletra dels goigs és anònima i sense música –fins ara es cantaven amb la comuna de tot Catalunya– i per tornada diu: «Siau-nos sempre advocat / Sant Esteve gloriós». Al llarg d'onze estrofes ressegueix la vida i martiri del sant segons els Fets dels Apòstols, començant per enaltir les virtuts del sant com a «custodi virtuós de viudes», ple de l'Esperit Sant, que predicava la fe i convertia moltes persones. Davant els enemics, el seu rostre resplendia. Els enemics els portaren fora de la ciutat de Jerusalem i allà l'apedregaren fins a morir. I per les seves pregàries i exemple, es convertí el futur sant Pau. El seu cos fou guardat en lloc desconegut, però més tard fou miraculosament trobat. Al poble d'Olzinelles ha curat tolits i contrets i «de tots mals en deu

68. ADB,VP, vol. 77, fols. 46v-47r.

69. ADB,VP, vol. 79, fols. 61r-v, 65r.

70. ADB,VP, vol. 81bis, fol. 18r.

71. ADB,VP, vol. 82, fols. 111r-v, 112r.

victòria»; deslliurà dels moros el seu devot Pinós d'Olzinelles –que no sabem qui era ni quan succeí el fet que invocant el seu patró es va veure lliure dels seus captors–, demanen que els curi del mal de pedra –sens dubte perquè el sant fou apedregat– i protegeixi la seva confraria, encara que no consta que n'hi hagués mai cap. La qual cosa fa suposar que potser són uns goigs manlevats d'un altre lloc i adaptats a Olzinelles al segle XVI i retocats posteriorment el XVIII.

Després hem d'esperar el 22 de juliol de 1771 per tenir una altra visita, segons la qual ara el rector és el doctor Josep Vives i Alzina i les dues parròquies tenien 160 ànimes de comunió. El bisbe administrà la confirmació a 36 feligresos i renovà als obrers el manament de retre anualment comptes de la seva administració; que el rector arrangi els llibres parroquials segons el ritual i que examini els llibres de fundacions i les seves rendes.⁷²

Per la visita del 22 de juny de 1776 sabem que el bisbe confirmà; que el rector era el mateix doctor Vives, natural de Monistrol de Montserrat i de 56 anys d'edat, i com que no tenia vicari, els diumenges havia de dir dues misses, l'una a Olzinelles i l'altra a Vilardell. Ara hi ha una relíquia de la veracreu. Tot està correcte com el 1771, però el bisbe mana al rector que faci l'inventari dels llibres i documents de l'arxiu parroquial, el qual té llibres de baptismes, confirmacions, casaments i enterraments comuns per a les dues parròquies, més el llibre de fundacions, de l'obra, de les administracions del Roser, Sant Esteve, Sant Isidre, Sagrats Cors de Jesús i Maria, Sant Roc i Sant Sebastià i el de «les aplegadores». Estableix l'almoïna de 6 sous per cada missa resada i 16 per les d'aniversari, però si les ha d'anar a dir a Vilardell, 8 sous i una lliura, respectivament. En total, entre les dues parròquies hi havia 140 ànimes de comunió. Els delmes que es pagaven eren una onzena part, de la qual les dues terceres parts eren per al rector i la tercera per al baró de Vilardell, veí de Mataró, però els delmes dels novals eren tots per al rector. La rectoria d'Olzinelles tenia «*como seis quarteras de tierra de sembradura y un pedazo de bosque, y con todo vale 600 libras y es de libre colación*» del bisbe. La Casa Valls era l'única que tenia sepultura dins el temple. I la festa major sempre se celebrava el 3 d'agost «*día de la Invención de San Esteban*».⁷³

El 31 de maig de 1781 hi hagué nova visita, per la qual sabem que

72. ADB,VP, vol. 84, fol. 56r-v.

73. ADB,VP, vol. 86, fols. 39r-40r.

continuava com a rector el doctor Vives i que ara hi havia la Confraria de les Ànimes. El bisbe manà al rector que tingués llibre de misses i li reiterà el manament que abans de dos mesos fes inventari dels arxius parroquials d'Olzinelles i de Vilardell i n'enviés còpia a la secretaria de cambra del bisbat. El rector féu efectivament inventari dels dos arxius i els signà l'1 d'agost de 1781. Segons aquests inventaris, hi havia nou manuals d'escriptures vàries (1541-1626), tres volums de baptismes, desposoris, funerals i rendes (1568-1606) (1613-1722) i (1723-81), dos de confirmacions (1717-71) (1771-81), tres llibres de casaments (1613-1717) (1613-1722) (1723-81) i tres d'òbits, un d'Olzinelles (1613-1765), un altre de Vilardell (1613-1765), i el tercer d'ambdues parròquies (1723-81). També hi havia un llibre de sinodals, rituals vells i nous, llibres de fundacions i rendes i el llevador dels cobraments, actes de rendes, llibres de celebració, de les visites pastorals, del bací de les Ànimes i el de «*les deixes que fan los feligresos per suffragi en sos testaments*», llibre d'èpoques, arrendaments, capítols matrimonials, etc. (1718-51), plecs de testaments (1650-1781), edictes i cartells i «*moltes llibretes de col·lectes de fruits*». ⁷⁴

Deu anys després, el maig de 1791 el rector fou cridat a Sant Celoni per passar la visita. Hi acudí amb els llibres parroquials, que foren aprovats. Únicament se li manà celebrar la festa del Roser el primer diumenge de maig –i no el 4 d'agost com fins ara.⁷⁵ Després Olzinelles no fou visitat pastoralment pel bisbe fins el 24 de maig de 1816, en què administrà la confirmació, examinà els llibres de les administracions del Roser, Sant Esteve, Sant Isidre, Sant Sebastià, Santercrist i Nostra Senyora de la Cistelleta, i manà que el producte de l'obra i de les administracions es diposités cada any en una caixa tancada amb tres claus, una de les quals l'havia de tenir el rector i les altres dues una cada obrer. I a petició del senyor Francesc Valls aprovà de nou la capella pública de la Casa Valls perquè s'hi pogués continuar celebrant missa.⁷⁶

74. ADB,VP, vol. 87, fol. 263r-v.

75. ADB,VP, vol. 88, fol. 175r-v.

76. ADB,VP, vol. 89, pàgs. 129-130. El nom de Mare de Déu de la *Cistella o Cistelleta* era comú a totes les parròquies del Vallès. Tenia aquest nom, perquè com que el diumenge no es treballa, i el treball de les gallines és pondre ous, els que ponien el diumenge es consideraven propietat de la Mare de Déu, i per això es dipositaven a la cistella del seu altar durant un dia i després es venien per a comprar un ciri que cremés nit i dia davant de la seva imatge i els diners sobrants s'esmerçaven

Passaren trenta-cinc anys sense cap visita pastoral, fins al 27 de juny de 1851, en la qual el bisbe manà al rector, que era mossèn Pal·ladi Pujol, que «*certificara anualmente el cumplimiento de aniversarios, misas y demás, no en globo sino en detalle, dando razón de los que no se celebren según está dispuesto por la visita del año de 1781...Repueba Su Illma. altamente la irreverente manera de certificar que se advierte en la página 96 del titulado Llibre de la celebració*». I li demanà que preguntés als seus antecessors, els ecònoms mossèn Ramon Bigas i mossèn Miquel Rafecas, si ells complien les misses fundacionals i en cas afirmatiu que les anoti en el llibre, i si no, que li'n doni avís. També manà posar les ares un dit per damunt de l'altar i retirar les que no tinguessin relíquies.⁷⁷ El rector li demana permís per a vendre la premsa de vi que no es fa servir de la casa bodega de Sant Celoni, per 70 o 80 lliures i prendre les 52 lliures i 12 sous dipositats a Granollers per a reparar l'esmentada casa, que està «en estado fatalísimo», perquè una vegada s'ha cobrat el rector la missa que diu cada diumenge, no queda res per a la seva reparació. Per l'estat de la parròquia d'aquest mateix any 1851, sabem que l'últim rector «propietari» de la parròquia d'Olzinelles havia estat mossèn Andreu Ubals, el qual morí el 13 de març de 1841; que la parròquia és de lliure provisió del bisbe o del rei i de primer ascens i la seva renda és de 3.600 rals de velló, més 32 rals que produeix el camp de la rectoria –deixat a canvi d'un ofici solemne anual– i 320 rals del lloguer de la casa celler a Sant Celoni, donada a la parròquia a canvi d'una missa cada diumenge. En total la renda de la parròquia es de 3.952 rals de velló. L'església està en bon estat i té quatre altars, la confraria del Roser i els bancs de particulars, que no paguen res. L'any 1846, els ingressos pujaren a 758 rals de velló i les despeses a 1.420 rals de velló, repartits així: salari de l'escolà major 480 rals i la seva manutenció 720 rals; salari de l'escolà menor 240 rals i la seva manutenció 720 rals; rentar la roba, etc., 100 rals; pa i vi 40 rals; hòsties 20 rals, i correu 100 rals. A més, cada any el rector pagava per funcions a l'església 50 rals de velló. El mateix mossèn Pujol havia pagat per emblanquinar l'església 160 rals, per unes cortines de la

a pagar dots de donzelles pobres que es volien casar o fer-se monges, o es deixaven sense interès, a famílies necessitades del poble.

77. ADB,VP, vol. 91, fol. 79r.

Mare de Déu dels Dolors 160 i per adobar la teulada 80. Total 400 rals de velló, que demanà que li fossin pagats. L'acta de visita inclou també l'inventari dels objectes i ornaments litúrgics de la sagristia, a saber: Una veracreu de plata, una creu petita de plata, dos globus petits de plata, l'un per a consagrar i l'altre per a portar el viàtic, dos calzes de plata, una capseta de fusta amb tres ampolletes de plata per als sants olis, un vas de plata per a la extremunció, unes crismeres de plata, una petxina de plata per a batejar, un portapau petit de plata, quatre missals, tres rituals, dos quaderns de difunts molt usats, dotze amits bons, sis albes, tres cingols, dotze purificadors, nou corporals, dotze lavabos, tretze casulles, una de color carmesí amb fil d'or, les altres usades; 25 estovalles d'altar, 3 gremials, 10 giraldetes, 3 draps de mans, un tàlem blanc, tres capes pluvials (blanca, negra i morada) bones, quatre pal·lis per davant dels altars i 30 canelobres de llautó, bons.⁷⁸

No tenim la visita de 1860, però l'itinerari del visitador anota el 23 de juny: «*La iglesia es pequeña y de malas formas, pero suficiente para el escaso número de feligreses. La casa rectoral es pequeña, pobre y de mala disposición. Necesita muchas obras y reparaciones. Está algo reparada la iglesia y no tiene comunicación a ella; tiene contiguas unas tierras de bastante extensión y un pequeño bosque. El cementerio está delante de la iglesia, pero separado de ella. Está limpio y decente*».⁷⁹

Novament hi hagué visita pastoral el 8 d'octubre de 1867, quan era rector mossèn Josep Pruner. El visitador ho trobà tot bé i aprovà els llibres parroquials i els de comptes.⁸⁰

La següent visita es realitzà el 13 de juliol de 1880. Tot estava bé, però el secretari, Gualterio de Castro anotà, que en el llibre de baptismes que «*en adelante no se escriba nombre alguno de otro idioma que el castellano*».⁸¹

De la visita feta pel bisbe Jaume Català i Albosa el 10 de novembre de 1886, tenim la informació parroquial prèvia del rector mossèn Joan Torrents, segons la qual, la parròquia rendia 3.288 rals anuals i 70 rals de drets d'estola i peu d'altar. A més, percebia del Govern per al

78. ADB,VP, vol. 90, fol. 160 (55r).

79. ADB,VP, vol. 92, pàgs. 104-105.

80. ADB,VP, vol. 92, fols. 53v-54v.

81. APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 0v.

culte 2.991 rals, 52 cèntims, dels quals la tercera part eren per al tinent de rector de Vilardell, que residia a Sant Celoni. Tot plegat no arribava per a pagar les despeses del culte. El temple necessitava reparacions, no així la capella pública de Can Valls, dedicada a la Mare de Déu del Roser, ni l'oratori privat de Ca l'Alzina, dedicat a la Mare de Déu dels Dolors. Tenia 202 misses i 36 aniversaris anuals, i una renda per dos aniversaris i vuit misses anuals. La parròquia tenia 48 masos i 300 ànimes i no hi havia escola. La relació dels objectes i ornamentals de culte que fa és la mateixa que la de 1851, afegint-hi «*una reliquia de San Esteban de metal blanco*», una casulla i algunes estovalles d'altar, més «*un san Roque pequeño (y un san Isidro pequeño) para la adoración en el día de su fiesta*». Conservem els decrets d'aquesta visita, escrits pel nou rector, mossèn Domingo Bertran, el 27 de setembre de 1887,⁸² perquè mossèn Torrents havia mort el 21 de gener de 1886 i havia estat enterrat en un nínxol del cementiri d'Olzinelles.⁸³

El 19 de novembre de 1889, una altra vegada visità la parròquia el bisbe Català i Albosa. Hi trobà com a rector mossèn Domingo Bertran, de 38 anys d'edat, que ho era des de l'11 de juliol de 1887, el qual firmà el qüestionari previ l'11 de juliol de 1889. Hi diu que per al sosteniment de les parròquies d'Olzinelles i Vilardell el Govern donava cada any 150 pessetes; el rector cobrava 99 pessetes, 9 rals i 10 cèntims anyals. El producte del culte no arriba a sufragar-ne les despeses. L'església és petita per a tants fidels i necessita reparacions. Dins el terme parroquial hi ha els oratoris de Can Valls i Ca l'Alzina. No hi ha beneficis ni capellanies, però sí moltes fundacions de misses, però «pocas se cumplen». El cementiri està bé, però no té reglament ni junta. Les parròquies tenen 40 veïns, 200 ànimes, de les quals 150 de comunió; tots els feligresos van a missa els diumenges i festes de guardar, i no hi ha cap col·legi. Inclou un inventari de objectes i ornamentals litúrgics semblant al donat el 1886 i ara les administracions són més les del Sagrat Cor de Jesús, Puríssima Concepció, obra de l'església, Roser, Sant Roc, Sant Isidre i Sant Esteve.⁸⁴

82. ADB,VP, 94, fol. 137r; APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 26r.

83. A la làpida del nínxol hi ha aquesta inscripció: «Aquí descansa el cadàver / de Juan Torrents cura / párroco de esta parroquia. / Falleció el 21 de enero / de 1887 a la edad de 58 años. / R.I.P.

84. ADB,VP, vol. 98, Doc. 29 (relació autògrafa del rector), Cf. APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 34v.

El segle xx comença amb la visita el 2 de gener de 1900, feta pel prevere delegat episcopal mossèn Joan Olià.⁸⁵ La següent visita la passà el cardenal Casañas el 8 d'agost de 1906. Tenim les respostes al qüestionari previ, donades pel rector mossèn Manuel Xaus i Vidal, de 37 anys, que diu que l'estat del temple «*es altamente satisfactorio*» i que els oratoris de Can Valls i Ca l'Alzina estan bé. Les parròquies d'Olzinelles i Vilardell tenen 23 focs, amb 156 ànimes, 98 de les quals de comunió, i tothom compleix el precepte pasqual. Ara hi ha «*escuela municipal de ambos sexos, concurriendo a ella unos 20 alumnos*». Hi havia 156 feligresos. L'única confraria era la del Roser, la qual celebrava una missa anyal pels confreres difunts. El rector no tenia ingressos de drets d'estola, ni peu d'altar, ni per cap altre concepte. La diòcesi li donava pel culte 1.664,15 rals anuals. De serveis parroquials, n'ingressava 400 rals, però les despeses ordinàries eren 831,84 rals anuals, però no percebia cap ingrés del cementiri.⁸⁶ No hi havia cap benefici ni capellania fundada, però després hi hagué dues fundacions de misses, l'una feta per Josefa Valls i de Barnola, consistent en una missa anual de triple almoïna i el restant per fer una funció al Sagrat Cor de Jesús o a la Mare de Déu dels Dolors; i l'altra feta per Lluïsa Bellolell de Ca l'Agustí, després que la capella del seu mas, dedicada a la Sagrada Família, fos declarada pública el 9 de novembre de 1909, a tres pessetes d'estipendi cada missa, de la qual es va fer reducció els anys 1950, 1953 i 1959.⁸⁷

El 1911 es renovà el cementiri i s'hi posà l'actual creu de pedra, a la base de la qual i sobre una placa de marbre blanc, s'hi llegeixen els versos verdaguerians següents: *La mort és la nau / que duu nostra sort / del món és lo port / del cel és la clau. / Dolç somni de pau / qu'il pugua dormir! / «Lo morir dels justos / dolcíssim morir» / J. Verdaguer.*

Segons les respostes que donà al qüestionari que precedia la visita pastoral, l'ecònom mossèn Miquel Barella, que ho era des del 15 de desembre de 1913, a la parròquia només hi ha les capelles de Can Valls i Ca l'Agustí. No es parla de la de Can Alzina, que potser fou cremada durant la Setmana Tràgica de 1909. Segueix l'inventari

85. APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fols. 56v-57r.

86. ADB,VP, vol. 101, s. n.; APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 66v.

87. ADB,VP, vol. 106, Doc. 11 (imprès); vol. 128, s. n. (informació del rector del 3 d'octubre de 1932); APO, original de les reduccions de misses.

d'objectes i robes litúrgics que hi havia el 1913 i del que ha adquirit des que és ecònom fins al 7 d'octubre de 1915. L'11 d'octubre de 1915 visità la parròquia el bisbe Enric Reig i Casanova i com anota el secretari de la visita: «*Nos recibió con mucho entusiasmo esta parroquia en la presente tarde, saludado por el diputado provincial de este distrito, F. Pío de Valls, Sr. Alcalde y demás autoridades, señores corregidores y los feligreses.*» Hi hagué confirmacions i a la missa predicà un pare missioner. El bisbe manà al rector, «*a fin de mantener la religiosidad de esta feligresía... fomento la frecuencia de sacramentos, singularmente la comunión dominical de los niños. Encargamos asimismo el mayor celo a la instrucción de la doctrina cristiana. Procurará también aficionar al pueblo fiel en el canto litúrgico, como medio para que las funciones parroquiales sean más concurridas. Mandamos por último se encuadernen todos los tomos del boletín de la diócesis*». ⁸⁸

El gener de 1923 era rector mossèn Ramon Gatius, el qual ho fou fins al 1924. El 16 de maig de 1924 passà visita pastoral el bisbe Josep Miralles, ⁸⁹ el qual la reiterà el 16 de maig de 1927, en què confirmà 26 infants d'Olzinelles i 18 de Vilardell. L'agost de 1925, «*por escasez de personal*» es confià el servei de la parròquia primer al rector de Vallgorguina i després al de Sant Celoni, fins que el poble, obligant-se a reforçar les parets de la rectoria, obtingué del bisbat mossèn Pau Giralt, fill de Tiana (Barcelona) i d'edat de 25 anys, que el 23 de maig de 1927 comunica al bisbat que la parròquia (Olzinelles i Vilardell) tenia 125 feligresos i que a la catequesi hi anaven vuit nens i dotze nenes. ⁹⁰ L'any següent, el mateix bisbe tornà a passar visita pastoral. Per les respostes al qüestionari previ del rector mossèn Pau, sabem que el 1928 el rector vivia amb una tia seva de 50 anys, celebrava dues misses els diumenges i festes de precepte, en les quals predicava, i una els dies ordinaris a les 8 del matí; i visitava cada setmana l'escola; no hi havia associacions de fidels ni causes pies fundades, i l'església no tenia necessitat de reparació. I afegeix que el novembre de 1926 hi havia predicat el caputxí fra Salvador de Solsona. ⁹¹ Diu també que l'estat de les creences catòliques és «bas-

88. ADB,VP, vol. 105, fol. 109r; APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 80v.

89. APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 97r.

90. ADB,VP, vol. 120, Doc. 44.

91. ADB,VP, vol. 124, Doc. 57.

tante satisfactorio»; que van a missa el 50 % del feligresos; que «*el vicio más extendido es la blasfemia*», i que per a combatre'l reparteix el full *La bona paraula*; que la mestra és molt cristiana «*sin que esto quiera decir que después, una vez mayores no se olviden de las enseñanzas prácticas que se les da en la escuela. El peligro mayor para los jóvenes de ambos sexos es el baile*». De l'única confraria que hi ha, que és la del Roser, diu que està «*no muy floreciente, debido al muy reducido número de feligreses*», perquè a la parròquia només hi havia vint-i-dues famílies, de les quals només deu prenien la butlla de la Santa Croada per estalviar-se els dejunis. I acaba dient que: «*Las autoridades cumplen sus deberes religiosos, siendo en todas las cosas unos auxiliares poderosos del párroco en cuanto a la moralidad*».⁹²

El bisbe Miralles passà visita pastoral el 31 d'octubre de 1928 i confirmà una sola nena, tal com ho comunica al bisbat mossèn Pau el 5 de novembre de 1928, i hi afegeix que la parròquia té 125 feligresos, que al catecisme hi assisteixen deu nens i vuit nenes i que els altars són els de la Puríssima, Sant Isidre, Sant Esteve i del Roser.⁹³ Segons les respostes al qüestionari signades per mossèn Pau el 3 d'octubre de 1932, aquest sacerdot vivia amb la seva tia, Engràcia Fàbregas i Pareras, i una neboda, Magdalena Codina i París, a la casa rectoral, que estava en bon estat. Diu que la comunió freqüent se'ls fa difícil als feligresos per la distància de l'església parroquial; que cada any es feien algunes vegades les quaranta hores, cada diumenge hi havia catequesi d'infants i que a l'escola la mestra els donava una hora diària de religió. Que anaven a missa unes seixanta persones; tots els malalts rebien els últims sagraments; i no hi havia vicis públics contraris al matrimoni. I que les lectures del feligresos eren: «Las Noticias», «La Vanguardia», «La Hormiga de Oro», «El propagador de la devoción a San José y ninguna otra», i «*no hay sectas masónicas*». Acompanya un inventari d'objectes i ornaments de culte molt detallat, interessant perquè tot desaparegué durant la guerra civil de 1936-1939, juntament amb els documents d'últimes voluntats incautats per gent armada el 25 de juliol de 1936, que desaparegueren per sempre, però se salvaren els llibres sacramentals i vuit llibretes més, a saber: *Culto y fábrica* (1929ss); i els borradors de baptismes,

92. ADB,VP, vol. 129, Doc. 61; vol. 94, fol. 137r; vol. 98, fol. 24r.

93. ADB,VP, vol. 122, Doc. 140; APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 98r.

defuncions, comptes de l'altar de Sant Roc, del *Culte y Clero*, de l'altar dels Dolors, del cementiri i dos de *Consueta*. Segons aquest inventari, a l'església hi havia aquests cinc altars: «1. *Altar mayor. Su titular es S. Esteban protomàrtir, la imagen del santo es de madera labrada; hay retablos del martirio del santo*; 2. *Altar de San Isidro y San Roque. Es un retablo de estilo gótico*; 3. *Altar de la Virgen de los Dolores. Estilo barroco. La imagen del crucifijo es de madera tallada; la de la Virgen, vestida. En el mismo hay las imágenes de San Isidro Labrador y San Miguel Arcángel*; 4. *Altar del Rosario. Estilo gótico. La imagen de la Virgen es de madera tallada*; 5. *Altar de la Inmaculada Concepción. Es de madera; estilo clásico, la imagen vestida. Sacristía. Una cómoda y armarios de nogal en perfecto estado —que encara estan in situ— y un banco*».

Segueixen els ornaments i objectes litúrgics ja enumerats a la visita de 1928, augmentat amb unes canadelles, una llàntia de metall de la casa Roura davant del Santíssim, una altra davant dels altars dels Dolors i del Roser, i un altre de vidre davant del de la Puríssima. A l'altar major hi ha sacres, un parell de salamons, etc. Hi havia també imatges petites dels sants Antoni de Pàdua, Antoni Abat, Josep, Roc, dues marededéus del Roser i del Nen Jesús, quatre creus d'altar, una de metall; tres faristols, un de metall, un faristol gran al cor, florers, dues catifes velles, dos reclinatoris, una cadira de braços de vellut i un drap per endolar l'altar major. A més, proposa el següent itinerari de visita: El 21 d'octubre de 1932 sortir de Sant Celoni a 3/4 de 7 del matí i anar fins a Can Valls, d'aquí a cavall al Montnegre per arribar-hi a les 9. Sortir d'allà a les 11 i dinar a Can Valls a la una de la tarda. A les 3, visita d'Olzinelles fins a 2/4 de 5 i tornar a Sant Celoni. I això és el que féu el bisbe Manuel Irurita.⁹⁴

IV. LA PARRÒQUIA DES DE 1939 A 2003

Del 9 de novembre de 1932 i fins al 1936 fou rector mossèn Antoni A. Pascual i Riera, a qui succeí com a ecònom mossèn Caius Pous. Després vingué la Guerra Civil (1936-39) i l'església va ser despullada dels cinc altars i retaules, imatges i de tot el que hi havia, menys els bancs dels pagesos particulars, i tot fou cremat el 1936, però l'ecònom

94. ADB,VP, vol. 128, s. n.; APO, *Llibres de baptismes*, vol. I, fol. 104v.

pogué salvar la vida.⁹⁵ Acabada la guerra, el 30 d'octubre de 1939 fou nomenat ecònom de la parròquia mossèn Joan Comas (1939-54), rector de Vallgorguina, natural de San Boi de Llobregat, el qual responent a les 259 preguntes del qüestionari previ a la visita pastoral de 1943, diu que la parròquia és d'entrada, que ell viu a Vallgorguina i que a la rectoria només viu el masover, que des de l'1 de novembre de 1939 és Pere Giol i Matamala, veí d'Olzinelles, a qui el 1965 succeí Pere Plana i Masseguer, veí de Vilardell, que havia de pagar 3.000 pessetes anuals, la meitat el primer de maig i l'altra meitat el primer de setembre, més el pagament en espècie de 400 kg. de patates, 20 kg. de mongetes i 3 coves de pomes, a més de les verdures per al consum del rector. El masover feia també de campaner, havia d'arranjar els camins i netejar d'herbes el voltant de la rectoria.⁹⁶

L'església no tenia sagrari i no s'obria fora de la missa; hi havia un copó i un altre de petit per al viàtic, una custòdia de plata, una sola campana, i tres mantells d'altar. També hi havia tres altars, el major dedicat a Sant Esteve Protomàrtir, un altre dedicat a la Mare de Déu dels Dolors i el tercer a Sant Antoni Abat i unes imatges de Sant Josep i Sant Isidre, totes de guix, que encara perduren enfosquides simulant ser de bronze. No hi havia credència, ni cap reliquiari, ni harmònim, com abans de la guerra, però hi havia els llibres i ornaments necessaris per a les funcions litúrgiques, si bé de plata només hi havia un portapau antic. L'arxiu es guardava a Vallgorguina. Hi havia cor alt de fusta, enrunit el 1991, pica baptismal romànica i la de l'aigua beneïda de pedra. Hi havia catequesi, missa dominical i les festes amb homilia del rector, rogatives, processó de Corpus i benedicció de candeles i de rams, els seus dies respectius. Quasi tots els malalts rebien els últims sagraments abans de morir. Que es procurava que els que s'havien de casar «no cohabitaven antes de celebrarse el sacramento», abans del qual se'ls examinava de la doctrina cristiana. Hi havia sagristà, que tocava la campana, obria i netejava l'església, que era allora masover de la rectoria. «Reina en la feligresía una fe lánguida, una piedad superficial y una moralidad un poco laxa. No hay espectáculos indecentes ni luchas políticas. Una parte de la feligresía guarda los preceptos de la Iglesia, santifica los días festivos, la audición de la misa y los ayunos, pero otra parte trabaja por la ma-

95. ADB,VP, vol. 90, fol. 55r; ADB, TRENS, Cf. MARTÍ,157.

96. APO, Contractes originals amb els masovers.

*ñana los días festivos y por tanto no oyen la santa misa ni cumplen los ayunos. La escasa juventud de la parroquia es inclinada a la Iglesia y creo que no es viciosa... No hay entierros civiles. El ejercicio de los derechos civiles y políticos procuran elegir los fieles personas que defiendan la religión y la libertad de la Iglesia... No existen sectas secretas principalmente masónicas ni socialistas u otras sociedades condenadas por la Iglesia, no obstante hay algunos dados a creer en supersticiones... No existen muchos pobres en la feligresía; la parroquia los socorre en lo que buenamente puede».*⁹⁷ Del cementiri, en diu que està davant de l'església, de la qual és propietat, que està tancat amb parets i porta de ferro. I que fora del cementiri –era al costat de la paret esquerra del cementiri– s'enterren «*los niños que mueren sin bautismo, los adultos a quienes se niega la sepultura eclesiástica y los acatólicos*».⁹⁸ Hi havia tres llegats o fundacions de misses, però no se'n coneixien els fundadors ni els capitals fundacionals, que eren dipositats a la Caixa Diocesana.⁹⁹

El 1943, passà la visita pastoral el bisbe Gregori Modrego i Casaus, acompanyat del seu secretari, Josep Gordi, el qual aprovà els llibres sacramentals. En aquesta ocasió, el 8 d'octubre, el bisbe confirmà tres nens i una nena a Vilardell, i a Olzinelles dos dies després un nen i sis nenes.¹⁰⁰ Tornà a passar visita pastoral el bisbe Modrego el 1952, amb el seu secretari, mossèn Francesc Muñoz, i en aquesta ocasió el 15 de setembre confirmà a Vilardell set nens i tres nenes i a Olzinelles, el 23 de setembre, nou nens i vuit nenes.¹⁰¹ El 8 d'agost de 1954 prengué possessió de la parroquia i hi anà a viure el nou rector, mossèn Santiago Ordóñez i Mercader, encarregat també de Vallgorguina com ho serien els seus successors i on anà a viure el 1957 i fins al 1962. Aquest sacerdot celebrà dues missions populars. Entre 1954 i 1956 passà unes llànties a cada costat de Sant Esteve, a l'altar major, amb set bombetes cadascuna; altar de pedra adossat a la paret, cortines a les parets, que dissimulaven la porta de pas cap a la rectoria; a la capella dreta hi posaren un altar amb les imatges de Sant Josep i Sant

97. ADB,VP, vol. 134 (respostes al qüestionari); APO, Qüestionari original i respostes, núms. 203-205, 209-210, 221.

98. APO, Qüestionari original i respostes, núms. 234-236.

99. APO, Qüestionari original i respostes, núm. 251.

100. APO, *Llibre de confirmacions* (1943ss), fols. 1r-2r.

101. APO, *Llibre de confirmacions* (1943ss), fols. 2v-4r.

Antoni abat; a la de l'esquerra, dos altars, el de la Puríssima i el de la Mare de Déu dels Dolors i Sant Joan Baptista. A l'ampliació de la part dreta del creuer paral·lela a la nau de l'església hi havia el confessionari i el santcríst actual; al cor hi havia un harmònim, que es va fer reparar; a l'entrada, la pica baptismal; dotze bancs, propietat de les cases de pagès, a la sagristia dos calzes daurats, una custòdia de metall platejat, robes litúrgiques, tot molt senzill i sense valor. El 1955, es col·locà la imatge de Sant Isidre a l'altar de Sant Josep; i dues aranyes –d'estil gòtic amb set bombetes cadascuna–, que penjaven dels arcs del creuer; i a més plantà el xiprer de l'era, el que la gent es pensa que és tan vell. El 23 de maig de 1958 tornà a passar visita pastoral el bisbe Modrego, però fou el bisbe Narcís Jubany qui, amb el seu secretari, mossèn Ramon Malla, futur bisbe de Lleida, el 13 de juny, confirmà a Vilardell tres nens i quatre nenes i a Olzinelles quatre nens i quatre nenes.¹⁰² Del 21 al 28 d'octubre de 1956, impulsada pel rector mossèn Santiago Ordóñez, hi hagué una santa missió, predicada pel prevere mossèn Sebastià Regí, segons el programa diari següent: A les 7 del matí, missa amb explicació doctrinal; a les 12, acte per als infants i rosari; a les 17 hores, acte per als treballadors de Can Valls; a les 20 hores, punt doctrinal i sermó. El diumenge 28, festa de Crist Rei, a les 8, missa de comunió general amb sermó i a les 17 hores processó amb el Santíssim per l'entorn de l'església i sermó de conclusió.¹⁰³ Encara aquest mateix rector va fer una segona santa missió –conjuntament amb Vallgorguina– de l'1 a l'11 de novembre de 1962, per a la qual edità uns fulletons a Sant Celoni, a la impremta de J. Bilbeny, i el 28 d'octubre anterior envià una carta circular als caps de casa invitant-los a la missió.¹⁰⁴

El succeí mossèn Alfred Bechini Tejados el 1963 fins que se secularitzà el 1977, i després mossèn Manuel Padrós i Claret fins a la seva jubilació el desembre de 1991. Després vingué el qui això escrigué, que també fou alhora rector de Vallgorguina fins l'1 de setembre de 2001, però havent restaurat la rectoria d'Olzinelles i llogada l'1 de novembre de 1995 al matrimoni Ramon Lleget i Angelina Pujol amb el seu fill Josep, hi va fer estada els estius de 1996 i 1997 i a partir de la vigília pasqual de 1998 hi fixà la seva residència fins que el 31

102. APO, *Llibre de confirmacions* (1943ss), fols. 4v-5r.

103. APO, Imprès de l'editorial Balmes, s. ll., s. a., intitulat: *Santa Missió*.

104. APO, Documentació original.

d'agost de 2003, en què per apropar-se a casa seva, i d'acord amb el senyor bisbe de Girona, fou nomenat primer rector de les parròquies gironines de Sils, Riudarenes, Vallcanera i l'Esparra i a partir del 31 de juliol de 2006 de Castell d'Aro i Platja d'Aro. Precisament aquest bisbe, Carles Soler i Perdigó, antic bisbe auxiliar de Barcelona i encarregat de la demarcació episcopal del Vallès, passà l'última visita pastoral del segle xx a Olzinelles el dissabte 13 de febrer de 1999.¹⁰⁵

Al doctor Ernest Zaragoza, el succeí mossèn Lluís Pou Illa, rector de Sant Celoni (2003-05), mentre que de la parròquia de Vallgorguina se n'encarregà mossèn Raimon Izard, rector de la Batllòria i resident a Barcelona, des que la deixà, el 8 de setembre de 2001, el que això escriví per diferents disgustos amb l'Ajuntament i haver patit una greu malaltia que el deixà paralitzat set mesos del costat esquerre a causa d'una medicació «equivocada», fins que miraculosament i de manera instantània recobrà la salut set mesos després. Després de mossèn Pou, fou rector d'Olzinelles mossèn Joan Josep Recasens i Juárez (2005-06) i actualment ho és mossèn Ignasi Fuster Camp (2006s).

El temple parroquial primitiu era d'una sola nau d'estil romànic de paredat, amb un absis semicircular, del qual queden visibles els fonaments dins la rectoria, amb una finestreta d'espitllera avui tapada per la rectoria, al lloc on avui hi ha la fornícula amb la imatge de sant Esteve, de fabricació olotina, restaurada el 1991. Avui el temple és de 12 x 4,50 metres i de volta de canó apuntada i dividida per dos arcs de mig punt senzills que recolzen sobre les parets mateixes, emblanquinades per dintre el 1990 i per fora l'any 1991. El sòl interior es de rajoles del segle xix, damunt de l'antic sòl empedrat, que està un tres metres per damunt del sòl original. Avui té prop del presbiteri una capella gòtica a cada banda, que formen un fals creuer, totes dues amb nervis de pedra picada recolzats sobre mènsules, de finals del segle xvi, perquè sabem que el 1574, Antoni i Pere Miquel Valls, pare i fill, amb Esteve i Antoni Alzina, Joan i Llätzer Garrell i Miquel Agustí, tots d'Olzinelles crearen un censal a favor del prevere Pere Jalpí, de Sant Celoni, a fi d'obtenir diners per reparar i ampliar l'església d'Olzinelles. La capella de la dreta té la clau de volta decorada amb una creu i una finestreta d'arc de mig punt i pedra picada, amb un vitrall pintat amb una flor d'assutzena. La de l'esquerra també

105. APO, *Full parroquial de Vallgorguina, Vilalba Sasserra, Collsabadell i Sanata*, núm. 88 (abril de 1999).

té finestreta, però sense pedra vista i el vitrall és una representació d'un apòstol. Els vitralls són del temps de les monges cistercenques; als altars, de pedra de granit, de les capelles laterals, l'un dedicat a Sant Josep i el de la capella esquerra dedicat a la Puríssima, foren sufragats per la senyora Pilar de Temple, de Can Valls i les seves ares consagrades pel l'arxiprest de Sant Celoni mossèn Jaume Vilageliu i Dachs, el 3 d'agost de 1956.¹⁰⁶

Deu anys més tard, el dedicat a la Puríssima es posà d'altar major i de cara al públic per adaptar-lo a les normes del Concili Vaticà II, al revés de com estava abans a l'altra capella, la de la dreta, en què l'anagrama XP mirava cap als fidels i no cap a la paret com ara, on hi ha encara una mènsula amb la imatge, també de guix i d'Olot, de la Puríssima mal restaurada sense saber-ho el rector el 1992, i a sota l'actual pica baptismal –mossèn Alfred Bechini vengué la romànica al senyor Ventura, de Vallgorguina, per a la seva capella particular de Can Tustet–, posada el 1995, que és l'antiga pica d'aigua beneïda, abans situada a la paret dreta de l'entrada, sense la columna original, que no s'arribà a recol·locar mai. Al presbiteri major hi ha l'esmentat altar de pedra, i a la paret la fornícula de la mateixa pedra, amb la imatge del titular de guix i d'Olot, sant Esteve, tot inaugurat el 17 d'abril de 1966, menys les dues llànties de metall prominents de Collsabadell que hi foren posades el 2001. En aquestes obres, fetes sobretot amb ajuda de Can Valls, hi treballaren el paleta Salvador Torras, el picapedrer Pere Tarridas, el lampista Josep Mas i el fuster Josep Mora, tots de Vallgorguina. La creu de ferro forjat que presidia les celebracions prové de Vallgorguina, com el faristol de l'ambó, la megafonia, les estufes, ventiladors, cadires de fusta plegables i els cantorals del fidels. L'orgue electrònic, el comprà de segona mà per al rector –que era qui habitualment el tocava– a una escola de música de Mollet del Vallès el 1996; la cadira de fusta de segona mà i d'estil castellà amb braços per a seu del prevere i les catifes, crismeres, sagrari, algunes casulles i d'altres coses, tot fou adquirit pel qui això escriu. Les despeses de la rehabilitació de l'església i rectoria, així com les activitats i millores de la parròquia poden veure's al full parroquial que el rector publicava en fotocòpia, primer en forma d'*Annals* fins al 1998, i després mensualment de manera conjunta amb les parròquies de Vallgorguina i Olzinelles, Vilalba Sasserra, Sanata i Collsabadell,

106. APO, Documentació original.

amb notícies de les de Vilardell i l'església vella de Vilalba Sasserra, aquesta també restaurada, com la de Sanata, pel mateix rector.

Fins al 1936 hi hagué un retaule d'estil renaixement, que aquell any fou cremat amb totes les altres coses existents dins l'església, tal com les descriví el 1926 el doctor Trens: «Candelers barrocs, bonics a l'altar major. Altar major neoclàssic: plafons pintats passadors; passos vida del sant 167... Retaule Sant Roc (i) Sant Isidre, molt tronat, del segle XVI (croquis: centre Sant Roc i Sant Isidre, dalt martiri de Sant Esteve; esquerra Santa Llúcia; a dalt sant que està dins una caldera –devia seria Sant Joan Evangelista–; dreta, en blanc; dalt, decapitació d'un sant; predel·la (d'esquerra a dreta): sants Pere, Cosme, Maria, Jesús, Damià, Paul(us). Encensers metall gòtics; altres blancs amb aletes; copó de plata, forma pixis. Retaule del Roser; dossers segle XVI (croquis: centre, mig, fornícula; dalt, crucifixió; esquerra, de dalt a baix: Anunciació–Naixement; dreta de dalt a baix: Reis–Resurrecció; predel·la (d'esquerra a dreta) sants Antoni, Magdalena, Pietat amb dos àngels, Margarida...). Tabernacle barroc, bonic. Creu de plata, nus bombat amb capelletes amb sants 104 x 50 cms (croquis: una cara, braç vertical: pel·licà, Crist Ressuscitat; braç horitzontal: Maria, esquerra Joan o Magdalena dreta. Cara darrera: braç vertical, de dalt a baix, Joan, Verge, Marc; horitzontal: Mateu, esquerra Lluc, drets.¹⁰⁷ La trona estava al costat dret, prop de l'arc de la capella gòtica –on hi havia el Sagrari fins al 2003 i la llàntia de ferro forjat, comprada el 2002– i s'hi pujava per una espècie d'arcada –avui tapada i amb el confessionari des del 1993– i de corredor externament afegit, avui desaparegut, que anava des de la capella dreta fins a sortir a la nau.

A la dreta del presbiteri, avui a la vista i abans de 1936 darrera del retaule, hi ha una porta de fusta de pas cap a la rectoria, anul·lada el 1995 en fer de l'habitatge del mossèn la casa del masover. Per a il·luminar hi ha dos tortells de fusta, l'un damunt l'altar major i l'altre a la nau, amb cinc bombetes cadascun, els quals amb la llàntia del Santíssim i les dues votives de la fornícula de Sant Esteve, configuren la il·luminació elèctrica del temple. Entrant a l'esquerra hi ha el sanctus de guix d'Olot, des de 1993.

Els bancs són moderns, de 1991, després que foren robats els antics, entre els quals els de Can Valls, el 1990. La sagristia, bastida

107. ADB, TRENDS, Cf. MARTÍ, 157.

darrera de la capella dreta amb una finestra enreixada, hi ha una calaixera noble per a guardar els ornaments –moderns i sense cap valor artístic, com els llibres litúrgics i una custòdia de plata del segle XIX i un calze de plata amb quatre maragdes al nus, fet fer per mossèn Manuel Padrós, després dels dos robatoris de què fou objecte l'església el 18 de març de 1990. Segons la denúncia corresponent, s'emportaren: *«Dos cálices de metal dorado, uno de estilo gótico trabajado a mano... dos crucifijos de metal, uno de hierro forjado... dos copones de metal sencillo, al parecer de aluminio. Habiendo quemado en el altar mayor de la iglesia el misal y los manteles del altar y los cirios que en el mismo había»*.¹⁰⁸ El segon robatori fou el 13 d'abril, i els lladres s'endugueren: *«una cajita de plata donde se guardaban las formas; un cáliz metálico, una cajita de plata donde se guardaba una llave; una casulla morada y alba blanca». I «realizaron varias pintadas en su interior...y en la puerta principal pintaron una cruz invertida»*.¹⁰⁹ Res del que fou robat es va recuperar. Aquests fets s'han d'emmarcar dins el context de les misses anomenades negres o satàniques, molt freqüents aleshores, sobretot a la derruïda església de Santa Eulàlia de Tapioles, a la veïna Vallgorguina. En aquest temps, el rector tenia gran cura que tothom combregués davant d'ell i no s'enduguessin fora de l'església –com havien intentat de fer diverses persones– les hòsties consagrades que es venien o feien servir per a aquestes misses. Però durant els dotze anys del rectorat del qui això escriu no hi hagué mai cap robatori. Només que la banda de búlgars i kosovars que van apallissar i robar els rectors de Llinars i de Montseny vingueren una matinada de desembre a Olzinelles a prendre vistes, però els masovers, advertits pel rector, sortiren pare i fill amb dues escopetes amb què, sense disparar, feren fugir el cotxe de la banda, la qual, capturada pocs dies després, deixà tranquils els mossens per sempre.

La sagristia tenia un armariet encastat amb els aparells del micros i música per a l'altar exterior de cara a l'era, instal·lats per mi mateix el 1999, i una pica de pedra de lavatori, amb aigua corrent des del 1992. Entrant, a mà esquerra, hi ha la petita cripta funerària de la família Valls, oberta el 1734, amb una llosa desgastada que tanca l'entrada i té l'escut de la Casa Valls, que representa un arbre esponerós (segurament una alzina, com a referència tardana al nom d'Olzinelles

108. APO, Còpia de l'atestat (18-III-1990).

109. APO, Còpia de l'atestat (13-IV-1990).

per Alzinellas) damunt d'una muralla. I una inscripció molt esborrada que diu: «Vincentius Morera i Mariana Pons [...] Casa Valls».

Com que la població havia augmentat fins a 98 persones,¹¹⁰ el 1786 s'amplià l'església allargant-la pels peus cap al cementiri, fent a la part interior el cor alt de fusta, i damunt de la façana una espadanya de dos arcs de mig punt de rajoles per a dues campanes. Aquesta espadanya fou coberta amb una teulada i convertida en comunidor, la teulada del qual fou refeta per mossèn Manuel Padrós. Hi havia dues campanes, que foren arrabassades el 1936, però després de la guerra civil, el 26 de desembre de 1941 es beneí l'actual campana grossa, feta a Vitòria, a la casa Vda. Murúa, la qual s'anomena Concepció. Foren padrins Antoni M. de Valls i Feliu i Concepció Domènech Fernández, en presència del rector, i com a testimonis: Manuel de Temple i Jorro, Josep Cornet i Fuster, Josep Bosch i Calls i Josep Besa i Palomer, els dos primers veïns de Barcelona i els altres d'Olzinelles,¹¹¹ i el 1991 s'hi col·locà la campana petita, cedida pel rector de la parròquia de Sant Celoni i antic rector d'Olzinelles, mossèn Santiago Ordóñez.

El portal és de pedra de granit, amb porta rectangular i motlures petites entre els muntants i la llinda. Al damunt, una cornisa i un arc ressaltat formant un frontó, decorat amb una creu senzilla al centre. Hi ha un ull de bou de pedra i vitralls de colors, que a sota porta la data «1786». Aquesta façana fou pintada abans de fer-se càrrec de la parròquia el qui això escriu, el 1991 –data que hi deixaren al capdamunt– i s'hi reproduïren els mateixos quadrets que simulen carreus de diferents colors. Ho va fer el grup de gent vinculada a Olzinelles format per Esteve Bosch, Esteve Barri i les seves esposes, juntament amb Josep Bonamussa, que en tenia cura. En aquest mateix any es repassà la teulada i pintà el cementiri. El cancell, de fusta amb una vidriera al damunt per a donar llum a l'església, fosca per manca de finestres grans, fou bastit el 1932, com el sagrari antic, obsequi de l'Obra del Culte. Fora de l'església hi ha una petita creu sobre un capitell d'estil romànic prefabricat, provinent de l'antic altar major de Collsabadell i col·locat aquí el dia de Tots Sants del 2000, per l'autor d'aquest article, juntament amb l'enllumenat públic instal·lat

110. J. IGLÉSIES, *El cens del comte de Floridablanca* (1787), vol. I, Barcelona, 1969, pág. 80.

111. APO, actes originals de la delegació i de la benedicció de la campana.

per l'Ajuntament de Sant Celoni a petició del rector, així com la senyalització del camí que, de la carretera asfaltada puja fins a la parròquia, la majòlica que hi ha a la paret del cementiri i l'accés a la plaça de darrera del cementiri com a lloc d'aparcament. I l'ampliació i millora del camí que va de la rectoria a Vallgorguina, fet, a petició del rector, per la Generalitat, amb la cessió prèvia dels metres de terrenys corresponents a banda i banda del camí esmentat, tant per part de la rectoria, com de la senyora Concepció Gorchs, mestressa de la Casa Valls.

Val a dir que la Casa Valls fou de sempre la gran benefactora de la parròquia d'Olzinelles, perquè en una de les desamortitzacions del segle XIX, el Govern va subhastar la propietat parroquial, la qual comprà Miquel Borrell i Alzina per 15.013 pessetes, com en dóna fe el notari barceloní Francesc Planas i Castelló el 30 de maig de 1878. Després passà al seu fill Josep Borrell i Bosch, qui la vengué a Ramon de Valls i de Barnola el 12 de desembre de 1900 davant del notari de Barcelona, Josep Ferrer i Bernadas, i la inscriví al seu nom a fi de salvaguardar-la de qualsevol altra confiscació de l'Estat. Així el rector podia continuar gaudint de la petita renda que rebia per part del masover que conreava els camps i el bosc, però s'obligava ell mateix i els seus hereus a formalitzar-ne el lliurament legal a favor de la parròquia, quan es cregués oportú. Després, en escriptura datada el 16 de juny de 1911 i autoritzada pel notari eclesiàstic Joan Manuel Casamada, reconegué que en consciència la propietat de la finca corresponia a la parròquia,¹¹² i com a tal propietat, després de la mort del seu fill Pius de Valls i Feliu, el 23 d'abril de 1971 fou inscrita al registre de la propietat d'Arenys de Mar,¹¹³ en el cadastre de Sant Celoni. Però anys després la propietat constava com a propietat de l'Ajuntament, i el que això escriu demanà que fos corregida la titularitat del cadastre, cosa que atorgà l'organisme autònom local de gestió tributària de Sant Celoni el 24 de novembre de 1998. Segons l'esmentat document del registre de la propietat, la terra de la rectoria té «*de cabida diez hectáreas, sesenta y nueve àreas, siete centiáreas*» (106.907,07 metres quadrats). I els seus límits son: «*linda al*

112. APO, respostes del rector el 1942 al qüestionari previ a la visita pastoral de 1943; Registre de la propietat d'Arenys de Mar, tom 288, fol. 34, llib. 6 d'Olzinelles, finca 219, inscripció 5.

113. Registre de la propietat d'Arenys de Mar, núm. 1688, tom 25, fol. 246.

*Norte con el torrente de Olzinelles, por el E. y O. con la finca de Dña. Pilar de Temple i Jorro, Vda. Valls, y por el Sur con finca de Don José Ginesta Domènech, llamada «Can Caseta, teniendo sus límites debidamente señalizados. Consta de tierras de cultivo, bosque y edificaciones consistentes éstas en la iglesia, cementerio y casa rectoral».*¹¹⁴ Val a dir que el 1930 s'enquitrana el camí fins a Ca l'Agustí, i es formà una junta per a la conservació de la carretera, formada per Manuel Font, Pere Arabia, Pere Vilà, Miquel Bosch, Pere Camps, Jaume Bosch, Miquel Font, Josep Travesa i Salvador Pujadas, i administrada gratuïtament pel rector i per Josep Pascual i Jorba, junta que es dissolgué poc abans del 8 d'abril de 1970.¹¹⁵

La rectoria no existia el 1581, però es construí, perquè el 1588 ja hi vivia el rector. La casa fou bastida en dues fases. La primera, on hi ha la porta dovellada i les dues finestres de pedra d'estil català. Al segle XVIII es féu una finestra amb reixa a l'esquerra de la porta d'entrada, a l'habitació que servia de sala de reunions i arxiu de l'Ajuntament, fins al 1927, com escriu el 1924 el rector mossèn Ramon Gatus, en què per ordre del bisbat i en presència de Pius de Valls i de Feliu i Narcís Abel i Florí, féu inventari de la rectoria: «*Además es práctica inmemorial no interrumpida jamás, que el primer quarto situado a mano izquierda de la entrada de la casa, de 35 m² con ventana al mediodía sea la casa consistorial dotada de mueblaje y archivo propios del municipio; esto no obstante, cada vez el Ayuntamiento ha de solicitar licencia del párroco para entrar en la casa, pues jamás han poseído la llave de la única entrada que la casa posee*». La rectoria tenia 230 metres quadrats i consta de planta baixa, primer pis i golfes, confronta al sud amb l'església. L'aigua, la prenen d'una «*fuelle de escasísimo manantial, situada en una hondonada distantes tres minutos*», que és la Font del Rector, on el 1935 s'instal·là una bomba elèctrica per a fer pujar l'aigua fins a la rectoria. Aquesta bomba fou robada el 1936. La nova s'hi posà el 1954, però també fou robada cap al 1990 i el qui això escriu va fer aprofundir la seva captació i dipòsit després d'un any de gran sequera, i nova instal·lació automàtica de la pujada d'aigua. El 1956 es repararen les façanes de la rectoria, menys la principal. Al mateix segle XVIII es construí la casa del masover, tant per a atendre les terres, el rector i l'ofici de

114. Registre de la propietat de Sant Celoni, llibre 39, fol. 116, núm. 3350.

115. LLOVERA, 23-25.

campaner, com per a tenir un ingrés anyal fix. Fins al 1924, almenys, els masovers ocupaven «*la planta baja y dos cuartos del piso cara oeste, no existiendo división entre lo habitado por el párroco y lo habitado por los colonos, teniendo párroco y colonos la misma única entrada, la misma única escalera para subir al piso*». El 1925 se separà la casa del masover de la del rector i es va fer una porta a la façana que dóna a l'era, al costat dret de la porta dovellada, on tenien l'entrada i menjador i al fons la cuina, el forn per fer el pa i el pou i una escala darrera la cuina per pujar a les habitacions del pis, sobre la cort del bestiar, que tenia una altra porta. Després de 1995, el masover continuà tenint la mateixa entrada, però recuperà l'escala, el menjador i les habitacions que fins aleshores havia ocupat el rector, el qual es quedà amb la planta baixa de la porta dovellada. Va fer servir de menjador l'entrada, i de sala d'estar, despatx i dormitori, l'habitació que havia estat sala de plens de l'Ajuntament fins al 1927.

L'estat de la rectoria el 1924 no era bo: «*se halla en mal estado, un cuarto derrumbado ya, algunos techos en estado ruinoso, la esquina de las paredes norte y oeste profundamente agrietada, el vertedero de la cocina inservible ya, al igual que la instalación de gas, cuyo gasómetro se halla instalado en el interior de la casa en la planta baja*». ¹¹⁶ El 1932, mercès a la generositat de Pius Valls l'enllumenat elèctric arribà fins a la rectoria i el rector pagà la instal·lació de l'església i rectoria, la qual també va fer pintar interiorment. ¹¹⁷ Les terres de conreu i l'estable foren arrendats a Ramon Lleget i Moré, que vivia a Can Caseta, l'1 de novembre de 1970, i les tingué fins al 1985. El 1969, amb diners deixats pel mateix rector, mossèn Alfred Bechini, es van fer obres a la casa rectoral, la qual fou transformada en casa de colònies per mà del paleta Martí Campàs, de Vallgorguina, i comprà una vintena de llits per als infants. El 1970, els ingressos de les colònies pujaren a 184.905 pessetes. Aleshores s'amplià la seva capacitat amb set llits més i es va fer la piscina a l'altra banda de la carretera, de manera que juntament amb la neteja a càrrec dels masovers, les despeses pujaren a 195.338 pessetes. El 1977, en secularitzar-se el rector, es va tancar la casa de colònies i el 25 de febrer de 1978 es deixà a precari la rectoria i els

116. APO, *Libro de inventario de la casa rectoral de la parroquia de San Esteban de Olzinellas, perteneciente al arciprestazgo de San Celoni* (1924), fols. 1r-3v.

117. *Ibid.*, fols. 4r-6r.

campes de conreu a Ester Codina i Martina Parveny, monges cistercenques procedents del monestir francès del Boló, per a fer «una experiència monàstica», a canvi de fer catequesi, tenir cura de l'església i sagristia i de l'arxiu parroquial. En realitat només foren tres, les quals feren nova la teulada nord de la rectoria, però es dissolgueren el 1982.¹¹⁸

El 1985, camps de conreu i rectoria foren cedits pel bisbat per vint-i-cinc anys per a casa de colònies d'infants discapacitats de l'Associació Sant Miquel d'Esplugues de Llobregat (Barcelona), que feren el garatge i el dipòsit d'aigües fecals, i posaren reixes a les finestres, però deixaren perdre l'electricitat, després d'una nevada que va ensorrar molts pals de la línia, i de fet no hi anaven mai i el seu representant Francesc Gané ho tenia tot abandonat. Fou recuperada pel rector doctor Ernest Zaragoza el 1992, el qual, després d'haver-la ofert als orionistes per a casa de misericòrdia o de contemplació, i aquests haver-la refusada per part del seu provincial, Fernando Santamaría, el febrer de 1993 per manca de vocacions, començà a restaurar la rectoria. Primer en pintà la façana, el 1994 –la rectoria restaurada fou inaugurada el dia de la festa major en presència del senyor bisbe Carles Soler–, i amb l'ajut del Bisbat i de la Diputació Provincial a través del Parc Natural Montnegre i el Corredor, l'any següent (1995) va rehabilitar la casa interiorment i la dividí en tres àmbits diferents, a saber: dels baixos en va fer un apartament per al rector; del primer pis, antic estatge rectoral, en va fer casa del masover; i de la part posterior en volia fer un lloc d'acollida i com a tal ho oferí a diverses institucions, però no l'acceptaren per motius econòmics.

Llogà els camps de conreu per a farratge, els camps de la piscina per a acampada d'infants, primer a la fundació Josep Sans (1994-97), després als Minyons Escoltes i Guies de Sant Jordi de Catalunya (1997-2000), que van construir el petit edifici, sota l'era, dels lavabos i dutxes, amb un gran dipòsit per a l'aigua, fins que per problemes burocràtics es deixà l'activitat i el camp es tornà bosc, perquè no es trobà qui volgués conrear-lo. Això no obstant, arranjà un camp prop dels lavabos com a lloc d'acampada de grups de caps de setmana (2000-2003). A més, el 1997 hi instal·là el telèfon, el 1998 la llum elèctrica, la qual s'havia deixat perdre feia força anys, aprofundí el pou de la font del rector i

118. E. ZARAGOZA, *Catàleg dels monestirs catalans*, Col. *Scripta et documenta*, vol. 55, Montserrat, 1997, pàg. 164.

automatitzà la pujada de l'aigua fins a la rectoria. Arranjà el sòl de l'era de la rectoria amb la font de ferro. De manera que es pot ben dir que la dècada del 1992 al 2003 fou de restauració i fins i tot d'esplendor, perquè mentre hi visqué el qui això escriu hi hagué missa anticipada cada dissabte i festes de guardar i s'hi celebrava anyalment la vigília pasqual i la missa del Gall, després de les quals el rector feia passar els feligresos a la rectoria, on els oferia un refrigeri escaient a l'època. A més de l'activitat d'acampada i de grups de jubilats i d'infants de col·legis que venien a conèixer la natura i l'aviram de corral, gràcies a la generositat de la germana Maria Helena de Temple i Jorro († 1994), dominica de l'Anunciada i germana de la senyora Pilar, Vda. Valls, la parròquia disposà d'un diners, amb els quals el rector pogué fer realitat un aplec de malalts mentals anyal, des del 2000, amb l'ajut de les Germanes Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús, de Sant Boi de Llobregat, fundades per sant Benet Menni per a tenir cura dels malalts d'aquest tipus, després d'haver-se trobat a Iratxe, amb el metge alienista Josep M. Esquerdo i Zaragoza, fundador del Manicomi Provincial de Madrid, natural de la Vila-Joiosa i parent de lluny del rector. Aquesta iniciativa resultà ser única a tot Europa i per això el nom de la parròquia d'Olzinelles haurà de figurar en la història de la nostra psiquiatria.^{118 bis} A partir de l'agost de 1990, mossèn Manuel Padrós, d'acord amb el Cardenal Jubany, va deixar de dir missa cada diumenge, per manca de fidels i em deixà només un diumenge al mes a les 10, 30. Però des del setembre de 1994 en què el rector es va fer càrrec de Vilalba Sasserra, restà en dues misses l'any (festa major i Tots Sants) i cada dissabte des de la vigília pasqual de 1998 fins que deixà la parròquia el 31 d'agost de 2003.

La festa major, antigament se celebrava els dies 3 i 4 d'agost, el 3 festa de la invenció de les relíquies de sant Esteve, i el 4 se celebrava la festa de la Mare de Déu del Roser, patrona de la parròquia, fins que el visitador en 1791 manà celebrar aquesta última –com arreu de Catalunya– el primer diumenge de maig, i es va continuar celebrant sant Esteve el dia 3 d'agost fins al 1975. Es celebrava la missa solemne cap al migdia, seguida de processó amb la imatge del sant i després es feia la «dansa» a la plaça major, darrera del cementiri, i un concurs de «rodella». El vespre, uns músics feien ball a l'era de Can Nanes –el

118bis. Aplecs celebrats fins ara: I (3-IV-2000); II (7-V-2001); III (28-V-2002); IV (27-V-2003); V (2-VI-2004); VI (10-V-2005); VII (23-V-2006).

1972 es féu a Can Xarpa amb el grup Argemí de Breda—, on cada diumenge a mitja tarda o al vespre hi havia ball per al jovent amb música de gramola o manubri, on anaven les noies acompanyades per algun familiar i on es venien begudes. La festa popular es perdé durant una quinzena d'anys, fins que el 1988 Antoni Palomé i la seva esposa Conxita, nascuda a Can Mora, amb el matrimoni Esteve Bosch i Lola Font i Josep Bonamussa, que amb l'ajut de l'Ajuntament tornaren a fer la festa el 1989 amb la missa a les 11 i sardanes i a les 9 del vespre un sopar i ball a Can Nanes, fins al 2000. Aquest any plegà la Junta que hi havia, formada quasi tota per gent gran, (Esteve Bosch i esposa, Esteve Barri i esposa Rosa Bernatallada, i Josep Bonamussa). Per la festa feien una rifa i un ball de rams per a sufragar-ne les despeses i el sobrant servia per a mantenir nets el cementiri i l'església.

El rector mirà de realçar la festa invitant a un tastet després de la missa i fent sonar sardanes a l'era, amb l'altaveu que comprà. Des de 1989, la festa major se celebrava el dissabte abans del 3 d'agost i des del 1999 l'últim dissabte del mes de juliol, perquè calia atendre, el primer diumenge d'agost, l'aplec de la Mare de Déu de la Bona Sort de Collsabadell, de la qual el rector havia fundat la Confraria.¹¹⁹ El 2002 es celebrà el 10 d'agost, en què en ocasió de les noces d'argent sacerdotals del rector vingueren a concelebrar tots els deu mossens de l'arxiprestat, entre els quals hi havia dos poetes reconeguts, mossèn Francesc Malgosa, rector de Mosqueroles i mossèn Dídac Faig, rector de Llinars del Vallès, els quals dedicaren una poesia inèdita seva a l'efemèride. També hi fou present l'alcalde de Sant Celoni, senyor Joan Castaño, sempre atent a beneficiar Olzinelles, tant amb la neteja del camí com en les llicències d'obres, la instal·lació de l'enllumenat públic i les subvencions per a la festa major. I s'inaugurà la pintura del cementiri parroquial i la de les façanes de la casa rectoral, on, en substitució de l'antic rellotge de sol pintat i ja quasi esborrat del tot, n'hi posà un altre ideat pel rector, però esgrafiat pel senyor Jaume Salichs, de Gualba, el 22 de febrer del mateix any, on es llegeix: *El temps fuig i l'eternitat s'apropa./ Mentre tinguem temps, fem el bé.* Traducció del llatí: *Tempus fugit (de l'antigor pagana), aeternitas properavit* (afegit per sant

119. La festa major se celebrà el 1993 el 31 de juliol; el 1994, el 30 de juliol; el 1995, el 29 de juliol; el 1996, el 3 d'agost, el 1997, el 2 d'agost; el 1998, l'1 d'agost; el 1999, el 31 de juliol; el 2000, el 29 de juliol; el 2001, el 28 de juliol; el 2002, el 10 d'agost; el 2003, el 9 d'agost.

Francesc d'Assís) i *Dum tempus habeamus, operemur bonum* (de sant Pau, carta als Gàlates). El rector va explicar que, davant del fet innegable que el temps fuig i l'eternitat s'apropa, el pagà hi respon dient: *doncs mengem i bevem, que demà morirem*; el cristià, en canvi, hi respon amb l'actitud paulina: *Mentre tinguem temps, fem el bé*.

El 1999, el rector anul·là el segell comú que es feia servir per a les parròquies d'Olzinelles i Vilardell i en féu fer un de nou per a cadascuna, dissenyat per ell mateix, tots dos molt semblants, perquè els dos sants patrons, Esteve i Llorenç, foren diaques i màrtirs. De manera que el d'Olzinelles té una palma del martiri, amb el llibre dels evangelis i al peu tres pedres que recorden que sant Esteve morí lapidat, i el de Vilardell, el mateix, però amb una graella als peus, símbol també del seu martiri, perquè segons la tradició morí rostit pel foc sobre una graella.

Pel llibre de «culto y fábrica» podem conèixer els ingressos i despeses des del 1929 fins al 1977, i per un altre llibre fins al 2003. Els ingressos provenien de les mensualitats de culte i clergat, col·lectes, donatius, cera i del sobrant de les administracions dels altars. Les despeses eren: oli per a la llàntia del Santíssim, cera, electricitat, butlletí del bisbat, palmes del Diumenge de Rams, mensualitats dels escolans, neteja de l'església (campanera), campaner, oblata, rentar i planxar la roba de sagristia, festa major, recordatoris de primera comunió i llibres d'administració (quadre 1).

Durant el rectorat de mossèn Manuel Padrós, els ingressos oscil·laren entre les 12.135 pessetes de 1981 i les 34.810 de 1986, i les despeses entre les 22.109 pessetes de 1981 i 41.235 de 1986. L'any 1987, amb ajut del bisbat es reparà la teulada de l'església i el 1989 es va fer una tallada d'arbres que li proporcionaren 270.400 pessetes per a acabar de pagar les obres. L'últim any del seu rectorat (1991), ingressà 39.500 pessetes i en gastà 66.500. Durant el rectorat del qui això escriu, el 1996 amb ajut del Bisbat reparà la rectoria, féu nova instal·lació de la línia per a la llum elèctrica, posà algunes portes i finestres noves i pintà les de la façana de la rectoria. Se serví del paleta Frederic Giró i de la fusteria dels germans Mora, tots dos de Vallgorguina, i del lampista Salvador Clos, de Sant Celoni. El 1997, amb ajuda del Bisbat, Generalitat i Diputació, es féu una nova línia d'electricitat, que arribà a la rectoria el 19 de juny de 1997, festa del Sagrat Cor de Jesús. I pel Nadal de 2000 s'inaugurà l'enllumenat públic, mercès a l'interès per part del rector i l'Ajuntament de Sant Celoni.

QUADRE 1. *Ingressos i despeses de les parròquies d'Olzinelles i Vilardell (1929-1969, 1992-2002)*

<i>Any</i>	<i>Ingressos</i>	<i>Despeses</i>	<i>Diferència</i>
1929	492,85	490,35	+2,50
1930	423,15	407,75	+15,40
1931	465,15	463,80	+1,35
1932	396,35	363,60	+ 22,75
1933	888,95	871,55	+17,40
1934	690,80	687,25	+3,55
1935	527,95	522,25	+5,70
1936	164,50	178,75	+14,25
1937			
1938			
1939	109,65	105,00	+4,00
1940	643,05	371,00	+272,05
1941	893,35	674,65	+218,70
1942	940,45	564,30	+ 376,15
1943	14.705,55	959,20	+515,20
1944	913,85	606,60	+307,25
1945	1.118,50	826,65	+291,85
1946	1.126,65	872,25	+254,40
1947	1.188,60	924,30	+264,30
1948	1.125,60	767,30	+358,30
1949	1.472,30	1.199,95	+272,45
1950	1.248,45	1.230,00	+18,45
1951	1.223,80	1.202,70	+ 21,10
1952	1.212,00	1.127,35	+75,65
1953	1.090,90	1.010,65	+ 80,25
1954	1.369,50	1.104,60	+58,45
1955	7.788,95	8.743,10	+954,20
1956	6.204,30	6.350,70	+ 146,40
1957	5.543,55	2.841,20	+2.702,35
1958	14.239,45	6.289,60	+4.446,35
1959	11.839,20	3.937,80	+7.901,40
1960	12.869,45	3.098,50	+9.970,95
1961	12.956,00	11.620,00	+1.336,00
1962	6.003,40	4.629,60	+1.373,80
1963	6.366,90	5.390,00	+976,90
1964	5.529,00	3.745,00	+1.784,00
1965	8.864,00	7.525,00	+1.339,00
1966	74.244,00	73.381,00	+863,00
1967	8.677,00	8.065,00	+612,00

1968	10.629,00	9.915,00	+714,00
1969	44.268,00	46.248,00	+1.980,00
1991			+ 28.371,00
1992	85.935,00	60.315,00	+ 25.620,00
1993	176.244,00	124.850,00	+ 51.394,00
1994	300.175,00	142.358,00	+ 157.817,00
1995	263.670,00	288.420,00	-24.750,00
1996	3.055.470,00	3.111.467,00	-55.997,00
1997	1.675.161,00	1.859.763,00	-184.602,00
1998	3.293.696,00	3.034.548,00	+159.148,00
1999	797.405,00	1.043.288,00	-245.883,00
2000	1.472.478,00	1.222.221,00	+250.257,00
2001	1.495.976,00	747.264,00	+748.712,00
2002	7.565,89	13.077,25	-5.512,36 euros
2003	El 31 d'agost hi havia prop de 6.000,00 euros		

V. ESTADÍSTICA D'OLZINELLES I VILARDELL

Val a dir que la població de les parròquies d'Olzinelles i Vilardell el 1739 era de 170 ànimes de comunió (adults de més de set anys); el 1771 hi havia 170 ànimes de comunió; el 1776 hi havia 140 ànimes de comunió; el 1781 a Olzinelles hi havia 149 ànimes de comunió i a Vilardell 70; el 1786, segons el cens del marquès de Floridablanca, a Olzinelles hi havia 16 infants de menys de 7 anys, 33 solters, 22 casats i 5 vidus. En total, 98 persones, entre els el rector, el tinent de rector, l'escolà, un noble, dos llauradors i 5 criats. I a Vilardell hi havia, comptant-hi els infants, 30 solters, 16 casats, 3 viudus. En total, 49 persones, entre els quals el capellà i 18 jornalers.¹²⁰

El quadre 2 especifica la població d'Olzinelles segons el padró de 1825. Entre els seus 154 habitants, hi havia 9 pagesos propietaris, 4 arrendataris i 36 jornalers.¹²¹ El 1851, entre les dues parròquies hi havia 44 veïns i 332 ànimes de comunió.¹²² El 1886, hi havia 48 masos i en xifres rodones 300 ànimes, 200 adults i 100 infants,¹²³ xifres que

120. J. IGLÉSIES, *El cens del comte de Floridablanca*, vol. I, Barcelona, 1969, p. 99.

121. LLOVERA, 208.

122. ADB,VP, vol. 90, fol. 106 (55r).

123. ADB,VP, vol. 94, fol. 137r.

QUADRE 2. *Població d'Olzinelles el 1825*

<i>Edats</i>	<i>Solters</i>		<i>Casats</i>		<i>Vidus</i>		<i>total</i>
	<i>h.</i>	<i>d.</i>	<i>h.</i>	<i>d.</i>	<i>h.</i>	<i>d.</i>	
Fins a 7 anys	1	4					5
De 7 a 16	19	20					39
De 16 a 25	5	11		1			17
De 25 a 40	13	1	15	17		1	47
De 40 a 50	2		8	12			22
De 50 a 60			7	3	2	2	14
De 60 a 70			5	2		1	8
De 70 a 80			2				2
De 80 a 90							
De 90 a 100							
Totals	40	36	37	35	2	4	154

h: homes; d: dones.

creiem una mica inflades, perquè tres anys després el nou rector diu que hi ha 40 veïns a Olzinelles i 11 a Vilardell, amb 200 ànimes, 150 de comunió a Olzinelles i a Vilardell 50 ànimes, de les quals 30 eren de comunió.¹²⁴ En tot cas, en aquest temps Olzinelles i Vilardell arribaren al seu màxim històric de població. Perquè el 1903 hi havia 177 habitants a Olzinelles i 78 a Vilardell. Total: 255 habitants. El 1906, el rector diu que a Olzinelles hi ha 23 focs amb 156 ànimes, 98 de les quals de comunió.¹²⁵

Segons el padró, l'1 de desembre de 1924 hi havia entre Olzinelles i Vilardell¹²⁶ 283 habitants de fet. El 1927, el rector diu que hi ha 125 feligresos; el 1940, hi havia 22 masos i 109 habitants, el 1943 hi havia 53 homes i 57 dones, total 110,¹²⁷ nombre que anà davallant sobretot a partir de la guerra civil de 1936, perquè el 1951 hi havia 95 habitants de fet i 125 de dret;¹²⁸ el 1956, 50 homes i 59 dones, total 109

124. ADB,VP, vol. 98, Doc. 29.

125. ADB,VP, vol. 101, s. n. (informació del rector de 1906).

126. AMSC, *Padrón de vecinos de Olzinelles y Vilardell, de 1º de diciembre de 1924*.

127. APO, Llibres de *Status animarum*, 1943-50.

128. APO, Informació del rector per a la *Guía de la Iglesia en España 1951*.

QUADRE 3. *Població d'Olzinelles i Vilardell el 1924*

	<i>Veïns</i>		<i>Domiciliats</i>		<i>Total</i>		<i>Total</i>
	<i>h.</i>	<i>d.</i>	<i>h.</i>	<i>d.</i>	<i>h.</i>	<i>d.</i>	
Residents presents	67	20	69	118	136	138	274
Residents absents	3	1	9	5	12	6	18
Població de dret	70	21	78	123	148	144	292
Població de fet					140	143	283

h: homes; d: dones.

habitants;¹²⁹ el 1970, 63 habitants de fet,¹³⁰ i el 2000, 15 homes i 9 dones, total 24 habitants.¹³¹ Ara moltes cases s'han anat renovant i han passat a ser d'estiueig o de segona residència. I a més, el fet d'estar dins el parc natural del Montnegre i el Corredor, la prohibició de bastir noves edificacions ha impedit el creixement de la població.

L'activitat pastoral parroquial, però, després de 2003, ha quedat reduïda a la festa major i a dues misses l'any, no hi ha terrenys d'acampada i no es fa l'aplec de malalts mentals.

VI. LES MASIES D'OLZINELLES

La població d'Olzinelles era dispersa com la de Vilardell, però la primera tenia més masies que aquesta última. Entre totes eren una trentena, si bé no foren totes contemporànies. Estaven repartides en tres barris, que eren el de la Rectoria, el Veïnat i la Muntanya, i Can Valls era la més important de totes. Segons el fogatge de 1497, aquest any hi havia només: Ca l'Agustí del Pont, Can Neulina; Can Valls, Ca l'Agustí de Lloreda (Vell) i Can Gatell.¹³² El 1526 hi havia: Can Valls, Ca l'Agustí, Ca l'Alzina, Can Bach, Can Coldaluiza, Can Terrers, Can Garriga, Can Mantoret o Mintloret, Can Montsant, Can Oliana,

129. APO, Llibres de *Status animarum*, 1951-56.

130. *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. X, pàg. 444.

131. APO, *Full parroquial de Vallgorguina, Vilalba Sasserra, Collsabadell i Sanata*, núm. 107 (novembre de 2000).

132. J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1497*, vol. I, Barcelona, 1991, 200.

Can Prat, Can Puigoriol, Can Quintaneta, Can Traver i Can Tria. El fogatge del 15 d'agost de 1553 enumera: Can Garrell, Ca l'Alzina, Can Valls, Ca l'Agustí i Can Domènec (Ca l'Agustí Nou).¹³³

El 1880 hi havia: Can Valls, Can Poliba o Ca l'Aliba, al peu del Montllorer, a la banda d'Olzinelles, prop de Can Valls; Can Tarrades, núm. 7; Cal Mestre, núm. 22; Can Mora, núm. 27; Ca N'Antoni Mora, núm. 1; Can Puigvert, núm. 16; Can Camps; Can Pau Foguera, Ca l'Alzina Vell, Can Plana, Can Pau Plana o Pouplana, Can Caseta, Can Felip, amb una petita capella bastida cap al 1970, Can Xarpa, Can Nanes; Ca l'Alzina Nou, Can Bosch, núm. 10; Can Xic Nanes, núm. 21; la Rectoria, núm. 20; Can Feliu o Fèlix, entre Can Pau Foguera, a la plana de Can Mora, mirant a Vallgorguina; Can Camps, encara habitada; Can Puigvert de la Serra; Can Pota, núm.4.¹³⁴

Segons el padró general de propietaris fet el 1919 i el padró d'habitants d'Olzinelles i Vilardell de l'1 de desembre de 1924, a més de les anteriors masies, s'hi afegeixen: Ca l'Arabia, Cal Mestre, Cal Taró, Can Puravia, Can Draper, Can Puigvert de la Serra, prop de Can Terrades, que el 1751 tenia quatre quarteres de terra i setze de bosc; Can Gorgui; la Torre d'En Grau o Cal Negre, a l'esquerra de l'autopista, abans d'arribar a Ca l'Alzina Nou o Can Roca; Can Bachs, entre Pedra Miradora i el sot de Bocs, no lluny de Ca l'Alzina Vell, en ruïnes; i les de la Cantina Nova i la Cantina Vella, al barri del Pont Trencat, prop del pont sobre la Tordera, suprimides en fer l'autopista.¹³⁵

En temps hi havia hagut: Can Susagna, sota el turó d'En Vives, mirant a Vallgorguina; Can Cornet, a la pineda plana de Can Draper, Can Terrades Nou, prop de Can Vernenc, pujant del sot de Can Terrades Vell, Ca l'Agustí Nou, Can Gorgui, Can Puigoriol. I foren algun temps d'Olzinelles: Can Cases, Can Coromines, Can Martí Riera i Can Pujol, desaparegudes. L'any 2000 només hi havia: Can Valls, Ca l'Agustí, Can Terrades, Can Camps, Can Poliva, Can Plana, Can Mora, Ca l'Arabia, Can Xic Nanes, Cal Mestre, Can Felip, Can Xarpa, Can Nanes, Cal Taró, Can Paufoquera, Can Caseta, la Rectoria d'Olzinelles i Can Puigvert de la Serra. De les més importants d'aquestes masies, en fem a continuació el seu perfil històric.

133. J. IGLÉSIES, *El fogatge de 1553*, vol. I, Barcelona, 1979, 30, 378.

134. APO, Informació del rector (1880).

135. AMSC, *Padrón de propietarios de Olzinelles y Vilardell, de 1919; Padrón de vecinos de Olzinelles y Vilardell, de 1º de diciembre de 1924.*

Can Valls. Situada en un replà del peu de Montllorer, entre Pedra Miradora i Montllorer, a l'esquerra de la carretera que puja de Sant Celoni cap a Ca l'Agustí i a l'esquerra del Pont de la Pega, aquesta masia era del propietari més important d'Olzinelles i de tot el Montnegre. Es tracta d'una bonica casa senyorial, amb capella pròpia i masoveria i amb una extensa propietat de bosc. Existia ja al segle XIII i el 1389 n'era amo Pere Valls, el 1462 Antoni Valls, el 1553 un altre Antoni Valls. Al segle XVI posseïa el Mas Riera de Vilardell, el 1646 els de Prat, Montllorer de Vilardell i Abella, i al XVIII els masos Bacó i Quintaneta, avui derruïts, el de Puigoriol, i Can Vilar de Vallgorguina.

El 1725 apareix Eulàlia, muller de Jaume Valls i Pons, pagès de Mosqueroles, ara habitant d'Olzinelles. El 1735, Vicenç Morera i Valls, estableix per plantar vinya diverses terres que tenia pel paborde de Palautordera, de Sant Cugat del Vallès, al mas Vilar de Vallgorguina, a Joan Vilar i a Salvador Domènech; a Agustí, pagès d'Olzinelles, una altra peça de terra, i altres peces als bracers de Vallgorguina: Josep Martori, al mas Puigoriol; a Joan Virgili, entre Puig Castell i el turó de la Vaca, i a Joan Ayet, Joan Sallent, Joan Pruna, Josep Puig, i Francesc Grau, aquest prop de Can Puigdemir, totes a primeres rabasses. També a Joan Català, bracer de Sant Celoni, una peça prop de Can Valls. El 1732, el mateix amo l'establí a rabassa morta als pagesos Pau i Jaume Mussachs de Vallgorguina perquè hi plantessin vinya, el primer en un tros de terra abandonat de «la partida d'En Agustí», pertanyent al mas Trias, amb les condicions acostumades. I el 1733 estableix a rabassa morta Josep Montasell, de Vallgorguina nou quartans de terra entre puig Castell i el turó de la Vaca, que tenia pel paborde de Palautordera, de Sant Cugat del Vallès, senyor alodial d'Olzinelles, amb la renda de cinc parts una i les altres condicions acostumades.¹³⁶ El 1735 apareixen com a testimonis d'escriptures: Francesc Borrel «*mestre de minyons del priorat de Sant Pau de Riusech, habitant en la casa de dit Valls y March Grau, apotecari de Sant Celoni*», i Francesc Morera i Valls, «*estudiant*» d'Olzinelles.¹³⁷ El 1751 n'era amo Jaume Valls i la masia tenia 23 quarteres de terra, 3 quartans de vinya i 24 quarteres de bosc. El 1886, es féu casa a la plaça de la vila de Sant Celoni –avui Hostal Suís–. Els últims temps

136. LLOVERA, 99-103, 206; APO, *Index*, 223-225, 227-230, 235-237.

137. APO, *Index*, 226-227.

sobresurten els propietaris Pius de Valls i de Feliu, carlí, diputat provincial el 1908, el qual en més d'una ocasió hostatjà l'arxiduc d'Àustria, que el 1926 era president de la Unió Patriòtica d'Olzinelles i fou l'últim de la Casa Valls enterrat dins l'església d'Olzinelles. En morir sense fills, la propietat passà al seu germà Antoni, que també morí sense descendència, i llavors passà la família Bauzà. A la seva capella, s'hi guardava una relíquia i una col·lecció de cartes del beat caputxí Diego José de Cádiz, les quals, examinades pel rector resultaren ser inèdites i amb el permís de la seva propietària, la senyora Concepció Gorchs, les va publicar,¹³⁸ a més d'inclinar el seu ànim a fer-ne donació a l'arxiu provincial del frares caputxins de Catalunya, l'arxiver del qual era fra Valentí Serra de Manresa, amic i confident del mateix rector.

Ca l'Agustí Vell. Estava situada entre el coll de Can Poliva i el coll Blanc, més a prop d'aquest últim. Avui és en ruïnes. Existia ja el 1326. El 1360 era anomenada Ca l'Agustí de la Lloreda. Al segle XIV, se'n deia el Mas Tria, perquè el 1373 el monestir de Sant Cugat del Vallès l'establí a Pere de Tria. El 1487, li foren unides les terres dels derruïts masos Puigoriol, Tarrés i Prat. El 1553, encarregaren al seu amo, Pere Agustí, de fer el fogatge d'Olzinelles.¹³⁹

Ca l'Agustí Nou. Aquesta masia estava situada al capdamunt de la Vall d'Olzinelles, no lluny de Ca l'Agustí Vell. És la propietat més gran d'Olzinelles, després de Can Valls, amb feixes esglaonades envoltades de boscos fins al Montllorer. Bastida segurament al segle XVI, el 1553 era ja propietat de la família Domènec. El 8 de març de 1723, Mateu Parés, d'Arenys de Munt, i el rector d'Olzinelles, amb consentiment del rector de Sant Jaume de Barcelona, doctor Alfonso Montesinos, antic rector d'Olzinelles, curador dels pubills del mas, fills de Josep Domènec i Agustí, arrendaren al pagès d'Olzinelles, Joan Terrades, per quatre anys els mas Agustí.¹⁴⁰ El 1751 tenia deu quarteres de terra, dues de vinya i vuit de bosc. L'actual edifici fou renovat el 1846 i encara no fa gaires anys. Al final del segle XIX, els amos es bastiren una casa a la plaça de la vila de Sant Celoni. Segons

138. E. ZARAGOZA PASCUAL, *Cartes inèdites del beat Diego José de Cádiz al pare Jaume de Puigcerdà OFM Cap. (1790-1801)*, a *Analecta Sacra Tarraconensia*, vol. 76 (2003) pp. 213-246.

139. LLOVERA, 86.

140. APO, *Index*, 19-23.

la tradició, aquesta casa sabia fer el licor Chartreuse, la fórmula del qual els havien donat uns cartoixans francesos en agraïment per haver estat acollits uns dies en el seu viatge de tornada a França.¹⁴¹ Cada any, el dia de Sant Agustí, 28 d'agost, els amos de la casa feien una gran festa en honor del sant amb una missa a la capella de la casa oficiada pel rector d'Olzinelles i seguida d'un àpat de festa. El 9 de novembre de 1909 fou declarada capella pública la reconstruïda pels esposos Francesc Domènech Alguersuari i Lluïsa Bellsollell i Matas, ara, però, dedicada a la Sagrada Família, que durà fins el 1936, en què fou destruïda. El 1938 hi sojornà mig any una brigada internacional que guardava el material d'intendència. La darrera propietària, Conxita Domènech, morí sense fills i heretaren la propietat uns parents seus, els quals la vengueren a l'actual propietari Xavier Espar, que l'ha restaurada amb encert i bon gust.¹⁴²

Ca l'Alzina Vell. Al peu de Pedra Miradora, pujant a Olzinelles, després de passar el pont de la riera d'Olzinelles, a mà esquerra, encara hi ha les ruïnes d'aquesta casa, que fou una de les més importants de la parròquia. Existia ja el 1323, però començà a ser important quan n'era amo Esteve Alzina, el 1553. Hi havia un soterrani per amagar-se dels facinerosos i lladres que l'ataquessin, de manera que el 1616 el bandoler Pep el Rebec fou executat després d'assaltar aquesta masia.¹⁴³ Els seus propietaris tenien, al segle XVIII, fins a set masos a la contrada.¹⁴⁴ El 1719, el propietari n'era Josep Alzina i el 1724 Bartomeu Alzina, que tenia una filla de nom Margarida, casada amb Joan Plana, pares d'Esteve Alzina.¹⁴⁵ El 30 d'agost de 1725, Mariana Pons i Alzina, juntament amb Jaume Morató, tutor i curador dels fills i béns de Salvador Morató d'Alfou, nomenaren procurador l'espòs de la primera, Fèlix Pons i Alzina, d'Olzinelles.¹⁴⁶ Aquests esposos, el 1721 havien arrendat a Miquel Gorgui una casa situada al pla de Peronella d'Olzinelles¹⁴⁷ i el 24 de febrer de 1726 com a senyors útils i propietaris, arrendaren a Josep Marull, pagès de Sant Celoni, a primeres rabasses «*lo conreu del*

141. LLOVERA, 83-88.

142. LLOVERA, 207.

143. J. SERRA I VILAR, *Persecució dels bandolers de Catalunya*, Barcelona, 1932, p. 14-18.

144. LLOVERA, 88-90.

145. APO, *Índex*, 8.

146. APO, *Índex*, 49-50.

147. APO, *Índex*, 31-33.

Mas Agustí Corredor», de 9 quarteres de blat, que tenien pel paborde de Palautordera, de Sant Cugat del Vallès, perquè hi plantés vinya,¹⁴⁸ i 6 quarteres de terra de sembradura del mateix mas a Joan Boix, de Sant Celoni, perquè hi plantés vinya.¹⁴⁹ I el 6 de novembre de 1727 estableixen a Josep Tarrades, treballador d'Olzinelles, a primera rabassa, un camp de quinze quarteres de blat, situat a la costa del prat d'Olzinelles¹⁵⁰ i una altra d'una quartera del mateix indret el 25 de juliol de 1728, perquè hi plantés vinya, a canvi d'una cinquena part de la collita.¹⁵¹ Pau Alzina, fadrí de Vallgorguina, comprà una vinya de quinze quartans del Mas Vilar de Vallgorguina als germans Joan i Mariana Sagre, de la Batllòria.¹⁵² El 1724, el mestre d'obres Josep Pla, el jove, d'Arenys de Mar, cobrí un tros de celler de Ca l'Alzina, per 11 lliures i 3 sous.¹⁵³ El 1751, el mas tenia 13 quarteres de terra, 3 quartans de vinya i una peça de bosc.¹⁵⁴ El 1886 tenia oratori privat, dedicat a la Mare de Déu dels Dolors, que durà fins al 1936. El 1905, el caporal del sometent d'Olzinelles era Esteve Morató de Ca l'Alzina.

Ca l'Alzina Nou o Can Roca. Està situada a mà esquerra de la carretera que va de Sant Celoni a Vallgorguina, a l'entrada de l'autopista, hi ha aquesta casa senyorial amb capella pròpia exempta al seu costat, que des de fa anys pertany eclesiàsticament a la parròquia de Sant Celoni.

Ca l'Arabia. Aquesta masia està situada al costat de Can Pau Foguera, arrecerada en una petita falda de la muntanya, anomenada abans prat Boer, de cara al sud, amb l'era amb una vista esplèndida, que en dies clars arriba al mar. La seva propietat no és gaire gran, però està ben mantinguda, amb feixes de cultiu i bosc d'alzina surera que li donen vida econòmica. Fou fundada per Bartomeu Arabia, provinent dels de Montnegre. Pagava censos al monestir de Sant Cugat del Vallès i a d'altres senyors. El 1723 n'era amo Joan Arabia, que tenia per cunyat Bartomeu Clarens, de Vallgorguina.¹⁵⁵ Isidor Arabia fou hereu i propietari del Mas Bruguera d'Olzinelles –que deu ser

148. APO, *Índex*, 64-68.

149. APO, *Índex*, 68-70.

150. APO, *Índex*, 100-104.

151. APO, *Índex*, 105-107.

152. APO, *Índex*, 145-147.

153. APO, *Índex*, 32-33.

154. LLOVERA, 206.

155. APO, *Índex*, 19-23.

Can Puigvert— perquè el 26 de desembre de 1724 hipoteca la terra d'una quartera de blat del seu Mas Bruguera per a pagar a Joan i Miquel Tarradas, executors del testament del difunt Miquel Puigvert d'Olzinelles, 10 lliures i 15 sous que devia el difunt.¹⁵⁶ L'11 d'agost de 1732, Joan Arabia i Plana, pagès d'Olzinelles, nomenà procurador seu universal Francesc Andreu, oller de Sant Celoni.¹⁵⁷ I Miquel Arabia d'Olzinelles féu un cens anyal d'una quartera de forment a Llorenç Arabia del Montnegre.¹⁵⁸ El 1751, aquest mas tenia 12 quarteres de terra. El 1882, el seu propietari era Pere Arabia, alcalde d'Olzinelles. Posà un banc nou seu a l'església d'Olzinelles, darrera del de les dones de Ca l'Alzina. Avui els seus propietaris són el matrimoni Josep Deulofeu i Teresa Monrabà, els quals la conserven de manera immillorable.¹⁵⁹

Can Camps. Estava situada a mitja vessant del turó d'En Vives, que dóna a Vallgorguina, de cara al sol. El 1723, els seus propietaris eren el matrimoni Joan Camps i Mariàngela Xifré d'Olzinelles, els quals tingueren almenys dos fills, Bartomeu i Paula Camps. Paula es casà amb Antoni Ayet, de Vallgorguina, perquè en tenim les capitulacions matrimonials fetes el 26 de setembre de 1723 i que transcrivim aquí perquè són força interessants: *«En nom de Nostre Senyor Jesuchrist y de la sempre humil Verge Maria, mare sua. Amen. Sobre lo matrimoni Déu volent fahedor per y entre Antony Ayet, fill llegítim y natural de Jaume Ayet, treballador de la parròquia de Sant Andreu de Vallgorguina, bisbat de Barcelona, y de Margarida Ayet y Bordas, coniuiges vivents de una y de part altra Paula Camps, donzella, filla llegítima y natural de Juan Camps, treballador, y de Mariàngela Xifré, coniuiges, defunts, de la parròquia de Sant Esteve d'Olzinellas de part altra. De y per rahó del qual matrimoni per y entre ditas parts són estat fets, pactats y firmats y jurats los capítols y pactes següents. Primeramet, Barthomeu Camps, treballador, germà de la dita Paula, per lo molt amor paternal aporta a la dita germana sua y per lo molt desitja sia en matrimoni col·locada y per favor de contemplació del present matrimoni, lo qual dita Paula, germana sua deu fer y contractar de voluntat y consentiment seu ab lo dit Antony*

156. APO, *Índex*, 43-47.

157. APO, *Índex*, 147-148.

158. APO, *Índex*, 155-157.

159. LLOVERA, 91-94.

Ayet, Déu volent esdevenidor marit seu, per totes, és a saber parts, de heretat y lliçgítimas suas paternals y maternals, etc. Y altrament de sa nuesa y espontànea voluntat dóna y per títol de donació pura, perfecta, etc., atorga y consent a la dita Paula, germana sua, com a ben merexent y als seus y a qui ella voldrà perpetuament ab los pactes emperó, vincles y condicions devall escrites y no sens ellas altrament, dotze lliuras y un llansol nou de bri, de tres tallas, avaluat a dos lliuras, que ab tot pendrà suma de 14 lliuras barcelonesas per una vegada solament pagadoras en quatre anys en quatre iguals pagas y que dega pendrer per lo equivalent de ditas 14 lliuras barcelonesas, blat, vi, jornals o diners, los quals li promet donar y pagar a ella e per ella al dit, Déu volent esdevenidor marit seu ab restitució de totes misions y despesas ab obligació de tots sons béns, etc. Aquesta emperó donació fa y fer enten lo dit Barthomeu Camps a la dita Paula germana sua y als seus, etc., ab tal emperó pacte, forma, vincle y condició, que si la dita Paula moria ab fills lliçgítims y naturals, en dit cas puga testar lliurement de totes las ditas 10 lliuras, emperó en cas morís sens fills, que aleshoras sols puga testar de la mitat tant solament i l'altra mitad restant torne i provinga al dit donador si a les horas viurà o si no viurà a son hereu o successor universal, etc., e promet y jura corporalment, que la tal donació present y totes y sengles cosas en ella contempladas tindrà per fermas y agradablas y contra ellas no farà ni vindrà, etc. Renunciarà, etc. Y la dita Paula, donzella, accepta la dita donació per lo dit son germà a ella feta ab los pactes predits, als quals expressament consent ab referiment de moltas gràcias y besament de mans que lin fa.

Item, la dita Paula fent estas cosas ab exprés consentiment de dit son germà y parents, dóna, constitueix i aporta en dot al dit Antony Ayet, Déu volent esdevenidor marit seu las ditas 14 lliuras per lo dit seu germà a ella en lo present capítol de donació donadas volent y contentint que lo dit Antony Ayet, Déu volent esdevenidor marit seu, en virtud de la preçedent constitució dotal, demane, exigesca i rebi tota la sua dot, finit emperó lo present matrimoni y en tot cas, lloch y temps que restitució de adot haja lloch ella y los seus recoven salvo la propietat de dita sua adot, sens empaig ni contradicció, la qual constitució dotal fa ab cessió y mandato de tots drets y accions, constitució de procurador y altres clàusulas necessarias a coneguda del notari dels presents capítols e promet y jura corporalment y solemne, que la present constitució tindrà per ferma y agradable

entenent ésser menor de 25 anys , major emperò de 14 anys, renunciant per ço al benefici de menor edad, restitució in integrum, etc.

Item, lo dit Antony Ayet fa y firma carta dotal y de espoli a la dita Paula donzella esdevenidora muller sua de les ditas 14 lliures, per ella en lo presedent capítol en dot constituïdes y aportadas de y per los quals li fa crex, augment o donació per noces de set lliures moneda barcelonesa, lo qual dot y creix qui junt prenen la suma de 21 lliures barcelonesas li salva y assegura, asigna y consigna sobre tots sos béns mobles e immobles aguts y per aver, y la dita dot y creix li promet restituir y tornar en tot cas de lloch y temps que restitució y solució de creix aja y tinga lloc sens dilació. E promet y jura que la presedent carta dotal y de espoli tindrà per ferma y agradable y contra aquella no farà, etc. Renunciant, etc.

Item, Jauma Ayet y Joan, pare y fill, per commoditat i per lo molt desitjan sia en matrimoni col·locat Antony Ayet, fill de dit Jauma y germà de dit Joan, prometen plantar en la vinya que dit Antony té començada en terras del mas Palomer, de Vallgorguina, dos millers de serments o seps en lo termini de quatre anys, comptadors des del dia present en avant y quan no poguessen o no volguesen plantar dits quatre (sic) millers de seps, prometen passat lo dit termini pagar y satisfer al dit Antony y al seus lo just valor del plantar dits 4 millers a coneguda de dos experts. Assó prometen ab obligació de tots sos béns y ab jurament llargament. E nos las ditas parts llohem y aprovem fiat iuxta stilum facta fuerunt dicta capitula in parroquia Sancti Stephani de Olzinelles dia 26 setembris anno Domini 1723. Firmats foren los presents capítols matrimonials als 15 de setembre de 1726 ab exprés pacte de cumplir dins dos anys comptadors dels dia de la present firma a dos anys. Testes sunt lo honorable Vicens Morera y Valls, ciutadà honrat de Barcelona y Salvador Palomer, pagès de Vallgorguina».¹⁶⁰ Aquest mas, el 1751 tenia 10 quarteres de terra. El 1876, Fèlix Camps era administrador de l'altar de Sant Isidre d'Olzinelles. El 1915, Miquel Camps era agutzil i pregoner d'Olzinelles, pels quals oficis cobrava de l'Ajuntament 100 i 120 pessetes, respectivament.¹⁶¹

Can Gorgui. L'1 de febrer de 1718, la viuda Maria Morera de Can Valls, i el seu fill Vicenç Morera i Valls, arrendaren el mas Puigoriol al pagès Miquel Gorgui, amb les condicions següents, que

160. APO, *Index*, 24-29.

161. LLOVERA, 94.

transcrivim, perquè són interessants: *Primo. Ly arrendam dita casa o mas ab totes les terras que comensan a la partió de terres de la Rectoria de dita parròquia qui va a Casa Agustí fins a les terras de la casa dita den Agustí, acceptant lo camp dit de Coma de Llop que comensa a la Rectoria. Item, li donam facultat per a traurer per artiga tots els novals que se toparan abtes per traurer dins les mateixas terras, comensant a la partió de la Rectoria dret a Puig Castell fins a la partió den Agustí y la riera (que) fa la divisió y los dits senyors Valls sempre se reservan lo camp de Coma de Llop y totes las ditas terras las pugha espletar francas de parts y está durarà mentre durarà dit arrendament, i acabats los quatre anys tot quan sembrarà y haje de sembrar dins las ditas terras aleshores haje de pagar las parts a dits senyors, com se acostuma y que pugha tirar tot género de fruit que donaran ditas terras ab totas aquellas terras de conreu, que manava antes dit Gorgui ab sos orths. Item, dits senyors li donan facultat que pugha traurer tanta terra de artiga quanta ne dexarà y que no pugha deixar las artigas fins que haja fets tots aquells esplets acostumats, y en cas que en ditas terras no hi hagués lo suficient per traurer quatre quarteras de artiga, se ly promet donarli'n en altre part. Item, ly donan licència de tenir cis nodrissos y (que) pugan cevar per la aglan de ditas terras, començant a la partida den Agustí y quals pugha tenir fins (que) durarà dit arrendament. Item, ly donan la teya de Coma de Llop y lo dit Miquel Gorgui se obliga a pagar una lliura deu sous per cada talla que es farà en dit lloch de cis doblas. Item, dit Miquel Gorgui se obliga a quitar un censal de preu de vuit doblas que fa la casa Valls a la Rectoria de Olzinellas per la celebració del cantar lo endemà de St. Esteva, y açó en lo termini dels quatre anys que se li fa dit arrendament, y que haja de pagar las pencions també que cau als quatre de agost, y ha de començar a pagarlas en lo agost del corrent any mil setcents divuit. Item, dits senyors li donan ditas terras arrendadas francas de parts y que haja de tenir soldats, anar a bagatge, a llenya y tot lo demás acostumat. Item, lo que toca al bestiar bobí va a mitja pèrdua y a mitja ganància. Dit arrendament se fa per lo termini sobredit y dit Gorgui accepta y per cumplir obliga tots sos béns y persona llargament y ab jurament, dia y any ut supra. Testimonis Pere Joan Brunet, Esteva Minuart, jove, pagès de Vilardell».¹⁶²*

162. APO, *Index*, 1-4.

Al mateix Miquel Gorgui, Fèlix Pons i Alzina d'Olzinelles, de Ca l'Alzina i la seva esposa Marianna, li arrendaren la casa en ruïnes de la seva propietat, que tenien al pla de Peronella d'Olzinelles, davant el notari Tomàs Deulofeu de Sant Celoni el 30 de setembre de 1721 «*ab el qual acte se dóna facultat a dit Gorgui per poder fabricar y de nou erigir la casa de dit lloch de Peronella y que dits cònyugues Fèlix i Marianna li abonaran las obras y pagaran a rahó de censal del que construirà ab àpochas ver pagar dit Gorgui*». La factura diu que ha pagat al mestre d'obres Marc Mirambell, de Santa Maria de Palautordera i al fuster Palaus 142 lliures, 15 sous i 9 diners.¹⁶³ Aquest Miquel Gorgui devia ser un pagès d'empenta. Fou regidor d'Olzinelles el 1723 i apareix com a testimoni, igualment que el seu fill Joan Gorgui, en diverses escriptures dels anys 1733-1736.¹⁶⁴

Can Caseta. Situada a cent metres del temple parroquial en direcció a Vallgorguina, el nom li ve del fet de ser un casa petita. Existia ja al segle XVIII. Al seu costat, des d'abans del 1896 i fins al 1967, hi va funcionar l'escola municipal, al damunt de la qual hi havia la casa de la mestra. La propietat s'amplià quan el seu amo, Josep Domènec, es casà amb la pubilla de Can Plana d'Olzinelles, i encara més quan el 1905 la pubilla Rosa Domènech es casà amb Pere Ginestar, moliner de Vilardell.¹⁶⁵

Can Draper o Mas Garrell. Situat a mà esquerra de la carretera que puja a Olzinelles, al peu de l'autopista. Existia el 1257 i en el fogatge de 1553 era de Joan Garrell. En morir Marc Garrell sense testament, el seu fill Esteve Garrell el 5 de maig de 1723 féu inventari de les terres i boscos del mas, que transcrivim aquí perquè el considerem interessant per a conèixer què hi havia habitualment a les masies: «*En la entrada. Una taula de pi ab sos banchs també de pi, usats. Un xapo de ferro dolent y dos magais de punta y altre de escarpell, una fanga, una arada guarnida ab sos arreus y un botall, usat tot. En la cuina: Una pastera plana de alba, ab son cobertó de pi y sos arreus, com és sadàs, paletas. Item, un banch de pi usat, unes llevas de ferro, una caldera gran de aram usada, una capsa de aram ab manech de ferro, una pala de ferro usada, un bogadé, un joch de plats de pissa ordinària, altre joch de plats de terra y dos ollas de*

163. APO, *Index*, 49-50.

164. APO, *Index*, 150, 182, 199, 221, 225, 230, 237, 241.

165. LLOVERA, 94-95.

terra, una pala de forn de fusta, dos cantirs de terra, dos culleras de llautó y algunas culleras de fusta. Corral: Una vaca morisca de uns set anys. Dalt la sala: Primero una màrfega y tres ruscos de abellas buits. Aposento sobre la cort: Una màrfega, dos caxas de alba, usades, una buida y en la altra cis toballons, dos tovallas, unas estovallas bones, quatre camisas de dona, cis llansols, unas arracadas de or a la vellura de perla, un anell de or y un cinto de plata, un quarto de carn saladada de tossino y algunas botifarras. Item, una coxinera ab diferents actes y papers. En las otras cambras no si troba res. Tot lo demunt dit fins dit dia 5 de maig de 1723».¹⁶⁶ El 7 de maig de 1733, n'era amo Jaume Valls, que comprà a Joan Jutjó, curtidor de Sant Celoni, un tros de terra d'una quartera del mas Garrell per 50 lliures i donà a Joan Pons, diaca del benefici de Santa Anna de Sant Celoni 8 lliures i 6 sous pel dret que el seu benefici tenia sobre dita peça de terra.¹⁶⁷ El 1751, encara n'era amo el mateix Jaume Valls i la propietat tenia 11 quarteres de terra de cultiu, mitja de vinya i 32 de bosc. Des del final de 1800, les terres foren absorbides pel Mas Draper de Gaserans amb la darrera pubilla Garrell.¹⁶⁸

Can Mora. Aquesta masia estava situada amunt de Ca l'Agustí, a la plana de Can Mora, prop de Can Pau Foguera. Existia ja el 1614, establerta com d'altres per la pabordia de Palautordera, del monestir de Sant Cugat del Vallès. El 1722 n'era propietari Jaume Mora i el seu masover era Bartomeu Camps, després passà a Miquel Mora.¹⁶⁹ El 1751, tenia quatre quarteres de terra, mitja de vinya i 6 de bosc. Fou venuda a mitjan segle xx. Ara hi habita només el masover.¹⁷⁰

Can Plana d'Agrafull o d'Olzinelles. Situada al sot d'Olzinelles, davant de Ca l'Alzina i prop de Can Puigvert, al límit amb Vallgorguina. Existia ja el 1615, establert per la pabordia de Palautordera, del monestir de Sant Cugat del Vallès. El 4 d'abril de 1733 era habitada pel francès Joan Andreu Serrador, qui en aquesta data entregà a Josep Plana de dita parròquia «*una vaca de pel roig, de tres anys, a mitja pèrdua y mitja ganància, preuada dita vaca per preu de 13 lliures i 10 sous barcelonesos*». Aquest mateix francès el

166. APO, *Índex*, 17-19.

167. APO, *Índex*, 160-164, 171-175.

168. LLOVERA, 96, 206.

169. APO, *Índex*, 12, 14.

170. LLOVERA, 96-97, 206.

15 de maig de 1733 comprà una casa de Ca l'Alzina situada al pla de Peronella, amb diverses terres i certes condicions.¹⁷¹ El 1736, apareix com a testimoni Josep Plana, treballador d'Olzinelles.¹⁷² El 1751 tenia sis quartans de terra i una vinya. Passà després a la família Domènech, amos de Can Caseta.¹⁷³

Can Puigvert Vell o d'Agrafull. Aquesta masia estava situada més amunt de Can Caseta i prop de Can Plana, al paratge d'Agrafull, al límit del terme de Vallgorguina. Existia al segle XVII, establerta per la pabordia de Palautordera, del monestir de Sant Cugat del Vallès. El 1751, tenia 8 quarteres de terra, una vinya i una peça de bosc. El 1924, n'era propietari Francesc Bertran i Agell, que fou alcalde d'Olzinelles.¹⁷⁴ Últimament era propietat d'Antoni Montclús i està molt ben conservada.

Can Tarrades Vell. Situat al límit d'Olzinelles amb el Montnegre, darrera Montllorer, en un replà de vistes esplèndides.¹⁷⁵ El 1723 fou arrendada al Mas Agustí per quatre anys. Joan Terrades, fill d'aquest mas i pagès d'Horsavinyà, havia creat un censal a favor de Josep Arabia, pare de Llorenç Arabia, del Montnegre, el qual el vengué a Joan Auladell, pagès de Sant Iscle de Vallalta el 20 de setembre de 1732.¹⁷⁶ L'esmentat Llorenç Arabia, que el 1719 havia casat la seva germana Teresa amb Joan Terrades d'Olzinelles, per no poder-li pagar la resta del dot, el 15 d'abril de 1733 li donà a carta de gràcia una quartera de forment de cens, que li feia anualment Miquel Arabia d'Olzinelles.¹⁷⁷ El 1751, aquesta masia tenia dues quarteres de terra i una vinya. Últimament era propietat d'Antoni Montclús –que n'era també de Can Puigvert de la Serra– i ara de la seva filla Pilar.

Can Puigoriol. Existia ja el 1326. L'1 de febrer de 1718, la viuda Maria Morera i Valls, i el seu fill Vicenç Morera i Valls, de Can Valls i «*ciudadà de Barcelona, en la parròquia d'Olzinelles domiciliat*», arrendaren el mas Puigoriol a Miquel Gorgui, amb la condició que pagaria arrendament a partir dels primers quatre anys «forçats», és a dir, del 19 de juliol de 1722. El 29 d'agost de 1722, el mateix Vicenç

171. APO, *Índex*, 164-168.

172. APO, *Índex*, 251.

173. LLOVERA, 97-98.

174. LLOVERA, 98,206.

175. LLOVERA, 98.

176. APO, *Índex*, 148-149.

177. APO, *Índex*, 155-157.

Morera i Valls l'arrendà a Pere Xifré per quatre anys, «*dos forçats i dos lliures*». El 1732, el mateix amo l'establí a rabassa morta al pagès d'Olzinelles Joan Bonamussa, amb família a Vilalba Sasserra, i a Pau i Jaume Mussachs de Vallgorguina perquè hi plantessin vinya en un tros abandonat de «la partida d'En Agustí» del mas Puigoriol amb les condicions acostumades.¹⁷⁸

Can Cases. El 1326 apareix com pertanyent a la parròquia d'Olzinelles, però al segle XVIII a la de Montnegre, si bé tenia terrenys a les Vernedes d'Olzinelles, establertes per la pabordia de Palautordera, del monestir de Sant Cugat del Vallès.¹⁷⁹

VII. L'ESCOLA MUNICIPAL

Capítol important del poble i parròquia fou l'obertura del col·legi públic. El 1825 a Olzinelles hi havia 17 nois i 24 noies d'un a setze anys, en total 41. El rector, quan respon al qüestionari previ de la visita pastoral de 1886, diu que no hi ha escola, tot i haver-hi entre les dues parròquies 100 infants fins als 16 anys.¹⁸⁰ L'escola existia ja el 1896 en un petit local annex a la masia de Can Caseta –perquè es considerava que estava al lloc més cèntric del poble i, per tant, equidistant de la major part de les cases–, d'una única aula –per tant escola mixta–, damunt de la qual hi havia el pis de la mestra. El local estava llogat per l'Ajuntament al seu propietari, Josep Domènech i Mainou, i el 1907 al seu fill Jaume, els quals cada any cobraven de lloguer, primer 100 pessetes i després anaren apujant-lo, amb les condicions que si l'amo deixava de viure-hi, la família que el succeís hauria d'ésser de provada conducta, tenir sempre el pati lliure, perquè servia de pati a l'escola, i que la mestra podria anar a cercar l'aigua als punts acostumats.

L'Ajuntament havia constituït una Junta Local d'Instrucció Pública, la qual el 26 de novembre de 1902 aprovà el pressupost per a la mestra de l'escola.¹⁸¹ El 1903, a Olzinelles hi havia 34 infants de 6 a

178. APO, *Índex*, 1-4, 139-145.

179. APO, *InÍndex*, 249-251.

180. ADB, VP, vol. 94, fol. 137r i Doc. 29.

181. AMSC, *Libro de actas de la Junta Local de Instrucción Pública (d'Olzinelles). Año 1902*, fol. 1r-v.

12 anys, i a Vilardell 12. El 20 de maig de 1903, la «Junta d'Ensenyament» local nomenà vocal Carme Ragué, la qual «*como madre de familia*» y «*como persona más inteligente en las labores propias de las alumnas de la escuela, corrían desde oy a su cargo la vigilancia y exámen de cuanto se enseñe por la competente profesora*». ¹⁸² Sabem que hi havia problemes amb la mestra, perquè l'inspector provincial de primera ensenyança visità extraordinàriament l'escola el 6 de juny del mateix any «*en orden a las quejas producidas por la (Junta) local al comportamiento de la maestra Dña. Buenaventura Vilá y sobre las resultas tan perjudiciales que ofrece su enseñanza... que ha alejado todas las alumnas de la escuela de su cargo*». El rector, titllat de «*mal eclesiástico*», creia que «*la anormal conducta de la maestra puede ser debida a desarreglo en sus facultades*», i d'aquí venia el «*abandono de sus deberes religiosos*». Però, de fet, mostraren a l'inspector roba feta sota la direcció de la mestra, que demostrava «*evidentemente, no sólo el mayor descuido, sino la ineptitud y la incapacidad más grandes, tratándose de una maestra con título profesional*». La junta del 9 de gener de 1904 amonestà la mestra –que ho era des del juliol de 1902– i el 15 de febrer següent va renunciar la plaça. ¹⁸³

El 30 de maig següent es donà possessió a la nova mestra interina, Emília Padró i Tomàs, perquè la mestra en propietat seria Modesta Sanmartí i Canals, la qual prengué possessió del seu càrrec l'1 de maig de 1905. ¹⁸⁴ L'any següent, el rector diu que hi ha «*escuela municipal de ambos sexos, concurriendo a ella unos 20 alumnos*». ¹⁸⁵ Aquesta mestra durà poc, perquè fou transferida a l'escola de Torroella de Fluvià (Girona) i per això demanà la baixa el 19 de març de 1908. La junta li agrafà «*el interés que ha tenido en el desempeño de sus funciones...y el acto heroico que desempeñó en tres del corriente mes, exponiendo de noche su vida para prestar auxilio a sus vecinos, que se les quemó una hija*». ¹⁸⁶ L'1 de maig del mateix any començà com a interina la mestra Genoveva Gimeno i León, la qual exercí fins al 22

182. *Ibid.*, fol. 2v.

183. *Ibid.*, fol. 3v, 5r-v.

184. *Ibid.*, fol. 6r-v.

185. ADB,VP, vol. 101, s.n.

186. AMSC, *Libro de actas de la Junta Local de Instrucción Pública (d'Olzinelles). Año 1902*, , fol. 8r.

de març de 1909, en què prengué possessió la mestra Josefa Durban i Bedin i en els primers exàmens fets el 4 de juliol del mateix any, tothom, fins el rector, aproven el treball d'aquesta mestra.¹⁸⁷

Però les mestres, que deuriem ser totes molt joves, cercaven altres llocs més poblats. De manera que el 10 de novembre de 1910 prengué possessió una nova mestra, Francesca Molins i Vilardebó, la qual el 22 del mateix mes s'absentà un dies i definitivament el 5 de desembre, amb el pretext que l'escola estava mal situada, i se n'anà a viure a Sant Celoni. L'Ajuntament digué que no hi havia lloc millor per a l'escola, perquè estava a prop de l'església i de la Casa Consistorial, però l'escola es tancà.¹⁸⁸

L'1 de març de 1912 prengué possessió la nova mestra en propietat, Cecília Burgués i Abellà, la qual també durà poc, perquè el 27 de novembre de 1913 prenia possessió com a mestra interina Joaquina Torras. El 16 de novembre de 1914 prengué possessió com a propietària Vicenta Alacreu i Pascual, la qual també durà poc, perquè el 18 de febrer de 1915 canvià la plaça amb Constantina Casas i Arriola, substituïda el 17 de maig de 1916 per la interina Maria Roca i Martí, fins que l'1 d'octubre de 1917 començà com a propietària Josefa Reynés i Pinet, amb un sou de 1.250 pessetes anuals pagat per l'Ajuntament.¹⁸⁹

El 1919 es féu nou contracte de l'escola, ara per 125 pessetes anuals i amb la condició que l'Ajuntament faria les reparacions necessàries al local, que estava en mal estat. El 1921, la mestra Josefa es queixà que tant l'escola com el seu pis eren molt petits, i l'Ajuntament li contestà que no podia bastir una nova escola, tot i que el propietari, Miquel Domènech, cedia gratuïtament el terreny per a edificar-la «*por considerarlo de suma necesidad*», amb la condició que l'Ajuntament demanés ajut a l'Estat per a fer les obres.¹⁹⁰ Es va fer una informació pericial pel mestre d'obres de Sant Celoni, Josep Sibina, el qual, efectivament, assegura que «*hay una parte del mismo (local) que amenaza ruina y el hacer reparaciones en él es muy peligroso por los malos materiales de que está construido, siendo imposible la instalación provisional de la escuela en otro sitio,*

187. *Ibid.*, fol. 10v.

188. *Ibid.*, fol. 12r-15r.

189. *Ibid.*, fols. 16r-19r.

190. *Ibid.*, fol. 19v.

por no haver ningún local adecuado para ello».¹⁹¹ Però res no es va fer i l'escola continuà al mateix lloc. Vingué una altra mestra abans del 1924, la qual el 1928 el rector qualifica de molt cristiana, «*sin que esto quiera decir que después, una vez mayores (els infants) no se olviden de las enseñanzas prácticas que se les da en la escuela*».¹⁹² Aquesta mestra, que durà fins al 1936, era Caterina Cruquet i Coy, nascuda a València el 18 de gener de 1869, la qual vivia en companyia de la seva serventa Genoveva Palau i Plana, nascuda a Sant Feliu de Buixalleu (Girona) el 1890 i veïna de Mataró.

Després de la guerra civil no hi hagué escola, tot i que la senyora Caterina cobrava el sou de l'Ajuntament encara el 1942, quan el rector, mossèn Joan Comas, es queixà de la manca d'escola al «quefe» inspector provincial de primera ensenyança, però sense èxit, perquè com ell mateix informa al bisbat «*ha continuado la escuela cerrada*» i que «*no funcionan los colegios debido al escaso número de habitantes... Los pocos niños que hay en la parroquia asisten a las Escuelas Nacionales de Vallgorguina*».¹⁹³ De fet, l'escola tornà funcionar els anys 1950, perquè sabem que el 1956 a Olzinelles hi havia escola i un total de 27 nois i noies menors de setze anys. Però es tancà definitivament per manca d'infants l'11 de juliol de 1966, després que l'inspector provincial d'ensenyança hagués ofert a les nenes la possibilitat d'anar a rebre gratuïtament l'ensenyança primària a un internat «Escuela-Hogar» de Barcelona. L'última mestra fou una tal Sra. Maria Dolors.

VIII. EL MUNICIPI D'OLZINELLES FINS LA SEVA UNIÓ A SANT CELONI EL 1927

Segons la revisió dels límits municipals feta el 1919, el terme municipal d'Olzinelles anava des de la fita comuna de Palautordera, Sant Celoni i Olzinelles al Pont Trencat, fins a la conjunció de les rieres de Vallgorguina i de Vilalba Sasserra, i d'aquí cap al Molí Nou –ara Molinot–; continuava per la riera de Vallgorguina fins al torrent d'Agrafull i amunt cap als Replans i el camí d'Olzinelles a

191. *Ibid.*, fol. 20r.

192. ADB,VP, vol. 94, fol. 137r i; vol. 98, Doc. 29.

193. APO, Resposta al qüestionari de la visita pastoral de 1942, núms. 134, 161,164, 240.

Vallgorguina fins on es veu el Montseny; d'aquí al turó Petit de Puig Castell fins on es veu l'església d'Olzinelles i cap el punt més alt del turó de la Vaca; d'aquí a la fita del turó de la serra del Veïnat d'Olzinelles des d'on es veu al S.O. Can Nanes i al S. Cal Mestre, i continuava fins a la part més alta de la serra de Can Xic Nanes, on es veu el santuari del Corredor i el cementiri de Vallgorguina, i cap a la fita del S. del camí de Can Mora a Vallgorguina. Després seguia fins a la fita de la Gatosa i per l'altura divisòria de la plana d'En Mora cap a la serra de Ca l'Arabia i el camí de Cal Peraire de Sant Iscle de Vallalta; d'aquí seguia vers la plana de Can Gras fins a la fita comuna d'Olzinelles, Sant Iscle i Vallgorguina, continuava per la part més alta del turó del Mig, on hi havia la fita comuna d'Olzinelles, Montnegre i Sant Iscle, fins a la font de Can Rosas entre Can Plana i el terme de Montnegre. Després anava per la serra d'en Solà fins a on es veia Can Plana de Gualba, i d'aquí fins a la fita des d'on es veia l'estació del tren de Breda. Seguia fins a la fita de la serra de Gatateldes, des d'on es veia al N.O. Sant Celoni i després fins a la part més alta del turó de Marfull, des d'on es veia la Batllòria. Prosseguia per la divisòria d'aigües del Cal Rector fins al pla d'Amunt i al N. E. cap a la Tordera i d'aquí a la fita del Roure d'En Pla, on es veu el camí de Sant Celoni a Hostalric fins a les aigües de la Tordera i el torrent de Can Terrades, fita comuna d'Olzinelles, Gualba i Sant Celoni; després anava fins a la intersecció de les aigües de la Tordera i la riera de Vallgorguina cap al Pont Trencat, fins a la fita comuna de Palautordera, Sant Celoni i Olzinelles.¹⁹⁴

Sabem que la pesta negra de 1348, en la qual morí molta gent, a Olzinelles moriren també entre altres, tots els habitants del mas Tarrés. I el 1487, sobretot per causa de l'última Guerra dels Remences, estaven derruïts alguns masos, com els de Ca l'Agustí Vell, Tria, Puigoriol, Tarrés i Prats, les terres dels quals foren agregades a Ca l'Agustí. El 1556 encarregaren de fer el fogatge d'Olzinelles a Pere Agustí, de Ca l'Agustí.

La muntanya ha estat sempre lloc de camuflatge de gent que per algun motiu necessitava amagar-se. En alguna ocasió atacaren i segrestaren pagesos i sovint els robaren pels camins i a casa. De ma-

194. AMSC, *Actas de deslinde y amojonamiento con los pueblos colindantes formadas por D. Eladio Urrea, topógrafo durante el mes de mayo -del 12 al 21- de maig de 1919.*

nera que les cases estaven com fortificades, com ara la rectoria, on a cada cantó hi ha espitlleres per a les escopetes o a Ca l'Alzina Vell, que tenien un soterrani per amagar-se dels facinerosos i lladres. A vegades eren joves desertors de l'exèrcit. Sabem que el 1616, el bandoler Pep el Rebec, que es movia pels voltants de Sant Celoni, fou executat després d'un assalt a Ca l'Alzina Vell.¹⁹⁵ Però el bandolerisme durà uns quants segles. Encara després de la Guerra de Successió, el 15 de febrer de 1724, l'alcalde d'Olzinelles, Fèlix Pons i Alzina, i els regidors Miquel Gorgui i Joan Terrades, es reuniren *«junts a la casa de la rectoria de la dita parròquia, en forma de Ajuntament, llegida una representació feta per part del Sr. Dr. Emanuel Bosch, subdelegat del corregiment de Mataró, circular als demás llochs de dita sa subdelegació, en al qual representació los feya presents los graves danys pateixen los comuns y particulars cassas y camins per los facinorossos y gent poch temerosa de Déu N. Sr. y de la Justícia y que per cuitar estos y semblants danys seria molt del cas se resolgués medi per evitar y perceguir semblant gent y així mateix que per los gastos dexa expedició contribuissin com tots los demás llochs de la subdelegació, cada un respective, segons y atessas las majors o menors conveniències y població de dits llochs de dita subdelagació, resolgueren dits batlle y regidors y en dits noms prometeren y se obligaren, en quan los es permés obligar per semblants expedicions, al comú y particulars de dit lloch de Olzinellas, contribuir y pagar la quantitat, part y porció al dit lloch tocant y feta en lo modo y equitat sobreexpressada y que atenent ha de cervir esta contribució per causa tant útil al bé públich, entenen dits batlle y regidors obligar-se y se obligan, no quedant persona ny casa exempt de exa contribució, que tocarà al dict lloch, de forma que en la talla (que) se farà o repartiment dega pagar lo exempt com lo no exempt y no altrament. Et sic jurant. Testimonis són Antony Ayet de Vallgorguina, y Barthomeu Camps, pagès d'Olzinellas»*.¹⁹⁶

El 1731 era «col·lector o clavari» –càrrec anual equivalent a tresorer– Josep Morató Alzina, fadrí, pagès d'Olzinelles i el 28 de febrer de 1732, els regidors d'Olzinelles, juntament amb els de Vallgorguina, la Batllòria, Sant Cebrià de Fuirosos, Sant Martí de

195. J. SERRA I VILAR, *Persecució dels bandolers a Catalunya*, 1616, Barcelona, 1932, p. 14-18.

Montnegre i Vilalba Sasserra, nomenaren síndic universal de tots aquests llocs Fèlix Pons i Alzina, per dos anys.¹⁹⁷

El 8 de novembre de 1882, pujà de Barcelona a Olzinelles i Vilardell una comissió oficial per veure si hi havia fil-loxera a les vinyes i no en trobaren enlloc. I el 14 de febrer de 1890 hi hagué una nevada molt gran, mai vista pels vells de la contrada, la qual féu malbé el bosc, sobretot els suros.

El 14 de març de 1921 es creà la Mutual Auxiliadora de Malalts d'Olzinelles i Vilardell i el 14 d'abril del mateix any, la Mutualitat Escolar «Verge del Pilar» d'Olzinelles.

Sabem que el 1912 hi havia a Olzinelles vuit joves per a anar a fer el servei militar, però de fet només hi anaren cinc –els altres tres pogueren deslliurar-se de fer el servei, perquè pagaren el que estava establert–; el 1922 eren set i també només se n'anaren cinc; i el 1927 només n'hi havia un, el qual efectivament anà a servir.¹⁹⁸

El 1927, el municipi es fusionà amb el de Sant Celoni, quan n'era alcalde Narcís Abel i Florí; tinents Rossend Mora i Sallés i Lluís Agell i Novell; regidors Josep Oms i Paytuví, Pere Arabia i Ragué i Josep Maria Morató i Soler. El llibre d'actes municipals diu que el 2 de juny de 1927 «*reunióse en el local de la Casa Rectoral tradicionalmente habilitado para casa consistorio el Ayuntamiento pleno, previa convocatoria legal en forma, bajo la presidencia del Sr. Alcalde*» i del delegat governatiu Ferran Martí. El primer problema que es tractà fou que a causa de la mort del secretari, Jaume Bosch i Calls, el 4 d'abril de 1927, s'havien extraviat els documents de l'última sessió. Seguidament es va acordar l'agregació a Sant Celoni, dient: «*Es opinión general de la población la imposibilidad de que continue constituyendo municipio independiente, con Ayuntamiento propio, término municipal de la escasa población, y especial configuración de Olzinellas, por lo que representando la actual vacante de la secretaría una oportunidad para acordar la fusión de este término municipal con el de San Celoni, deseada por la mayoría de la población como conveniente a sus intereses, por lo que se acuerda la fusión de los términos municipales de San Celoni y Olzinellas...siendo aprobada por unanimidad*».¹⁹⁹

196. APO, *Índex*, 29-31.

197. APO, *Índex*, 136-138.

198. AMSC, *Actas y documentos del reemplazo de mozos por el servicio militar*.

199. AMSC, *Libre d'actes de l'Ajuntament d'Olzinelles. Any 1927*, fols. 1r-3v.

L'Ajuntament de Sant Celoni acceptà la fusió el 25 del mateix mes, tot i la protesta d'alguns veïns d'Olzinelles, Sant Celoni i Barcelona feta davant notari el dia anterior. El senyors Miquel Valls i Graells, amo de Can Valls, i Josep Rahull i Sala, del mas Cornei de Vilardell, presentaren un recurs de reposició dirigit a l'Ajuntament d'Olzinelles el 30 del mateix mes, i un altre del senyor Valls a l'Ajuntament de Sant Celoni el 4 de juliol següent contra la resolució del passat 26 de juny i l'11 del mateix mes de juliol també al comandant de la Guàrdia Civil de Sant Celoni, i l'endemà els mateixos Srs. Valls i Rahull cercaren firmes de veïns d'Olzinelles, perquè l'acord de fusió es sotmetés a referèndum. Però aquest mateix dia es lliuraren a l'esmentat delegat governatiu dels certificats del ple d'Olzinelles, de les reunions de les comissions permanents de Sant Celoni i Olzinelles, i del batlle de Sant Celoni comunicant al Governador Civil la fusió dels termes municipals.²⁰⁰ Així acabà la història centenària del municipi d'Olzinelles, sense que pogués impedir-ho el propietari de Can Valls, que ara perdé molta de la seva influència dins el poble, perquè molts dels alcaldes, inclòs l'últim, havien estat persones de la seva confiança.

Alcaldes de Vilardell i d'Olzinelles

No coneixem els alcaldes d'Olzinelles d'abans del segle XVIII, però sí dels de Vilardell fins a la seva unió amb Olzinelles.

1274	Bernat Safràmia era batlle del castell de Montclús, amb jurisdicció sobre Olzinelles i Vilardell.
1553	Antoni Lloró, alcalde de Vilardell
1630	Pere Coll, alcalde de Vilardell
1666	Joan Pau Lloró, alcalde de Vilardell
1669	Segimon Bosch, alcalde de Vilardell
1736	Josep Riera, alcalde de Vilardell
1741	Pere Coll, alcalde de Vilardell
1723	Fèlix Pons i Alzina, alcalde d'Olzinelles
1743	Jaume Valls, alcalde d'Olzinelles i de Vilardell units
1800	Antoni Cornei
1834	Joan Terradas
1839	Josep Arabia

200. *Ibid.*, fols. 8v-11v.

1839	Joan Fontanals
1854	Martí Moretó
1862	Josep Domènech
1872	Josep Travesa
1876-1883	Pere Arabia
1883-1885	Josep Bonamusa
1888-1891	Esteve Morató, de Ca l'Alzina, que el 1905 era caporal del sometent
1900-1904	Francesc Bertran i Agell, de Can Puigvert
1904-1922	Josep Bosch i Calls. Agutzil: Miquel Camps i Pu-jadas
1924	Pere Arabia
1925-1927	Narcís Abel i Florí. Últim alcalde del municipi

Ara caldria fer esment dels fills d'Olzinelles i Vilardell, que sobresortiren per alguna cosa, però pel que fa a segles reculats, encara que alguns personatges portin el nom d'Olzinelles, és difícil saber si eren fills del nostre poble o de Sant Jaume d'Olzinelles, prop del pont de Cabrianes, al Bages, dins la diòcesi de Vic. Potser eren fills del nostre poble, fra Ramon d'Olzinelles, prior de Sant Pau del Camp, de Barcelona (1319-47);²⁰¹ l'abat cistercenc de Santes Creus, Jaume Valls, diputat de la Generalitat de Catalunya († 1560) i el compositor Francesc Valls († 1747).²⁰² Sabem segur que eren emparentats amb Can Valls d'Olzinelles el filipó Lluís M. de Valls i Riera, natural d'Arenys de Mar († 1921) i Jaume de Llanza i de Valls, natural de Mataró, monjo de Sant Cugat del Vallès, abat d'Amer, president de la Congregació Benedictina Claustral Tarraconense i acadèmic corresponent de la Reial de la Història.²⁰³ També foren certament fills de Sant Esteve d'Olzinelles molts prohoms de Can Valls, com el beneficiat Gabriel Morera (1734), l'alcalde Jaume Valls (1743), Francesc Valls, Vicenç Morera i Valls, Ramon Valls i Pius Valls, entre altres, i el P. Gerard Garriga, fill dels Garriga d'Olzinelles, servita del convent de Blanes el 1734.²⁰⁴

201. E. ZARAGOZA I PASCUAL, *Abaciologi benedictí de la Tarraconense*, Barcelona, 2002, p. 81.

202. Cf. *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, vol. III, Barcelona, 2001, pàgs. 631, 632.

203. *Ibid.*, 632 i E. ZARAGOZA, *Abaciologi benedictí*, o.c., p. 41.

204. APO, *Índex*, 179.

Cal consignar dins l'anecdotari del poble, que com a explicació del perquè no hi ha garses a Olzinelles, uns diuen perquè un rector les va maleir després que buidaren els ulls a un infant, i d'altres, que foren maleïdes pel patró Sant Esteve, perquè quan portaven la seva imatge en processó, una garsa se li cagà al cap.

Un altre succés que es conta és el d'aquell hereu d'una casa rica d'Olzinelles, que va anar a Sant Celoni a vendre un parell de bous dels quals esperava treure força diners. Va vendre bé i tornà cap a casa seva, però els que li havien comprat els bous decidiren robar-lo. S'avançaren en el camí, i al revolt de Can Mora li barraren el pas i li demanaren els diners, però ja no els tenia perquè abans havia anat a pagar un deute. Aleshores li van prendre la roba i, despullat, el posaren dins una bóta de vi que hi havia per allà i la van fer rodolar sot avall fins que les alzines la varen aturar. I des d'aleshores aquell lloc s'anomenà el sot de la Bóta.

El 1936 fou ecònom d'Olzinelles mossèn Caius Pous, que era geperut. Conten que alguna vegada havia dit: «Si no fos això d'aquí darrera –assenyalant la gepa de la seva esquena– ja n'hauria tingut, jo, de parròquies més bones».

Una altra anècdota curiosa és que entre 1995 i 2001, a la rectoria hi teníem dos gats mascles, l'un blanc i l'altre grisós, que eren l'admiració de tothom pel que ara direm. El que això escriu, a l'hora d'esmorzar, els cridava i solia donar-los alguna cosa per menjar. S'adonà, però, que el blanc feia molt suaument: ¡*Miau, miau!* Però el gris, no parava de cridar: ¡*Mèu, mèu!* I com que aquestes expressions corresponen a la manera de transcriure els crits dels gats en les llengües castellana i catalana respectivament, el rector deia que un gat era castellà i l'altre català, i la gent podia comprovar que era així. Però al cap d'un temps el suposat català anà a viure a Can Valls, que era casa rica, però ben segur que no fou perquè hi hagués més rates o més bon menjar, sinó perquè hi havia gates, cosa que no succeïa a la rectoria. De manera que ens quedarem sense aquesta curiositat que feia les delícies dels visitants petits i grans.

IX. RECTOROLOGI D'OLZINELLES

Després d'haver-se unit el municipi d'Olzinelles al de Sant Celoni, la parròquia restà encara amb rector propi, perquè com és sabut, quan

el rector se'n va d'un poble, ja fa molt de temps que aquest ha deixat de ser municipi independent i que n'han marxat el mestre i el metge. El rector de poble, que sempre és l'últim d'abandonar el lloc, avui ha esdevingut una espècie en extinció, però sense ser protegida, com ho són moltes d'animals, encara que siguin de mal pessic. La grandesa de ser rector de poble és la del qui en la grisor de la monotonia dels dies, mesos i anys acompanya la fe dels seus feligresos en les alegries i les penes, en la salut i la malaltia, fins que la jubilació o la malaltia, i sovint la mort, el separen de la seva parròquia. La misèria del rector de poble és la manca d'anonimat, la soledat personal i, freqüentment, el sentiment «d'abandonament» per part del bisbat mateix, la manca d'un ambient amb un nivell de cultura més alt i una activitat pastoral més intensa i variada, i també la impressió de semblar que no fa res, perquè sovint no veu el fruit del seu treball pastoral, d'altra banda impossible de comptabilitzar. També a vegades ha de tastar l'amarguesa de la incomprensió i la crítica força despietada dels qui en tota la seva vida no han trobat ni trobaran mai un rector del seu gust. Per això diu bé Cervantes en el Quixot quan parla del rector de poble, que: *«Debe ser demasiadamente bueno el clérigo que obliga a sus feligreses a que digan bien de él, especialmente en las aldeas»*. Ara que la seva presència, si és discreta en visites i convits, tavernes, jocs i reunions polítiques, és per ella mateixa un testimoniatge del qui malgrat tot manté, amb la gràcia de Déu –que mai no desempara els qui hi creuen–, una vida coherent entre el que creu i el que predica, i sobretot entre el que predica i el que fa. D'altra manera, quan els fets desmenteixen les paraules, aquestes es fan increïbles. I quan se'n va... Aleshores tothom parla del que feia de positiu. Alguns voldrien retenir-lo, però ja és massa tard i no hi ha res a fer. Passa com els goigs de sant Elies, «els haguessis guardat quan els tenies».

Rectorologi d'Olzinelles

1170-1179	Bernat. Primer rector conegut.
1303-1330	Arnau Sacosta.
1330-1334	Grau Pons.
1334-1339	Marc Llorenç.
1339-1355	Guillem Pons.
1355-1363	Bernat Noguera.

1363-1367	Bonanat Novell.
1367-1374	Guillem Figuera.
1374-1375	Berenguer Novell.
1375-1391	Francesc Rossell.
1391-1394	Guillem Folch.
1394-	Antic Framià.
-1397	Guillem Tole.
1397-1408	Guillem Riera.
1408-1413	Bartomeu Fràmia o Sa Fràmia, beneficiat de Santa Margarida de Mosqueroles a l'altar de Sant Llorenç de la parroquial de Sant Celoni. Però era servida per Guillem Trau, beneficiat de Vilardell i de Sant Celoni i després rector de Vallgorguina.
1413ss	No tenia rector. Continuava essent servida per mossèn Trau.
1421	No tenia rector. Era servida per Ferrer Miquel, prevere beneficiat de Sant Project de Santa Maria de Palautordera.
1421	Francesc Riera, rector de Vilardell i encarregat d'Olzinelles des del 29 de maig de 1421.
-1429	Antic Taballés.
1429-1439	Jaume Miquel.
1439-	Joan Clotes.
1440-1442	Era servida per Nicolau Esteve, rector de Vilardell.
1442-1446	Francesc Escapolat, primer rector de Vilardell i d'Olzinelles, aquesta com a sufragània de la primera.
-1491	Jaume Figueres.
1491-1513	Sebastià Salbà. Domènec Vinyes.
1551-1578	Baltasar Terré, canonge de Tarragona, però servida per Joan Boira, Joan Dossa i Jeroni Cavall.
1581-1606	Bartomeu Rossell. El 1588 Vilardell passà a ser sufragània d'Olzinelles. Vicaris: Miquel Riera (1586), resident a Sant Celoni, i Pere Domènec.
1607-1620	Joan de Sant Salvador. Ecònom: Pere Dolça (1619-20).
1620-1626	Jacint Ferrer.
1626-1637	Miquel Padrer.

- 1637-1657 Pere Arquer. Vicari: Josep Llacuna (1653-57).
- 1657-1685 Joan Font.
- 1685-1695 Joan Antoni Bada.
- 1695-1716 Doctor Alfonso Montesinos, que el 1724 era rector de Sant Jaume de Barcelona. Ecònoms: Narcís Mascaró i Iscle Simon.
- 1716-1718 Doctor Ignasi Ballester, que renuncià a la parròquia.
- 1718-1762 Marc Pasqual. Ecònom: Jaume Minuart (1762-63). Vicari de Vilardell: Francesc Pasqual (1753-56).
- 1763-1794 Doctor Josep Vives i Alzina, natural de Monistrol de Montserrat. El 1794 era ecònom Josep Morera, antic vicari de Vilardell (1781ss).
- 1794-1803 Narcís Estrac, traslladat a Palau Solitar. Morí el 1809.
- 1803-1814 Jeroni Viyoles, traslladat a Llerona, on morí el 4 d'agost de 1829 (ADB, *Sacerdots difunts*, c. 1, núm. 887).
- 1814-1841 Andreu Ubals († 13-III-1841) (ADB, *Sacerdots difunts*, c. 1, núm. 986).
- 1841-1846 Vacant. Era ecònom: Ramon Bigas.
- 1846-1865 Pal·ladi Pujol, agustí calçat exclaustat, nomenat regent de Vallgorguina el 20 d'abril de 1844 i rector d'Olzinelles el 3 de maig de 1846, que morí rector de les Corts de Sarrià el 24 d'abril de 1876, essent de 65 anys (*Boletín Oficial del Obispado de Barcelona*, en endavant BOOB, 1876, 152 ; *Biografies*, vol. 2, 67). Ecònoms: Miquel Rafecas (1846-57), i Joan Torrents (1857-65), després rector. Tenia per majordoma Rita Arabia de Ca l'Arabia. Fou també ecònom de Vallgorguina i Vilalba Sasserra.
- 1865-1887 Joan Torrents. Nomenat vicari de Sant Feliu de Codines el 7 de novembre de 1853, de Sant Cugat el 24 de setembre del mateix any, de Sant Antoni de Vilamajor el 23 de juny de 1854, de Vallbona el 14 de maig de 1855 fins l'1 d'abril de 1857, de Sant Martí Sarroca l'1 de febrer de 1858, d'on fou ecònom des del 26 de març del mateix any i l'1

- d'abril de 1858 de Santiga (ADB, *Biografies*, vol. 1, 140; vol. 2, 101; BOOB, 1887,48). Morí el 21 de gener de 1887 als 62 anys d'edat i fou enterrat en un nínxol del cementiri d'Olzinelles. Regents: Josep Pruner (1868-72); Josep Cladellas (1872-76); i Esteve Pou (1876-82), tinent de Vilardell des del 4 de novembre de 1882.
- 1887-1899 Domènec Bertran i Vellver, natural d'Òdena, que després d'estudiar al Seminari de Barcelona fou ordenat prevere, el 16 de març de 1872, coadjutor del Carme de Barcelona el 1872, rector d'Olzinelles, traslladat a Sant Pere de Castellet, on morí el 24 de juliol de 1914 (ADB, *Biografies*, vol. 3, 482; *Sacerdots difunts*, c. 9, núm. 16; BOOB, 1914, 360).
- 1899-1916 Manuel Xaus i Vidal, nascut el 1869, que després, des de 1931 a 1936, fou adscrit a Sant Vicenç de Sarrià i morí segurament durant la guerra civil (Gallofa del bisbat de Barcelona, de 1932, 40). Ecònoms: Josep Forn (1913) i Miquel Barella (1913-16), després rector.
- 1916-1923 Miquel Barella i Abret, nascut el 1879, que morí beneficiat de Sant Francesc de Pàola de Barcelona el 17 de juliol de 1957 (BOOB, 1957,499). Ecònom: Josep Rius i Massuet, nascut el 1882 (1922-23).
- 1923-1924 Encarregat: Ramon Gatius
- 1924-1932 Pau Giralt Garriga, ecònom, nascut a Tiana el 1896, ordenat prevere el 1919, que abans havia estat vicari de Santa Eulàlia de Ronsana (1919), Sant Climent de Llobregat (1921) i Sant Celoni (1923), i després seria ecònom de Sant Joan de Cunilles, a Mediona, que morí essent rector de Calafell, el 10 de gener de 1951 (BOOB, 1951, 88).
- 1932-1936 Doctor Antoni A. Pascual Riera, ecònom, nascut a Arenys de Mar el 21 de març de 1909, que després d'estudiar als seminaris de Vic, Barcelona i Tarragona i a la Sapienza de Roma es doctorà en teologia, fou ordenat prevere el 1930, nomenat

- coadjutor de Ronsana (1930), del Vendrell (1931), ecònom d'Olzinelles (1932-36), de Matadepera (1936-48), i regent (1948-63) i rector (1963-69) de Montgat. Morí a Barcelona el 8 de febrer de 1969 (BOOB, 1969, 173).
- 1936-1939 Caius Pous i Masifern, nascut a la Bisbal d'Empordà el 6 d'octubre de 1903, que després d'estudiar als seminaris de Girona i Barcelona, s'ordenà de prevere el 2 de juny de 1928 i fou vicari de Viladecans (1928-29), de Mollet del Vallès (1929-31), de Sant Agustí (1931-33) i de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona (1933-35), encarregat dels barris Faus-Pelegrí (1935-36), ecònom d'Olzinelles (1936-39), vicari de Mollet del Vallès i encarregat de Gallecs (1939), ecònom de Bellver i encarregat de Font-rubí i de Can Vidalet i Pubilla Cases de l'Hospitalet de Llobregat. Patí una malaltia mental i fou internat a l'Institut Mental de Santa Creu. Morí a Sant Pau el 7 de gener de 1979 (BOOB, 1979, 67-68).
- 1939-1954 Joan Comas i Torres, nascut a Sant Boi de Llobregat el 7 de setembre de 1890, que després d'estudiar al Seminari de Barcelona fou ordenat prevere l'11 de juny de 1927 i fou coadjutor de Torrelles de Foix (1927-28), Cardedeu (1928-29), de la Santíssima Trinitat de Sabadell (1929-32), de Santa Madrona de Barcelona (1932-36) i tinent de Candànsens (1936). El 1936, per mor de la guerra civil, passà a Roma, però retornà a Espanya i l'1 de febrer de 1937 fou nomenat vicari de Villar del Ciervo i encarregat de Puerto Seguro (Ciudad Rodrigo). Després fou ecònom d'Olzinelles i regent de Vallgorguina, des del 10 de juliol de 1939, i rector (1948-54). Finalment, fou capellà de les GG. Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús, de la seva vila nadiua fins a la seva mort, el 16 de febrer de 1993 (BOOB, 1993, 121).
- 1954-1962 Santiago Ordóñez i Mercader, que fou després rector de Vallgorguina, Sant Pancràs de Barcelona

- (1962-81), Sant Celoni (1981-99) i actualment del Montseny (1999ss), que conservà el títol de rector d'Olzinelles fins el 1968.
- 1963-1977 Alfred Bechini i Tejados, regent intel·ligent i actiu, nascut el 1929 i ordenat el 1955, encarregat i regent de Vallgorguina (1963ss), president del Secretariat Diocesà de Disminuïts Físics, que se secularitzà el 1977.
- 1977-1991 Manuel Padrós i Claret, nascut a Berga el 16 de gener de 1912, ordenat prevere el 1939, que fou vicari de Premià de Mar (1939-48), Sant Adrià del Besós (1942-47) i de Santa Maria del Taulat (1947-48), rector d'Ullestrell (1948-77) i rector de Vallgorguina i Olzinelles (1977-91), dibuixant a plometa, que morí a Barcelona el 7 de febrer de 1999 (BOOB, 1999, 82).
- 1991-2003 Doctor Ernest Zaragoza i Pascual, natural de Sant Feliu de Guíxols, exmonjo i oblat benedictí de Silos, teòleg, historiador i corresponent de les RR. AA. de la Història i de Bones Lletres, rector alhora de Vallgorguina (1991-2001), Vilalba Sasserra (1994-2003), Sanata (1998-2002) i Collsabadell (1998-2003), que després (4 d'agost de 2003) fou rector de les parròquies gironines de Sils, Riudarenes, Vallcanera i l'Esparra i de Castell d'Aro i de Fenals-Platja d'Aro (31 de juliol de 2006).²⁰⁵
- 2003-2005 Lluís Pou i Illa, fill de Palautordera, rector de Sant Celoni, que després fou nomenat de Mollet del Vallès (2005ss) i després d'haver-ho estat a Sant Feliu de Llobregat, i a Sant Martí del Clot. Fou rector d'Olzinelles des de l'1 de setembre de 2003 al 29 de juny de 2005, que fou nomenat rector de Mollet del Vallès.

205. Vegeu la biografia d'aquest rector a A. LINAGE CONDE, *Biobibliografia del Dr. Ernest Zaragoza i Pascual, prevere i historiador del monaquisme de la península ibérica. 40 anys al servei de l'Església i de la ploma (1965-2001)*, Montserrat, 2002, i les l'activitats parroquials d'aquests anys al *Full Parroquial de Vallgorguina, Olzinelles, Vilalba Sasserra, Sanata i Collsabadell (1991-2003)*.

- 2005-2006 Joan Josep Recasens i Juárez, ahora rector de Sant Celoni, nomenat el 29 de juny de 2005, antic rector de Sentmenat, que després ho fou de Llinars del Vallès (2006s).
- 2006s Doctor Ignasi Fuster i Camp, nomenat ahora que rector de Sant Celoni com els dos anteriors, el 4 de juliol de 2006, que ha estat vicari de Cardedeu i rector de la Llagosta (2005-05).

X. SANT LLORENÇ DE VILARDELL. ELS ORÍGENS

Sant Llorenç de Vilardell, de població dispersa, està situat a la dreta de la Tordera, al peu del massís del Montnegre, entre Sant Celoni i Gualba de Baix.²⁰⁶ El lloc està documentat en el cartoral de Sant Cugat del Vallès des del 23 de maig del 984, en la donació d'uns alous que un tal Livulo féu a aquell monestir. I encara el 998 en una venda que els comtes de Barcelona feren a Ennegó Bonfill. El nom de Vilardell apareix als segles x-xii com Vilar Dezen, Vilardezell i Villardelo, el significat del qual bé podria venir d'una antiga vila romana dita potser d'*arcella*, de Vila-arcella,²⁰⁷ i referit al lloc «locus Villarzello», com sovint es troba escrit, i com que *arcella* significa col·loquialment *parres sobre petits arcs*, el significat de Vilardell seria vila de les parres, però això només és una hipòtesi. El 7 de març de 1040, l'abat Guitart de Sant Cugat estableix a Godofred i Ramon unes cases, corrals i molí de Vilardell per un cens de dues lliures de cera anuals.²⁰⁸ Guillem, fill d'Amalric, el 16 d'abril de 1095 ven a l'abat Roland de Sant Cugat l'alou que tenia «in loco Vilardezen»,²⁰⁹ però encara no se n'anomena cap església ni parròquia.

El nom de Vilardell està unit a la llegenda del drac o la serp i de l'espasa del seu nom. Prop del castell de Vilardell, del qual a començaments del segle xx encara eren perceptibles les ruïnes, darrera de la font de Santa Laura, vora la Tordera, hi ha l'anomenada Roca

206. F. CARRERAS CANDI, *Geografia general de Catalunya. Província de Barcelona*, p. 87.

207. RIUS I, p. 162.

208. RIUS II, p. 210.

209. RIUS II, p. 416.

del Drac, la qual emergeix tota blanca entre els conreus amb una petita excavació a tall de cova, però on amb prou feines hi cap una persona. Aquesta cova no podia ser la cova del gran drac, però sí de la «*serp aquella tan gran de Sant Celoni, qui matava los hòmens passants per lo camí*», de què parlava Eiximenis cap al 1387.²¹⁰ Segons la llegenda, l'espasa de Vilardell, la portava Benet de Cabrera en la lluita contra Arnau de Cabrera, a qui no volia retre homenatge, si bé el rei Jaume I, amant de la mare d'Arnau, sentencià el plet a favor d'Arnau el 18 d'octubre de 1274, perquè Bernat portava l'espasa de Vilardell, que tenia la virtut de fer que el qui la portava en la batalla no podia ésser mort ni vençut i per això no era permesa en un combat judicial, i també per això abans de la lluita juraven que no portarien «*armes qui ajen virtut, ne nòmina, ne peia preciosa, ne breu, ne portaré sucre candi*». Les espases amb virtut havien estat forjades en condicions astrològiques especialment propícies sota el poder de determinades constel·lacions. Aquesta espasa de Vilardell, l'havia volgut adquirir l'infant Pere a Barcelona, però el seu propietari, Berenguer de Vilardell, no la volgué vendre. Però la posseí més endavant, perquè sabem que l'heretà el seu fill Alfons el Franc, el qual la portà a la batalla de Locucisterna, a l'illa de Sardenya, i també la posseïren el seu fill Pere el Cerimoniós i el rei Martí.

El 1382, Pere de Soler era senyor de Vilardell. Sebastià de Cormelles parla de «*la pedra partida que està prop de Sant Celoni, la qual partí Soler de Vilardell ab la espasa tant anomenada...Lo cas és, que junt a Sant Seloni avia un drach de gran estatura y tan ferós que ningú se atrevia a passar per lo camí i feu notables danys y tragà a molta gent. Emprungueren molts matar-lo, però restaren morts y vençuts del drach. Un dia, vigília de la festa sant Martí, estant per anar a tallar rama un home anomenat Soler de Vilardell li aconegué que acudí, estant per exir de casa, un pobre, lo qual per amor de Déu li demanà almoyna. Dexà Soler la espasa que tenia en la mà a la porta e pujà dalt per fer-li almoyna; quant baixà no trobà lo pobre, ni la sua espasa, sinó una altra en lloch de la sua. Desembaynant la espasa aparegué-li bona, y pegant ab ella a un arbre, rompé el troch per lo mig. De aquí prengué motiu per a pensar que alguna cosa miraculosa devia ser lo del pobre y aver-li cambiat la espasa; pensà si Déu li auria enviada aquèlla per matar*

210. F. EIXIMENIS, *Dotzè del Christià* (1385-87), València, 1484, Cap. 224.

*el drach. Consultà el cas ab persones religioses y discretes y tots li aconsellaren era rahó emprengués aquella cosa, de la qual avia de redundar tanta utilitat ab aquella terra. Comanà's de veres al Senyor y determinà armar-se y anar a pelear ab lo drach. Y acompanyat de molta gent, antes de despedir-se dels qui anaven en sa companyia, per provar-la espasa, pegà ab ella a una ferma pedra y partí-la per lo mig. No fou de poch contento aquest partir la pedra, antes bé donà esperances a tots de la victòria (que) avia de alcançar en Soler de Vilardell del drach. Despedit de la gent que l'acompanyava acudí ahont sabia trobaria el drach, y acostant-se a ell en gran ànimo donà un colp al drach tant ferm e rezió ab la espasa, que restà lo drach partit y mort. Tornà-se'n en Soler de Vilardell ab gran contento y encontrat ab la gent (que) lo avia acompanyat, alcà lo bras y espasa dient: O espasa forta y bras valerós d'En Vilardell. Y com en la espasa y agués sanch del drach, en lo alçar del bras caygueren algunas gotas de sanch de la espasa y entrant-se'n per lo bras, li inflaren lo bras, del qual morí En Soler de Vilardell». En realitat, la mort li hauria vingut perquè en atacar la bèstia havia dit bé el conjur dient: *Espasa de virtut, braç de cavaller, roca i drac jo partiré*. Però després, en un moment d'arrogància, trabucà el conjur dient: *Braç de virtut i espasa de cavaller roca i drac jo partiré*. I per això morí.²¹¹*

Fins aquí la llegenda de l'espasa i del drac de Vilardell. Avui un vitrall de la sala de plens de l'Ajuntament de Sant Celoni i un drac de cartró pedra que recorre els carrers de la vila en les gran solemnitats recorden aquesta llegenda vinculada al nom de Vilardell.²¹²

XI. L'ESGLÉSIA PARROQUIAL I LES VISITES PASTORALS

L'actual edifici de l'església parroquial és de 15,95 x 5, 30 m tot ell de paredat, llevat de la cornisa de la dreta al costat del cementiri, que segurament formava part de l'antiga porta romànica (segles XII-XIII), perquè originàriament era una església d'estil romànic, si bé en l'actualitat és el resultat de contínues reformes i modificacions ja

211. M. DE RIQUER, *Llegendes històriques catalanes*, Barcelona, 2000, p. 115-160; J. Amades, Cf. LLOVERAS, 191.

212. Anònim, *La llegenda d'En Soler de Vilardell*, Sant Celoni, 2002.

sense cap vestigi romànic. És d'una sola nau amb volta rodona de mig canó un xic apuntada, dividida entre el segon i tercer tram amb un gran arc de mig punt dels segles XII-XIII. Altres elements arquitectònics són del segle XV i principi del XVI. La sagristia és senzilla. El campanar és d'espadanya, situat damunt la façana, amb dos buits de mig punt per a les dues campanes. Pòrtic amb teulada de dues vessants, que es recolza sobre tres matxons. Servia per a esperar l'hora de missa i de reunió a la sortida i s'hi ballava a la festa major. Portalada senzilla i quadrada, sense decoració i amb una fornícula al damunt amb la imatge moderna del titular, sant Llorenç, diaca i màrtir. El cor era senzill amb balustrada de fusta. La pica baptismal, gòtica, de pedra de Girona, és de l'últim quart del segle XVI.

Consta com a església ja el 1279, en què, segons les *Rationes decimarum Hispaniae*, pagava 27 sous i la sagristia tres.²¹³ Les primeres visites pastorals que s'han conservat de la parròquia són del temps del bisbe de Barcelona, Ponç de Gualba i dels anys 1303, 1310 i 1324. Sabem que el 20 de gener de 1303, el canonge barceloní Ramon Emili convocà els testimonis seglars Pere Oliver i Guillem Esteve a Olzinelles, els quals deposaren contra el rector Pere de Vilavella –primer conegut– de mantenir relacions il·lícites amb Guillemona Na Puig o Punyona, veïna de Sant Celoni, de qui deien que tenia fills, els quals el visitaven sovint a Vilardell. El visitador li imposà una multa de 30 sous per viure en concubinat.²¹⁴ El 6 de juny de 1310 passà visita el bisbe Ponç de Gualba, en persona, i en foren testimonis sinodals els seglars Pere Rossell, Bernat Esteve, Pere Oliver, Pere Novell, Tomàs d'Abella i Gerard Oliver. Continuava el problema de concubinat del rector amb Guillemna, però ara es sospitava que també es relacionava amb la casada Elisenda Rossella, però el bisbe excusà el rector dient que aquest era molt vell, però l'amonestà que no es vegés amb cap de les dues dones.²¹⁵ El 1313, el militar Berenguer de Vilardell fundà un benefici presbiteral a l'altar de Santa Maria, la primera col·lació del qual es féu en Gerau de Malvet, presentat per Pere de Reixac, procurador de la Sra. Alamanda.²¹⁶

El 3 de juliol de 1326 tornà a passar visita pastoral Ponç de Gualba.

213. J. RIUS SERRA, *Rationes decimarum Hispaniae*, Barcelona, 1946, p. 14.

214. ADB, VP, vol. 1/2, fols. 16v-17v; NIQUI, p. 48-50.

215. ADB, VP, vol. 1/2, fols. 144v; NIQUI, 488.

216. ADB, VP, vol. 71, fols. 22r.

Els testimonis seglars foren Pere Novell, Pere Esteve i Pere d'Església. Hi continuava com a rector el mateix Pere de Vilavella. El beneficiat –que feia el servei parroquial– era Berenguer Serra, el qual fou acusat de tenir per concubina la casada Gordo, de la qual tenia fills, d'haver deixat prenyada Gueraua Riera de Santa Agnès de Malenyanes i les seves cosines germanes, anomenades Guillema i Elisenda d'Església. El bisbe castigà el rector a pagar 150 sous, i li manà que deixés de veure's amb aquestes dones sota pena de presó. Però el 1329 aquest rector s'hagué de presentar davant del Vicari General de Barcelona, perquè encara no havia pagat els 150 sous.²¹⁷ El cas era que els clergues condemnats per tercera vegada eren tancats a les presons episcopals o havien d'anar a cercar el perdó del Papa a Roma o a Avinyó. En aquells temps, el bisbe manà a Guillemona Na Puig, Elisenda Rossella, Na Gordo, Geraua Riera, Guillemona i Elisenda d'Església i Elisenda de Lleró, que feien vida de casades però irregularment, que anessin a la parròquia a rebre la benedicció nupcial i que convisquessin de fet i només amb els seus respectius marits. El 1350, la parròquia no tenia rector, per manca d'ingressos i pocs feligresos,²¹⁸ puix que en aquest temps només hi havia les masies de Ca l'Abella, Ca l'Esteve, Ca l'Església, Can Lloró, Can Gordo, Can Novell, Ca l'Oliver, Can Puig, Can Rossell i Can Riera.

Val a dir que el 1337, la comanda de Sant Joan de Jerusalem establerta a Sant Celoni tenia terres a Vilardell, que el 1356 Vilardell passà a la jurisdicció del castell de Montclús, però no amb tots els drets, i que el 1370 només tenia 45 habitants. El 1371, Dalmau Soler era el senyor i baró del terme i castell de Vilardell, a qui succeïren Pere Soler (1382) i Francesc Soler, que el 1411 ratificà Bernat de Çamarnar, àlies Vinyoles, els masos Prat i Montllorer de Vilardell i el proper de l'Abella a perpetuïtat per un censal anual de cinc sous barcelonesos.²¹⁹ Després, al segle XVII, el títol de baró del castell i terme de Vilardell passà a la família Delfau i el 1700 a la família Golorons, darrers senyors de Vilardell fins a principi del segle XIX.

El 14 d'octubre de 1379, la parròquia de Vilardell fou visitada pastoralment. El seu rector, resident, era Francesc de Palau, beneficiat de Sant Martí de Sant Celoni. L'església tenia dos altars, el major

217. ADB, VP, vol. 1/2, fols. 112v-113r; vol. 3, fol. 138v; NIQUI, 176-177.

218. CAMPILLO, f. 564r.

219. LLOVERA, 23.

dedicat al patró Sant Llorenç, diaca i màrtir, i l'altre a Santa Maria, amb els corresponents ornaments litúrgics. El lloc on es guardava l'Eucaristia i els sants olis era reverent i honest. La pica baptismal però, era trencada i la seva tapadora mancada de pany; dins l'església queia l'aigua quan plovia i la campana estava trencada. El visitador manà arranjar la teulada, reparar i tancar amb clau la pica baptismal i reparar la campana.²²⁰ El 23 d'octubre de 1382, n'era rector Francesc Rossell, absent durant la visita.²²¹ El 14 d'abril de 1404, l'acta de visita diu que l'Eucaristia es guardava en una capseta de plata, penjada damunt l'altar major.²²² El 31 d'octubre de 1413 fou novament visitada pastoralment. Ara el servei parroquial el feia Bartomeu Fràmia, beneficiat de l'altar de Sant Vicenç de Sant Martí de Pertegàs. Diu l'acta de visita que l'altar de Sant Llorenç tenia ara consagrada i estava proveït de mantells nets. Hi havia sagrari amb clau, sants olis, fonts baptismals, llibres, calzes de plata, vestits i llibres de dotalia, tot «bene et decenter». Però no tenia llàntia ni crismeres, les quals el visitador manà comprar, i la rectoria tenia necessitat de reparacions. Els parroquians eren només els del set masos, el nomenament del rector era de lliure col·lació del bisbe de Barcelona i el valor de les rendes de la parròquia, 20 lliures anyals.²²³ L'altar de Santa Maria estava ben ornat, tenia ara consagrada, mantells, cobertor i un «retaule pulchro», i el seu benefici era servit per Guillem Trau, beneficiat de Sant Celoni, el qual servia ambdós beneficis amb llicència del bisbe donada el 22 de novembre de 1412.²²⁴ La visita del 28 de maig de 1421, llargament relacionada, ens assabenta que el rector era Francesc Riera, el qual assegura que els parroquians s'havien confessat en l'última quaresma, que no havien comès cap crim públic i notori, ni n'hi havia cap d'excomunicat, i que la rectoria necessitava reparació. El temple parroquial tenia sagrari amb clau, copó de plata de set unces, sants olis i pica baptismal tapada, tot decent. L'altar major, dedicat al titular, Sant Llorenç, era de pedra i tenia ara consagrada, set mantells, alba, corporals, cobertor vermell d'oripell, un canelobre de fusta amb un braç de ferro i dos canelobres grans del mateix metall; un pal·li de

220. ADB, VP, vol. 8, fol. 39r-v.

221. ADB, VP, vol. 7, fol. 200r.

222. ADB, VP, vol. 10, fol. 71r.

223. ADB, *Ius patronatum*, vol. I, fol. 284r.

224. ADB, VP, vol. 11, fols. 44v (olim Vr).

ratlles negres, folrat de roba vermella, un altre de roba toledana, una creu pintada de pinzell i al mig un escut, on sobre camp roig hi havia tres petxines, i un tercer pal·li de roba blanca. Tenia un calze de plata daurat per dintre amb una patena de plata de cinc unces. El retaule de l'altar major era antic, de fusta i pintat, i al mig hi havia el sagrari de fusta daurada, més quatre cirials i tres llànties que cremaven davant l'altar. A la sagristia hi havia tres jocs de casulles, alba, amit, roquet i onze mantells d'altar, a més dels llibres litúrgics següents: un missal, un epistolari i un evangeliari, més la consueta, l'ordinari, dos llegendaris santorals antics, un antifonari, un responsorial i un oficiari, tots en pergamí, tres quaderns amb música sacra, que contenien el credo i les misses del Corpus Christi i de Sant Llorenç, respectivament.

El benefici de l'altar de Santa Maria, valorat en 10 lliures, estava servit pel prevere Pere de Rocasalva, absent. Aquest altar era també de pedra, amb ara, sis mantells, corporals, dos canelobres de ferro, un pal·li vermell, un retaule de fusta amb la imatge de la Mare de Déu al mig, pintada, com diversos passatges de la seva vida, i sobre el retaule la imatge de marbre de Santa Maria Magdalena. El visitador manà al beneficiat que per al servei d'aquest altar comprés un missal votiu, una vestimenta sacerdotal completa i un calze de plata; i als feligresos que fessin relligar l'epistolari i l'evangeliari, i tanquessin el cementiri amb paret o d'altra manera, perquè no hi poguessin entrar les bèsties.²²⁵

La visita pastoral del 24 de juliol de 1425 ho troba tot igual de bé que a l'anterior, només que el visitador manà comprar una ara nova per a l'altar de Sant Llorenç, que estava trencada.²²⁶ El 15 d'octubre de 1440, el bisbe uní a Vilardell la pobra parròquia d'Olzinelles en qualitat de sufragània i el 1442 nomenà rector d'ambdues Francesc Escapulat, el qual havia de viure a Vilardell.²²⁷

La visita pastoral del 23 de setembre de 1446, passada per Francesc Gouçet, doctor en decrets i clergue beneficiat d'Olesa, ho trobà tot igual que a les de 1421 i 1425. Continuava essent-ne rector Francesc Escapulat, el qual aquest mateix any havia fet reparacions a la rectoria a fi de salvar-la de la ruïna. Ara el Santíssim es guardava dins una «capsa de plata», i a més de les dues casulles blanques n'hi havia una de morada, una altra de negra, una capa pluvial també negra i

225. ADB, VP, vol. 14, fols. 6v-7v (olim IVr-Vr).

226. ADB, VP, vol. 15, fol. 71v.

227. ADB, VP, vol. 16, fol. 227r-v.

dos pal·lis, i dos salteris. I a la sagristia un cofre quadrat per a guardar els ornaments. Es manà fer un cor alt abans del 10 d'agost, i comprar un missal votiu i una creu abans d'acabar l'any, sota pena d'interdicte i de fer tancar l'església, i restaurar el quadern de l'ofici de Sant Llorenç. Ara el beneficiat de l'altar de Santa Maria era Pere Pol, absent. No hi hagué queixes contra el rector i aquest assegurà que cap dels seus parroquians practicava l'extorsió, la usura ni els sortilegis, les quals deurién ser les pràctiques pecaminoses més corrents d'aleshores.²²⁸

Passaren cinquanta anys sense visites pastorals, fins al 27 d'abril de 1498, en què el visitador manà a la parròquia i al beneficiat de Santa Maria, que cadascun compressin un missal romà imprès.²²⁹ El 9 de novembre de 1500, el visitador ho trobà tot bé, però manà al beneficiat de Santa Maria, que era el canonge barceloní Jordi Sants, que fes fer un ornament complet per al seu benefici.²³⁰ El 31 d'agost de 1508, visità la parròquia el comissionat bisbe titular d'Hipona, essent rector d'Olzinelles i Vilardell Sebastià Salbà, prevere i beneficiat de Sant Martí de Pertegàs, però a Vilardell feia el servei Joan Riera, també beneficiat de Sant Celoni, on vivia. El sagrari estava en un armariet encastat i tancat amb clau darrera de l'altar major, el qual tenia l'ara trencada, però tota la resta estava bé i neta. La pica, com que era de pedra porosa, tenia dins un vas de terrissa blanca, tapat amb una tapadora del mateix material i estava coberta amb un drap blanc. Les crismes dels sants olis estaven guardades en vasos d'estany dins un estoig d'apotecari. Hi havia també un copó petit de plata, una creu de fusta daurada, tres jocs de casulles (vermell, blanc i negre) amb la roba blanca corresponent, una casulla nova de sempiterna i una caixa de fusta per a aspergir l'aigua beneïda. Els llibres rituals eren: un missal imprès de paper, un col·lectari, un epistolari, i un evangeliari, de pergamí, un saltiri i un oficiari antics, una consueta, un missal votiu, un breviari, un antifonari «antiquíssim», un ofici de difunts i un altre de Sant Llorenç, tots en pergamí i els tres últims notulats. Hi havia el ciri pasqual, un altre del nois i noies, quatre canelobres de ferro, una llàntia que cremava nit i dia davant del sagrari, mantinguda pels parroquians segons costum antiquíssim, de la qual

228. ADB, VP, vol. 19, fols. 67r-68v.

229. ADB, VP, vol. 25, fol. 91r.

230. ADB, VP, vol. 27, fols. 22r-23r.

el visitador manà que algú en tingués cura matí i tarda. Al campanar hi havia dues campanes i dins l'església una per a l'elevació, i una altra manual. Hi havia també una llanterna, un turíbul, dues canadelles de vidre i l'aparell de fer hòsties d'Olzinelles. El visitador manà reparar el calze i patena daurats per dintre i comprar un ordinari imprès. L'església, l'estaven reparant i el visitador manà que abans de dos anys l'acabessin de reparar del tot. A l'altar de Santa Maria continuava el mateix beneficiat Jordi Sants, en nom del senyor Cebrià, jurisperit de Barcelona. El visitador li manà fer una ara consagrada per substituir l'actual que estava trencada, un cobertor de cuir, un pal·li de roba i una vestidura litúrgica completa. El rector, per la seva part, demanà que li fos perdonada la quantitat que havia de pagar al bisbat, per aquest benefici de Santa Maria, al qual feia deu anys que no servia. Les rectories d'Olzinelles i Vilardell estaven en ruïnes, especialment la de Vilardell, de la qual es diu que només en queden vestigis.²³¹

El 6 d'abril de 1511, el visitador ho trobà tot com a la visita anterior, però ara l'altar major ja tenia una nova ara consagrada i manà que la pica estigués tapada i els sants olis tancats amb clau; que es comprés un gremial i una campaneta nova per a l'espadanya i es fes relligar l'evangeliari. Respecte a l'altar de Santa Maria, el visitador tornà a manar que el beneficiat dugués a terme el que s'havia disposat en la visita anterior i encara no s'havia fet. També manà acabar les obres de reparació de l'església i pintar-la tota de blanc, comprar una pica d'aigua beneïda de pedra de Girona i reparar les parets del cementiri i posar bones reixes al portal.²³²

El 7 d'octubre de 1513, quan passà visità pastoral a Vilardell Gaspar Moyano Jover, continuava essent-ne rector Salvador Salvà, tot estava bé i s'havia fet el que s'havia manat a la visita anterior, incloses les obres de l'església, menys pica d'aigua beneïda, que el visitador tornà manar que es comprés, i com que no hi havia rectoria, el rector vivia a Sant Celoni.²³³

El 7 de maig de 1551 el rector es deia Baltasar Terré, canonge de Tarragona, absent, i estava servida pel prevere Joan Boira, vicari de Vilardell. Tot estava com a les visites anteriors, afegint-hi un calze de «peltreum» bo amb la seva patena. L'altar de Santa Maria el benefici

231. ADB, VP, vol. 29, fol. 96r-v.

232. ADB, VP, vol. 32, fol. 118r (olim XXXXIIIr).

233. ADB, VP, vol. 32, fol. 306v.

del qual servia el vicari de Vilardell, estava «male et indecenter ornatum» per culpa del seu beneficiat, que ara era un tal Benet, canonge de Barcelona, absent, a qui el visitador manà que abans de mig any comprés dues estovalles i una vestimenta litúrgica completa.²³⁴

Segons el fogatge de 1553, a Vilardell continuava havent-hi només set cases habitades i el batlle n'era Antoni Lloró.²³⁵ El 21 de juny de 1554 hi hagué nova visita, en què manà comprar una caixa d'argent per a les crismeres, una petxina per a batejar, un missal, un tapís i que l'escala del cor es fes «de rajola o de pedra picada».²³⁶

La visita següent que se'ns ha conservat és del 28 d'agost de 1567, la qual ens diu que tot està «satis decenter» i que a l'altar major hi ha un retaule amb la imatge de sant Llorenç, un penó de roba blanca amb la imatge brodada de sant Llorenç, i una creu. El visitador manà fer un calze de plata per substituir el de «piltreum».²³⁷ Segons el doctor Trens, aquest altar major era d'estil «neoclàssic, del segle XVI, fornacina, plafons pintats, patró Sant Llorenç, imatges passadores, pintures boniques».²³⁸

Per la visita del 15 de maig de 1574, sabem que hi continuava com a rector Baltasar Terré, però servia la parròquia –que rendia 6 lliures anuals– el vicari Joan Dossa. Tot estava bé, però ara hi ha un calze de plata nou. El visitador manà reparar el sagrari de fusta i fer-hi una cortina de gasa, comprar una pica baptismal de pedra de Girona i una altra més petita per a l'aigua beneïda, unes crismeres de plata, un missal i una sacra; a més de reparar els ornaments litúrgics, posar la llàntia davant de l'altar major i que el prevere de Sant Celoni, Jeroni Poquí, torni l'arxiu parroquial que guardava al rector. El beneficiat de Santa Maria era el clergue barceloní «Satanzi», absent, a qui manà reparar el retaule, però el benefici era servit pel vicari Joan Dossa.²³⁹

La parròquia fou novament visitada el 15 d'octubre de 1578. Continuava servida pel mateix prevere Joan Dossa i encara no s'havia adquirit la nova pica baptismal, la qual el visitador mana comprar abans d'un any, així com repintar el retaule de l'altar major abans de

234. ADB, VP, vol. 34, fols. 216v-217r.

235. J. IGLÉSIAS, *El fogatge de 1553*, Barcelona, 1979, p. 30, 340.

236. ADB, VP, vol. 40, fols. 32r-33v.

237. ADB, VP, vol. 42, fols. 42 bis r, o 116r.

238. TRENDS, fol. 285, Cf. MARTÍ, 224.

239. ADB, VP, vol. 44, fol. 29r.

dos anys i fer nova la teulada de l'atri. El benefici de Santa Maria l'obté el prevere Bartomeu Mardi, a qui el visitador mana reparar l'altar i comprar-li dos mantells. I als parroquians que abans de dos anys edificuin una casa per al capellà que fa de rector i ara viu a Sant Celoni.²⁴⁰

El 25 d'octubre de 1581 tot segueix igual que el 1578, només que ara el rector és Bartomeu Rossell. El visitador tornà a manar que compressin una pica nova, perquè la novament comprada estava trencada i no retenia l'aigua. El benefici de Santa Maria, de 10 lliures de renda, ara l'obtenia el clergue Soler, a qui es manà repintar el retaule, perquè les figures estan esborrades de tant velles. I perquè els feligresos han estat renuents a fer una casa per al mossèn, i a Olzinelles hi ha casa i terreny més acomodat, d'ara endavant el rector viurà a Olzinelles i ells hauran de contribuir a les despeses de l'acabament d'aquella rectoria. Tot i això, en la visita del 18 de maig de 1583 el bisbe manà als de Vilardell que fessin ells també casa per al seu mossèn, de manera que en una viuria el rector i en l'altra el vicari.²⁴¹ A més, manà reparar la imatge de sant Llorenç del retaule i pintar-la abans de sis mesos, com també la pica baptismal, que no retenia l'aigua, i comprar un missal imprès a París i fer una cortina i conopeu per al sagrari.²⁴² La visita del 12 de juliol de 1586 manà reparar la pica baptismal i tapar-la. Ara es parla del retaule «novum» –deuria ser restaurat– al bell mig del qual hi havia la imatge de sant Llorenç «de bulto», que és qualificat de «decenter». El beneficiat de Santa Maria ara era Alexandre Cors, clergue de la diòcesi d'Elna, a qui se li manà que fes pintar el retaule i comprés tres mantells per a l'altar.²⁴³ A la visita del 20 d'octubre de 1588, hi trobem el mateix rector i nova pica baptismal, calze, copó, crimeres de plata, el missal, ornaments i la cortina del sagrari, tot decent, però el beneficiat Cors encara no havia fet pintar el retaule de la Mare de Déu, cosa que se li torna a manar i que presenti davant el visitador els llibres de les seves rendes, els quals mana segrestar al prevere Miquel Riera, resident a l'església de Sant Celoni, que servia la parroquial sufragània d'Olzinelles, que aquest mateix any s'acabà de reconstruir la rectoria d'Olzinelles i

240. ADB, VP, vol. 45, fol. 68r.

241. ADB, VP, vol. 45, fols. 122v-123r.

242. ADB, VP, vol. 46, fol. 19r; vol. 47, fols. 4v-5r.

243. ADB, VP, vol. 48, fol. 143r-v, ara 155r-v.

així passà a ser casa del rector, i a ser des d'aleshores la parròquia principal i Vilardell la sufragània, com ho era encara el 1637.²⁴⁴ El 17 de novembre de 1591 es passà nova visita pastoral. Ara, però, el beneficiat de Santa Maria ja ha fet pintar el retaule del seu l'altar i així ara el visitador li mana fer un cobertor.²⁴⁵

El 16 d'octubre de 1600, a l'altar major, al costat de sant Llorenç hi havia les imatges de sant Joan i sant Sebastià, dues llànties davant del mateix altar i set ciris. La llista d'objectes i ornaments litúrgics és: un calze, una patena i una capsa per a guardar el Santíssim, tot d'argent; cinc tovalloles de l'altar major, una casulla de damasc groc, una altra de seda morada, una altra de roba negra, una estola i un maniple, dos albes, amits i cingols, dos gerros i dues creus de fusta. El visitador mana als obrers que «*tinguin en bona custòdia y guarda els ornaments de la yglésia i aquells reparen lo necessari*». Ara el beneficiat de Santa Maria és Jeroni Casals, que no comparegué, però donà un memorial de les rendes del seu benefici, consistents a rebre per Sant Pere i Sant Feliu quatre parells de capons; 13 quartans de forment d'en Gual de Vilarrassa i el mateix del Mas Soler; 9 quartans de forment més en dita festa; del Mas de Sant Iscle dos vuitens i mig de forment; d'en Sura del Mas de Sant Celoni arada i mig quarter d'oli; d'en Mora de Vilarrasa 4 quartans de forment i 20 sous en diners. El visitador manà als obrers que fessin dins d'un any una casa per al vicari, sota pena de no poder guardar-hi el Santíssim, que de moment el rector retirarà i no tornarà a posar-lo mentre no facin la casa. L'església està ben edificada, tenia dues campanes a l'espadanya i era ben administrada.²⁴⁶

La visita del 6 de novembre de 1604 ho troba tot bé i decent,²⁴⁷ el mateix que la d'igual data de 1606.²⁴⁸ El visitador mana als obrers fer un corporal i un conopeu per al sagrari dels quatre colors, pintar el sagrari i la paret del baptisteri, aquesta amb una imatge de sant Joan Baptista batejant Jesús al Jordà, que es faci una capseta de plata per a batejar, «*unes crismeres de argent... un cubrefonts de cuyro y una rexa de teya en lo fosar, perquè el bestiar noy puga entrar*», a més

244. ADB, VP, vol. 49, fol. 112r.

245. ADB, VP, vol. 52, fol. 4v.

246. ADB, VP, vol. 58, fols. 271r-272v.

247. ADB, VP, vol. 52, fol. 115r.

248. ADB, VP, vol. 52, fol. 189r.

d'uns tamborets de fusta amb un forat al mig per als cirials.²⁴⁹ El 28 de setembre de 1607, el visitador tornà a manar tot el que havia disposat a la visita de l'any anterior, però féu segrestar per mossèn Bonamussa de Sant Celoni els fruits del benefici de Santa Maria que ara obtenia mossèn Bartomeu Marull, clergue de Barcelona, perquè no complia els manaments de les visites pastorals.²⁵⁰

La visita de l'11 de setembre de 1609, el visitador manà als feligresos que abans de dos mesos paguessin a la parròquia el que li devien, sota pena de que «*los tragan de dita yglesia*»; però que no paguin els deutes al beneficiat Marull, perquè no ha complert el que se li havia manat en la visita anterior, i ens assabenta que el benefici de Santa Maria ara tenia per patró J. Soler, de Perpinyà.²⁵¹ El 13 de novembre de 1610, Vilardell torna a ser visitada per relació feta a Olzinelles i tot està bé.²⁵² El 23 de setembre de 1625, la visita ens diu que el beneficiat Marull, ara és rector de Campins, i que tot està bé, però el visitador, «*per quan san trobat que pochi dias fa havian rompudas les portas de dita isglesia, manà a qualsevol personas que sàpigan o hajan antés qui haja rompudas ditas portas lo haja de denuntiar a dit señor visitador dins quinza dias, en pena de excomunió major*». També es diu que a l'església hi havia fundats cinc aniversaris, de vuit sous d'estipendi cadascun, i onze misses anyals de quatre sous d'estipendi. I manà als deutors que paguessin a l'església el que li devien.²⁵³

L'església fou novament visitada el 23 de setembre de 1626, però no en tenim l'acta.²⁵⁴ Les visites de 1629, 1657 i 1694 es fan a Olzinelles, com si totes dues esglésies fossin una mateixa parròquia.²⁵⁵ Sabem, però, per la del 24 de novembre de 1635, que el patró del benefici de Santa Maria era el baró de Vilardell i el beneficiat era T. Matheu, absent, a qui se li manà presentar el títol i dotació del seu benefici per saber quines eren les seves obligacions. Tota la resta està bé. El rector exerceix el seu ministeri dignament i no hi ha vicis públics.²⁵⁶ Sabem que el 7 de juny de 1646 fou erigida pel comissari dominic la confraria del Roser,

249. ADB, VP, vol. 52, fol. 189v.

250. ADB, VP, vol. 63, fol. 157r.

251. ADB, VP, vol. 52, fol. 271v.

252. ADB, VP, vol. 52, fols. 315v-316r.

253. ADB, VP, vol. 52, fols. 381v-382r, 391v.

254. ADB, VP, vol. 52, fol. 463r.

255. ADB, VP, vol. 52, fols. 652v, 724r; vol. 47, fols. 89r, 126v.

256. ADB, VP, vol. 71, fol. 22r.

si bé el rector era qui admetria els confreres i beneiria els rosaris. El 1652, la pesta atacà Sant Celoni i molts dels seus veïns es refugiaren a Vilardell, on moriren i hi foren enterrats. El 17 de juliol de 1674 fou erigida la confraria de Sant Llorenç, a la qual Climent X el 14 de juliol de 1673 havia atorgades moltes indulgències.²⁵⁷

La visita del 23 de febrer de 1696 diu que «*tot està ben administrat i noy falta res*». L'obrer és Pere Xifré. El visitador mana que els administradors donin comptes al rector i paguin el que li deuen.²⁵⁸ El 6 de juny de 1727 fou visitada l'església pel delegat, Joan Antoni Angelet, rector de Sant Esteve de la Garriga. Segons l'acta, les fonts baptismals no estan ben tancades, de manera que es mana reparar-ne el pany i posar-hi un quadre o estampa del baptisme de Jesús al Jordà. Llevat de l'altar major, els altres dos altars no tenien ara; el de Santa Maria estava «molt indecent» i el seu benefici estava vacant per mort de Josep Mandri; el visitador manà al rector d'Olzinelles que segrestés les rendes del benefici. En canvi, les confraries del Roser i de Sant Llorenç, estaven ben administrades.²⁵⁹

El 13 de març de 1734 n'eren obrers Miquel Riera i Esteve Minuart i els administradors de la confraria de Sant Llorenç Josep Riera i Manuel Renom; l'altar major tenia des d'abans de 1691 jubileu perpetu el 10 d'agost, festa de Sant Llorenç, i al mateix altar hi havia la confraria del Roser, administrada per Josep Minuart. Però l'altar de Santa Maria, com el 1727, era «male et indecenter» i perquè no tenia ara, el visitador prohibeix que s'hi digui missa. El beneficiat de Santa Maria, des de 1727 era Bernat Canas, beneficiat de la parròquia de Sant Just i Pastor de Barcelona.²⁶⁰ El visitador del 4 d'abril de 1737 trobà l'altar major sense ara i manà «*adobar les parets del cementiri, que estan cahent-se*», fer uns crismeres de plata i com que el beneficiat de Santa Maria no ha presentat els seus títols, manà segrestar les seves rendes al rector de la parròquia i als administradors de la mateixa que tinguessin llibre de la seva administració i donessin anualment comptes al rector.²⁶¹

El 1738 hi hagué nova visita. No ens n'ha pervingut l'acta, però sí la del 29 de maig de 1739, per la qual sabem que tot està bé, que hi

257. ADB, VP, vol. 74, fols. 128r-130r.

258. ADB, VP, vol. 47, fol. 129.

259. ADB, VP, vol. 74, fol. 130r.

260. ADB, VP, vol. 47, fol. 199v (olim 108v).

261. ADB, VP, vol. 76, fols. 719r-720r.

havia un calze de plata daurat per dintre i que entre Vilardell i Olzinelles hi havia 170 ànimes de comunió.²⁶² El 16 de maig de 1743, el visitador tornà a manar que els administradors donessin comptes de la seva administració al rector, perquè feia un any que li n'havien donat i no ho havien fet, i que les cases que no volguessin col·laborar en el manteniment de la llàntia del Santíssim, que no els toquessin les campanes a mort quan se'n produís alguna entre els seus habitants, ni els obrers els facilitessin la cera per a l'enterrament; i que es reclamés, fins i tot recorrent a la justícia, la roba deixada per un devot per fer-ne una capa pluvial. El beneficiat de Santa Maria, que era el clergue Francesc Morera i Valls, el 30 d'agost del mateix any aportà davant del visitador la relació dels rèdits anuals del seu benefici, que pujaven a 32 lliures i 7 sous, i el visitador li manà que cada mes celebrés dues misses per l'ànima del fundador i aixecà el segrest de les seves rendes.²⁶³

El 21 de setembre de 1753 n'eren obrers Narcís Lloró i Antoni Tayeda. Tot està bé. Els administradors de la confraria de Sant Llorenç eren Esteve Minuart i Joan Coll i de la del Roser, Jaume Mas i Llorenç Riera. L'altar de Santa Maria de Vilardell era «*noviter rehedificatum, quod bene in omnibus ornamentis invenit*». No tenia administradors, però el beneficiat, Francesc Pasqual, que n'era també de Sant Miquel de Barcelona, i potser germà del rector d'Olzinelles, complia amb les seves obligacions. El visitador manà «*per quant...hajam trobat que per estar descobert lo campanar és ocasió de perdre-se les campanes y ab la aygua que per dit campanar entra se llansa a perdre la fusta del cor, en detriment de la fàbrica de la iglésia, per tant manam que de la major brevetat se cobria dit campanar, perquè així convé per la manutenció de la dita iglésia*».²⁶⁴ Per tant, sabem ja quan es cobrir el campanar tal com ara el veiem.

En la visita del 5 de novembre de 1756 tot està bé com al 1743. El visitador torna a manar fer, ara abans de dos anys, la pintura de Sant Joan Baptista i unes crismes de plata per al baptisteri, sota pena de no poder batejar i, com el 1743, que es reclami a Narcís Riera la roba deixada per un devot per fer una capa pluvial.²⁶⁵

262. ADB, VP, vol. 77, fol. 52r.

263. ADB, VP, vol. 79, fols. 65r-67r.

264. ADB, VP, vol. 81bis, fol. 17v.

265. ADB, VP, vol. 82, fols. 111v-112v.

El 22 de juny de 1776 passà la visita Agustín de Llamazares, secretari del bisbe. La parròquia tenia 70 ànimes de comunió, i a la seva església tot està bé, però no hi ha Santíssim i les crismeres es porten d'Olzinelles. Tampoc hi ha rectoria, ni terres i el benefici de Santa Maria està vacant per mort del doctor Golorons (a Barcelona, gener de 1776), però fou suprimit el 1779. Hi havia una relíquia de sant Llorenç sense autenticar, en un reliquiari de plata repujada i de peu rodó, burinat amb motius florals, dos escuts i dos caps d'àngel repujats, ostensori ovalat amb vidre, marc de plata, amb quatre punts adornats amb fulles i coronat per una creu torrejada. Actualment es guarda a la parròquia de Sant Celoni.²⁶⁶

El 31 de maig de 1781, la visita trobà com a vicari de Vilardell des del 26 d'abril de 1781 i per tres anys mossèn Josep Morera. Ara a l'altar major hi ha una relíquia de sant Llorenç, sense autenticar i es parla de les administracions d'Ànimes, del Roser, de «les Cistelletes» i de sant Llorenç. La parròquia continua tenint 70 ànimes de comunió –tot i que el cens del Comte de Floridablanca diu que hi ha 49 persones– i el benefici de Santa Maria està vacant.²⁶⁷ La visita de 1791 es passà a Sant Celoni i ens assabenta que hi ha una Mare de Déu dita: «Ntra. Sra. de la Cistelleta, vulgarment llamada», que sens dubte era la mateixa del benefici de Santa Maria, que ara havia demanat Ignasi Golorons, sens dubte parent de l'anterior del mateix cognom. El visitador manà lliurar els beneficis sobrants de les confraries a l'obra de l'església, com es feia a Olzinelles.²⁶⁸ Del segle XVII hi havia encensers de metall gòtics i naveta amb dibuixos burinats, crucifix pintat, dues bacines de metall i una creu de fusta amb aplicacions de nacre.²⁶⁹

Amb la Guerra del Francès tot quedà trastocat, perquè la visita del 24 de maig de 1816 manà «*se continue en celebrar la santa missa y hacer las funciones parroquiales como siempre se había acostumbrado*».²⁷⁰ La següent visita es féu el 27 de juny de 1851. A la informació que dóna el rector al visitador, hi ha l'inventari de la sagristia, consistent en un calze de plata, l'esmentada relíquia i reliquiari de plata de sant Llorenç; una creu de fusta, un encenser de

266. ADB, VP, vol. 86, fol. 40r-v; CAMPILLO, fol. 569r.

267. ADB, VP, vol. 88, fol. 34r.

268. ADB, VP, vol. 88, fol. 175v. Sobre l'advocació de la Cistelleta, vegeu la nota 76.

269. TRENES, fol. 285r.

270. ADB, VP, vol. 89, fols. 129r-130r.

llautó, cinc corporals, tres purificadors, tres lavabos, dos amits, dues albes, tres cíngols, sis casulles, dotze mantells d'altar, un gremial, dos missals vells, dos rituals, una capa pluvial, un pal·li i quatre canelobres de llautó bons.²⁷¹ No hi havia vicari. El visitador prohibeix que «*en el cobertizo de la entrada de la iglesia se hagan cosas profanas y menos bayles*»; manà al rector d'Olzinelles que exigís a Pau Santamaria que pagués el que devia a l'església; que comprés una llàntia; i que anotés el que rebia i gastava en el culte.²⁷² La visita del 8 d'octubre de 1867 demana als feligresos que «*habiliten casa pel tinent*», i que mentrestant el rector digui els diumenges i festes, una segona missa a Vilardell.²⁷³ La informació donada per mossèn Joan Torrents el 10 de novembre de 1886, diu que el tinent de Vilardell és mossèn Esteve Pou, el qual aporta l'inventari fet a la seva presa de possessió el 4 de novembre de 1882, idèntic al de 1851, ara augmentat a 10 canelobres de llautó, una campaneta, un ritual nou, una segona creu processional, 2 frontals, un humeral, un joc de gonfalons, quatre jocs de cortines, amb la relació del que ell mateix ha anat adquirint des del 3 de novembre de 1886.²⁷⁴ I en el qüestionari previ a la visita de 1889, el rector hi diu que el tinent de Vilardell continua essent mossèn Esteve Pou, beneficiat i organista de Sant Celoni, que resideix en aquesta vila i tenia 36 anys d'edat; que l'església estava «quasi abandonada»; que la parròquia tenia 11 veïns que eren 50 ànimes, 30 de les quals de comunió, i que tots complien el precepte pasqual. Com a la visita anterior –que no hem trobat–, el bisbe doctor Urquinaona manà al rector que demanés comptes als administradors de les seves administracions.²⁷⁵

El 1906 era tinent de rector mossèn Fèlix Corrons i Dalmau, que tenia 29 anys i residia a Vilardell. A les visites pastorals,²⁷⁶ no es parla gaire de Vilardell, però conservem l'inventari de les seves pertinences litúrgiques, datat el 6 d'octubre de 1915.²⁷⁷ No hi hagué cap més visita fins al 1927, en la qual foren confirmats 18 infants.²⁷⁸ La festa major

271. ADB, VP, vol. 90, fol. 160r (olim 55).

272. ADB, VP, vol. 91, fol. 79r.

273. ADB, VP, vol. 92, fols. 53v-54r.

274. ADB, VP, vol. 94, fol. 137r.

275. ADB, VP, vol. 98, Doc. 29.

276. ADB, VP, vol. 101, s. n.

277. ADB, VP, vol. 106, Doc. 12.

278. ADB, VP, vol. 120, Doc. 44.

se celebrava els dies 10 i 11 d'agost, el primer era el del titular de la parròquia, sant Llorenç, diaca i màrtir de Roma. Era el dia de l'aplec. Concorria molta gent de Sant Celoni a la missa solemne, després de la qual es feia un bon dinar sota els arbres, ball i es jugava a tirar a la rodella. Això era tota la festa, que es mantingué fins al final de la dècada del 1950. També s'hi celebrava com a Olzinelles la festa del Roser, aquí el diumenge abans del 10 d'agost, amb missa cantada pels confreres, i a la tarda vespres i processó.

El 31 de març de 1955 se separà de la parròquia de Vilardell la masia de Cal Rector per a unir-se a la parròquia de La Batllòria, perquè la tenia més a prop. En aquesta ocasió es modificaren els límits parroquials d'aquell indret: «*Partiendo de Can Tuset en el límite que separa la parroquia de La Batlloria con la de Gualba, se cruza el río Tordera en línea recta en dirección al pie de la montaña y siguiendo ésta por la línea marcada por la cumbre se llega al turó de Marfull, propiedad de Can Macià y del término de la parròquia de La Batlloria, de manera que el límite que separará la tenencia de Vilardell de la parròquia de La Batlloria será precisamente la línea marcada por la cumbre de la montaña*». ²⁷⁹

L'1 d'agost de 1966, el bisbe de Barcelona delegà en mossèn Ramon Puig i Costa, arxiprest de Sant Celoni, per a consagrar l'ara portàtil del nou altar de Vilardell, que ja tenia al seu càrrec, cosa que féu el 7 d'agost; hi posà relíquies de sant Llorenç, diaca i màrtir, sants Gregori i Horaci, preveres, i Titus, diaca. ²⁸⁰

Els últims anys, dins l'església hi havia l'altar major de pedra, senzill, amb la imatge de sant Llorenç, amb un nínxol a cada costat, a l'esquerra una bella imatge de la Verge del Roser, policromada, renaixentista, segurament del segle xvii, a la dreta una imatge del Santcris, moderna. Hi havia, com a arrimador de les parets, unes artístiques majòliques del segle xviii, avui a la capella de Sant Francesc de la parroquial de Sant Celoni, així com el reliquiari de plata de sant Llorenç i alguns ornaments moderns. *In situ* resten les dues campanes i l'església i el retirat cementiri de nínxols adossat amb una llarga reixa de ferro. Durant molts anys fou atesa pel rector de Sant Celoni i després (1975-89) per mossèn Francesc Malgosa i Riera, rector de Sant Martí de Montnegre (1956-86), llicenciat en Teologia, notable

279. APO, Decret original.

280. APO, Documents originals.

poeta, cofundador i sotsdirector de *Catalunya Cristiana* i rector de Mosqueroles des de 1986. Des de fa anys, l'església de Vilardell roman tancada i no s'hi diu missa ni s'hi fa cap aplec, perquè l'Ajuntament la declarà en ruïna. Les seves funcions es traslladaren a l'ermita de Sant Ponç de Sant Celoni, servida també per l'esmentat mossèn Malgosa fins ara. El llibres parroquials conjunts amb Olzinelles es guardaven, fins al meu rectorat, a Olzinelles, de manera que sense tenir-ne el nomenament de rector era jo qui certificava les partides sacramentals de Vilardell, que fins aleshores tenia segell comú amb Olzinelles i jo mateix en vaig dissenyar un per a cadascuna de les parròquies, que són els que tenen ara. El 2006 l'església, amb la rectoria anexas venuda feia ja molts anys, fou venuda a l'Ajuntament de Sant Celoni, acabant així les seves funcions parroquials mil·lenàries.

El municipi de Vilardell funcionava independent del d'Olzinelles ja al segle XVI, perquè sabem que el 1553 n'era batlle Antoni Lloró, de Can Lloró de Vilardell; el 1630, n'era Pere Coll, de Can Coll de Vilardell, i el 1736-38 Josep Riera, amo de Can Riera de Vilardell. Sembla que funcionà fins al 1743, en què s'uní al d'Olzinelles i amb aquest al de Sant Celoni el 26 de juny de 1927. El 6 de març de 1931, l'Ajuntament de Sant Celoni acordà contribuir amb 3.000 pessetes a la construcció de pont de Vilardell, a la carretera del Montnegre, que fou destruït pel temporal de 1932, i el 1933 la Generalitat aportà el 70% i l'Ajuntament el 30 %.²⁸¹

XII. LES MASIES DE VILARDELL

El 1382 ja hi havia els masos Prat i Montllorer de Vilardell i el mas Abella, que el 1646 eren de Can Valls d'Olzinelles. Al fogatge de 1553, només hi havia: Can Lloró, Can Coll, Can Costa, que era de Salvi Costa, Can Batlle, Can Riera, Can Xifré i Can Cornei. El 1880 hi havia: Can Cornei, Can Silvestre, núm. 32, avui en ruïnes; Cal Rector, que tenia el núm. 5, i estava situada a tocar de la Tordera, prop de l'autopista, avui en ruïnes; Ca l'Ermità, que tenia el núm. 9; Can Gaspar o Gaspart; Can Coll, Can Xifré, Can Rusques, Can Batlle, Can Riera, Molí d'en Coll, núm. 6; Ca l'Oms, núm. 15; Mas Vermell, potser a Terra Vermella, a mig camí de coll Butí a coll Blanc, a la

281. LLOVERAS, 23-25.

banda del Montllorer que dona a Can Bosses; Can Lloró. El 1924 n'hi havia de noves: Can Xic de Bocs, sobre el Molí d'En Coll; Sant Llorenç, de la rectoria de Vilardell; Can Miquel Valls; Can Bosses, entre Can Riera i Can Cases, al peu del torrent; Can Burga; Can Buscons, prop de Can Cornei, de la qual només queden pedres; Can Cagaïena, entre Can Terrades i Can Mas de Montnegre, al costat de Can Mainou de la Tordera; Can Centcardasses, al Montllorer, sobre Can Bosses, en ruïnes; Can Pebrot, entre la Tordera i Can Lloró, tapades les seves ruïnes per l'autopista; Can Roca Vell, davant del turó de Marfull, al peu de l'autopista. El 2000 només hi havia: Can Lloró, Can Coll, Molí d'En Coll, Can Batlle, Can Riera o Can Vergés, Ca l'Ermità, Can Caions o Ca l'Oms, Can Cornei, Can Rusques, Can Xifré, Can Gaspar, Cal Rector i la rectoria de Vilardell.

Fem la ressenya de les masies més importants, que foren:

Can Batlle. Casa senyorial, situada més amunt i ben prop del camí del Montnegre i de l'església parroquial, ara convertida en restaurant. Existia ja el 1360. El 1553 n'era propietari Antoni Batlle. L'heretà Maria Prat i Minuart, esposa d'Esteve Prat (1684), i després del fill d'aquest matrimoni, Jaume Prat i Minuart, que es casà amb Mariana Bonamussa, donzella, filla llegítima de Miquel Bonamussa, treballador de Vilalba Sasserra i de Teresa Rodon del Quintà, de Sant Antoni de Llavaneres, tal com diuen les capitulacions matrimonials de Mariana fetes a Olzinelles l'11 d'agost de 1724.²⁸² El 1726, Joan Prat i Minuart era casat amb Maria Riera, germana de Josep Riera, del mas Riera.²⁸³ El 1727, Jaume Minuart i Batlle, tenia un nebot anomenat Esteve Minuart, i Batlle, fill dels difunts Llorenç Minuart i de Maria Masferrer, a qui havia fet hereu del mas Batlle.²⁸⁴ Aquest, el 1728 dotà amb «250 lliures barceloneses, dos caixes de alba –roba blanca– a tall de monja, ab sos arreus i vestits» la seva germana Margarida, que s'havia de casar amb el jove Josep Riera.²⁸⁵ El 1733 era propietari d'aquest mas Esteve Prat i Minuart, el qual per pagar els deutes del seu oncle homònim li donà una terra al sot de Bachs amb dret a fadiga –si la venia, ell la podria comprar al mateix preu–.²⁸⁶ El 1751 n'era

282. APO, *Índex*, 38-42.

283. APO, *Índex*, 83-85.

284. APO, *Índex*, 91,119-120,123-125.

285. APO, *Índex*, 111-117,121-122.

286. APO, *Índex*, 168-171.

amo Esteve Minuart i Batlle, casat amb Teresa Riera, germana de Josep Riera, del mas Riera,²⁸⁷ a qui el 1742 el seu germà Pere pagà la part d'herència que li corresponia;²⁸⁸ el 1770 n'era amo Joan Minuart i Batlle, que també tenia el mas Vermell de Vilardell, ja en ruïnes, i el 1812 Pau Minuart. El 1862 hi vivia Esteve Prat i Folguera. Després fou de la pubilla Magdalena Prat i Morató, que casà amb Josep Alfaras i Planes, els quals anaren a viure a Sant Celoni i tingueren grans propietats al Montseny, i més tard fou de Teresa Alfaras i Prat, i del seu fill Josep Riera i Alfaras.²⁸⁹

Can Caions o Can Oms. Situada entre el coll Butí i Can Riera de Vilardell, a prop de Can Xifré, aquesta masia, a partir del segle XIX es digué de Can Oms, perquè el 1823 fou establerta per Antoni Mora i Xifré a Josep Oms, el successor del qual, Llorenç Oms i Vives, hi féu una mina el 1886. El succeí el seu fill Rafael Oms i Palau i el fill d'aquest Salvador Oms i Camps, amo des del 1914 fins al 1935, quan fou comprada per Pius Vergés i Furnells, que l'annexà al seu Mas Riera.²⁹⁰

Can Minuart. Situada prop de la Tordera, aquesta masia existia ja el 1326. El 1718 era del jove Esteve Minuart.²⁹¹ Després fou dels esposos Llorenç Minuart i Maria Masferrer, del mas Riera. El 1732 trobem un Francesc Minuart, candeler de cera, que tenia plet amb T. Botais, tots dos de Sant Celoni, per una vinya prop de la Tordera.²⁹²

Can Coll. Situat a mà dreta de la carretera venint de Sant Celoni, poc abans d'arribar a la parròquia de Sant Llorenç, aquest mas, ara bellament restaurat, existia ja el 1360. El 1411 era de Guillem Coll, el 1486 de Bernat Coll, el 1553 de Joan Coll, el 1630 de Pere Coll, el 1698 de Bartomeu Coll, el 1716, de Pau Coll, el 1725 de Pere Coll, casat amb Teresa Sera, que el 1730 era viuda i pagava els diners del dot de la seva germana Caterina Sera, casada amb Francesc Coll, treballador d'Argentona.²⁹³ El 1796 el mas era d'Esteve Coll, i el 1846 de Joan Coll. A l'estiu de 1936 es refugiaren en aquest mas sis germans del col·legi de la Salle i el rector de Sant Celoni, que després passaren a França.²⁹⁴

287. APO, *Índex*, 253.

288. APO, *Índex*, 251-252.

289. LLOVERA, 105-106.

290. LLOVERA, 106.

291. APO, *Índex*, 3.

292. APO, *Índex*, 145-147.

293. APO, *Índex*, 126-127.

294. APO, *Índex*, 37, 120; LLOVERA, 106-107.

Can Cornei. Escrit també Corney. Aquest mas estava situat al darrer tram de la riera de Can Cases, abans de desguassar a la Tordera. Existia ja el 1360. El 1527, el seu propietari era Bernat Cornei i el 1553 hi vivia un tal Rabiosa. El 1621 era propietat de Bernat Cornei, a qui succeí Pau Cornei. A principis del segle XVIII era de Joan Cornei, que casà amb Maria, dels quals fou hereu el seu fill Josep Cornei. Maria, essent viuda, el 1724 vengué un censal mort a l'antic rector d'Olzinelles, doctor Alfonso Montesinos, a canvi de 55 lliures que li devia des de 1716.²⁹⁵ El 1770 n'era propietari Joan Cornei i la finca tenia 300 jornals de bous. El 1862, l'amo era Francesc Cornei. El 1924 hi vivia Josep Rahull i Sala.²⁹⁶

Can Gaspar. Situada sota el Montllorer, entre coll Butí i la riera de Vilardell, aquesta masia tenia només dues hectàrees i mitja de terra. El 1829 Gaspar Cortina –que donà nom a la casa– s'hi feia la casa, en el terreny establert per Antoni Mora i Xifré el 1823. El 1893 n'era amo Pere Cortina, fill de l'anterior. El 1965 la comprà Pius Vergés i Furnells per engrandir el Mas Riera.²⁹⁷

Can Lloró. Situada al capdavant del sot de Can Cornei, al peu del turó de Marfull, existia ja el 1359. El 1497 n'era propietari Miquel Lloró, obrer de la parròquia de Vilardell; el 1553, Antoni Lloró, batlle de Vilardell, i el 1583, Bernat Lloró, administrador de les ànimes. El 1646 consten com a fundadors de la Confraria del Roser Pau Lloró i Joan Lloró. El 1725 apareix com a testimoni un tal Manuel Lloró. (298) Després passà a ser d'en Narcís Riera i Lloró, el qual, a més a més, tenia el Mas Roca i part del Mas Joan. El 1862 era habitat per Mateu Renau, alies Lloró; el 1924 per Jacint Planes i Collell, i el 1936 per Emili Planes i Soler.²⁹⁹

El Molí d'En Coll. Situat al peu de la Tordera i bastit amb la vivenda. El nom li venia del molí fariner amb bassa, que feia rodar dues moles, bastit per Joan Coll, del mas Coll, abans de 1553. El 1600, el seu propietari era Pere Coll, a qui succeí el seu fill Joan Coll, el qual es casà amb Mariana Serra, del Mas Sans de Sant Esteve de Palautordera, la qual essent viuda i amb dos fills de set i dos

295. APO, *Índex*, 34-37.

296. LLOVERA, 107-108.

297. LLOVERA, 108.

298. APO, *Índex*, 51.

299. LLOVERA, 108-109.

anys, el 8 de juliol de 1734 féu unes capitulacions matrimoniales per casar-se amb Joan Sabater.³⁰⁰ El 1800 s'hi establí Pere Gispert, moliner provinent de Martorell de la Selva. El 1860 era propietat de Pau Bertran, que l'arrendà a Josep Ginestar i a la seva viuda i el 1912, essent ja propietat de la família Nadal, fou arrendat a Bernat Colom. El 1924 fou subhastat i comprat per la família Major de Sant Celoni.³⁰¹

Can Riera o Can Vergés. Casa antiga i rica, situada a recer del Montllorer. Havia estat de Bernat Riera, però passà a Pere de Vilardell i la seva esposa Anglesa, la qual, amb els seus fills, el 1199 la donaren a Guerau de Riera i la seva esposa. El 1280 era de Guillem Riera i de la seva esposa Ferrera, que el 1286 la donaren al seu fill Berenguer i esposa Ròmia i aquests, el 1305, al seu fill Guillem i l'esposa d'aquest, Agnès. El 1488 n'eren propietaris Eulàlia Riera i el seu marit Antoni Julià, els quals la vengueren a Joan Coll de Vilardell. El 1507 era d'Antoni Valls d'Olzinelles, qui la donà al seu fill Bartomeu. El 1553 era de Salvador Riera. El 1580 trobem el Mas Riera Jussà, on habitaven els amos i el Mas Riera Sobirà. El 1726 era de Josep Riera, fill de Joan Riera i Maria Noguera, que aquest any vengué a Joan de Santa Maria, negociant del Montnegre, una terra per pagar un censal de morts, i un tros de bosc per a plantar-hi vinya, que afrontava amb la «Serra del mas de Bachs, que és del senyor Valls i senyoria del baró de Vilardell» i una altra terra en el mateix indret per pagar el dot de la seva germana Maria, casada amb Joan Prat i Minuart, de Can Batlle.³⁰² El 1728, el mateix Josep Riera casà amb Margarida Minuart, donzella, filla de Llorenç Minuart i Maria Masferrer, difunts,³⁰³ el qual el 1740 casà la seva germana Teresa amb Esteve Minuart i Batlle, del Mas Batlle.³⁰⁴ El 1733 apareix un tal Pau Riera cobrant un deute a Miquel Gorgui.³⁰⁵ El 1772 era propietat de Josep Riera, fill del batlle del mateix nom; el 1860, de Joan Riera i Lamarca, després d'Esteve Riera i Prat i finalment de Joaquim Riera. El 1923 comprà la propietat

300. APO, *Índex*, 175-179.

301. LLOVERA, 109-110.

302. APO, *Índex*, 75-82, 105-107.

303. APO, *Índex*, 83-85.

304. APO, *Índex*, 111-117.

305. APO, *Índex*, 253.

306. APO, *Índex*, 150.

Canut Vilanova i Magrans, qui el 1932 la vengué a Pius Vergés i Furnells i el 1966 passà al seu fill Pius Vergés i Ribera, que la conservà.³⁰⁷

Can Rusques. Situada entre Can Riera de Vilardell i coll Butí, aquesta masia era propietat de Can Riera. Fou bastida a la meitat del segle XVIII per Francesc Recolons de manera provisional com una barraca coberta de rusques de suro, d'on li vindria el nom. La casa fou bastida per Josep Terrades de Fuirosos, casat amb Maria Xifré, viuda del primer. El 1772 passà a la seva fillastra Rosa, casada amb Antoni Sureda, als quals succeí Llorenç Sureda i el seu germanastre Adjutori Pelegrí i la filla d'aquest, Maria. El 1860 la comprà l'hereu Joan Riera i Lamarca per engrandir el seu Mas Riera.³⁰⁸

Can Xifré. Situada al recer del Montllorer, davant de Can Riera i separada d'aquesta casa per la riera del mateix nom, aquesta masia tingué gran renom. Existia ja el 1497. El 1507 era de Celdoni Xifré i el 1553 de Llorenç Xifré, qui per a pagar deutes la vengué a Jaume Riera el 1582. Fou recomprada el 1646 per Bernat Xifré. Després fou de Q. Xifré, casat amb Eulàlia, la qual en el seu testament del 6 de juny de 1722, deixà com a hereu universal el seu fill Pere Xifré i «lo vestit negra d'escot» a la seva filla Margarida Xifré, casada amb Bertran, que residien a Mataró. Al principi del segle XVIII, hi trobem una Mariàngela Xifré casada amb Joan Camps i mare de Paula i Bartomeu Camps. El 1735 n'era amo Joan Xifré, casat amb una filla de Pau Puig i Caterina, de Tordera. El 1770 el tenia Llorenç Sera, del Mas Sera, per Josep Mora casat amb la pubilla Anna Maria Xifré Xifré, a qui els succeí com a propietari de pares a fills Antoni Mora, Josep Mora i Masferrer i el 1865 Antoni Mora i Sallés. Després passà a Rossend Mora, que era tinent d'alcalde d'Olzinelles el 1927 i el 1933 embotellava aigua amb el nom «Aigua Xifré», i al seu fill Josep Mora, que anà a viure a Barcelona, del qual passà a les seves filles Maria Rosa i Mercè, que el restauraren.³⁰⁹

Can Sera o Cera, antic Mas Soler Roig, al capdamunt del sot de Can Cornei, de la qual masia només queda un munt de rocs. Al primer terç del segle XVIII era de Pere Coll, casat amb Teresa Sera, que el 1730 era viuda i pagava els diners del dot de la seva germana Caterina

307. APO, *Índex*, 23; LLOVERA, 110-113.

308. LLOVERA, 114.

309. APO, *Índex*, 2-3,24-29,237,246-249.

Sera, casada amb Francesc Coll, treballador d'Argentona. El 1770 era de Llorenç Sera de Vilardell, que també tenia el Mas Xifré.³¹⁰

XIV. RECTOROLOGI DE VILARDELL

1303-1326	Pere Vilavella. Primer rector conegut.
1379	Francesc de Palau, alhora beneficiat de Sant Martí de Sant Celoni.
1412ss	Bartomeu Fràmia, beneficiat de l'altar de Sant Vicenç de Sant Martí de Pertegàs, que feia el servei amb llicència episcopal donada el 8 de novembre de 1412.
1421ss	Francesc Riera. Nomenat rector de Vilardell i encarregat de la sufragània Olzinelles el 29 de maig de 1421.
1440-1442	Nicolau Esteve. El 1440 el bisbe li uní la parròquia d'Olzinelles.
1442-1446	Francesc Escapolat, primer rector de Vilardell i d'Olzinelles, aquesta com a sufragània de la primera.
-1491	Jaume Figueres.
1491-1513	Sebastià Salbà, prevere i beneficiat de Sant Martí de Pertegàs, però feia el servei Joan Riera, també beneficiat de Sant Celoni, on vivia i des d'on es desplaçava per a servir Vilardell. Domènec Vinyes.
1551-1578	Baltasar Terré, canonge de Tarragona, però estava servida pels preveres Joan Boria, Joan Dossa i Jeroni Cavall.
1581-1606	Bartomeu Rossell. Des del 1588 Vilardell era sufragània d'Olzinelles; per tant, el rector d'aquesta ho era també de Vilardell, que era servida habitualment pel vicari d'Olzinelles o per un tinent de rector, com Miquel Riera (1586), resident a Sant Celoni; i Pere Domènec.
1653-1657	Josep Llacuna, vicari.
1753-1756	Francesc Pasqual, vicari.

310. LLOVERA, 114-117.

- 1781-1794 Josep Morera, vicari, després rector d'Olzinelles.
1882ss Esteve Pou, tinent de rector des del 4 de novembre de 1882.
- 1901-1905 Llicenciat Josep Corominas, coadjutor, nascut el 1874.
- 1905-1906 Fèlix Corrons i Dalmau, tinent, nascut el 1877.
1906-1909 Josep Forcada, tinent, nascut el 1878.
1911-1913 Joan Guilera, tinent, nascut el 1881.
1913-1915 Joan Alabau i Castells, nascut el 1885, que morí essent coadjutor de Sant Andreu de Palomar, el 14 de gener de 1927 (BOOB, 1927, 29) .
- 1915-1917 Josep M. Martí i Esteve, tinent, nascut a Barcelona el 30 de desembre de 1887, que fou assassinat essent rector de Montmeló, el 31 d'octubre de 1936.³¹¹
- 1917-1919 Antoni Alemany i Vila, tinent, nascut el 1891, que morí essent adscrit a la parròquia de Sant Vicenç de Sarrià, el 30 d'octubre de 1958 (BOOB, 1958, 446).
- 1919-1921 Jaume Cudunyet i Guix, tinent, vicari de Sant Celoni, nascut a Cabriels el 2 de març de 1892 i ordenat prevere el 1917, que fou també vicari de la Granada, Sant Andreu de Palomar, Santa Maria de Sants i Sant Pere de les Puel·les, ecònom de Montnegre i vicari de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau i prior de l'Institut Mental de la Santa Creu fins a la seva mort el 2 de gener de 1987 (BOOB, 1987,78).
- 1921-1924 Celestí Castany i Muntaner, tinent, nascut el 1892.
1924-1925 Pau Giral Garriga, tinent, nascut el 1896, després rector d'Olzinelles.
- 1925 Francesc de Pàola Figueras Paradedada, encarregat, rector de Sant Celoni des del 1906 fins a la seva mort, el 14 de febrer de 1930. Havia nascut a Barcelona el 1872, estat ordenat prevere el 1895 i sigut vicari de Sant Josep de Gràcia i del Sant Àngel

311. BOOB, 1939, 109; VV. AA., *Testimonis de la fe amb el martiri al segle XX, a l'Església de Barcelona*, Barcelona, 2000, 125.

- Custodi d'Hostafrancs, regent de Vallformosa, de Sant Pere de Castellet i de Bonastre (BOOB, 1930, 144).
- 1925-1928 Joan Ramon i Munt, encarregat, nascut a Sabadell el 3 de gener de 1897, que essent vicari del Carme de Barcelona fou assassinat el desembre de 1936.³¹²
- 1928-1929 Alfred Cisa i Durant, tinent, nascut a Premià de Mar el 2 de febrer de 1894, assassinat essent ecònom de la Múnia, el 12 de novembre de 1936.³¹³
- 1929-1932 Pedro A. Fuentes i Giménez, tinent, de l'arquebisbat de Pamplona, nascut el 1886, que morí retirat a la Fundació Albà de Barcelona el 23 d'agost de 1961 (BOOB, 1962, 678).
- 1932-1933 Jaume Ximénez i Collell, vicari de Sant Celoni (1931), nascut a Mataró el 1905 i ordenat prevere el 1930, que havia estat vicari de Sentmenat i després ho seria de Santa Teresa de Jesús, la Miraculosa, la Sagrada Família, Sant Pere de les Puel·les, de Barcelona, i de Sant Josep de Mataró, regent de la Torre de Claramunt i encarregat de Vilanova d'Espoia, rector de Subirats i tinent de Sant Esteve d'Ordal i, finalment, capellà de les Terciàries Carmelites Teresas de Barcelona, on morí el 17 de juny de 1993 (BOOB, 1993, 365).
- 1933-1934 Antoni Clusellas i Soldevila, vicari de Sant Celoni, nascut a Castellar del Vallès el 1905, ordenat prevere el 1931, que fou vicari de Sant Just Desvern, Sant Celoni i Sant Feliu de Sabadell, regent de Montseny (1935) i del Bruc (1940), professor de religió en diversos col·legis i fundador de la parròquia de Santa Maria de Cervelló, de Barcelona, el 1949, de la qual fou rector fins el 1987. Morí el 20 de novembre de 1933 (BOOB, 1993, 608).
- 1934-1935 Camil Muxí i Germà, vicari de Sant Celoni, nascut a Barcelona el 22 de setembre de 1900 i assassinat

312. BOOB, 1939, 112; VV. AA., *Testimonis de la fe*, o. c., 137.

313. BOOB, 1939, 106; VV. AA., *Testimonis de la fe*, o. c., 113.

- el 22 de setembre de 1936, essent vicari de Crist Rei de Barcelona.³¹⁴
- 1935-1936 Antoni Andrés i Ardèbol, vicari de Sant Celoni, nascut a la Guàrdia de Tornabous el 1905, ordenat prevere el 1930, que havia estat vicari de Barbens, ecònom de Montroig i Cubells, vicari de Llinars del Vallès, Sant Celoni i la Miraculosa, col·laborador dels Sants Just i Pastor i finalment adscrit a la parròquia del Pilar (1954-73), que morí el 9 de desembre de 1975 (BOOB, 1977, 28).
- 1939-1943 Doctor Francesc Fradera i Vallès, ecònom de Sant Celoni des de 1939 i encarregat de Montnegre i Vilardell, nascut a Mataró el 1893, ordenat prevere el 1918, doctorat en teologia per la Sapienza de Roma, coadjutor de Castellbisbal, Sant Pere de Terrassa, Granollers, Sant Esperit de Terrassa, Nostra Senyora de Montserrat i Sant Àngel Custodi de Barcelona, regent d'Alcoll i de Castellví de la Marca, ecònom de Bigas, Capellades i Santa Coloma de Gramenet (1949) i rector de Sant Boi de Llobregat (1954), que morí a Bigas el 6 d'agost de 1970 (BOOB, 1970, 552).
- 1943-1954 Baldomer Bové i Plana, encarregat, nascut a Tarragona el 1877, que fou vicari de Maldà, Serralt, Vellvert i Sant Celoni, on fou també capellà de l'Hospital des de 1913 fins a la seva mort, als 103 anys, el 16 de juny de 1981 (BOOB, 1981, 313).
- 1954 Joan Miquel i Puig, encarregat d'aquí i rector de Sant Celoni, nascut a Sant Andreu de la Barca el 1902, ordenat prevere el 1928 i llicenciat en teologia per Tarragona, que havia estat vicari de Cabrera, Capellades, la Geltrú, Collblanc, Sants Just i Pastor, la Concepció i després seria rector de Lavern (1939-48) i de Santa Maria de Badalona (1954-75), d'on fou també arxiprest i morí el 20 de desembre de 1975 (BOOB, 1976, 29-30).

314. VV. AA., *Testimonis de la fe*, o. c., 128.

- 1954-1959 Jaume Vilageliu i Dachs, rector de Sant Celoni i alhora encarregat de Montengre i Vilardell, que havia nascut a Sant Pere de Torelló el 1908 i que després de ser ordenat prevere, el 1932, havia estat vicari de Sant Esteve de Palautordera, Esparreguera, l'Àngel Custodi de Barcelona, ecònom de Fogars de Montclús, rector de Santa Agnès de Malenyanes i, finalment, rector del Carme de Barcelona (1959-84). Morí el 13 de juliol de 1992 (BOOB, 1992, 362).
- 1959-1976 Ramon Puig i Costa, encarregat, essent també regent i arxiprest (1970-76) de Sant Celoni, nascut a Sercs el 1907, ordenat prevere el 1932, que havia estat vicari de Sant Quintí de Mediona, Molins de Rei, Sant Pacià i Sant Josep de Barcelona, regent de Montornés i Vallromanes, rector de Montornés (1948-59) i arxiprest del Montseny, que morí el 16 d'abril de 1976 (BOOB, 1976, 237).
- 1976-1981 Lluís Puig i Vallicrosa, encarregat de Vilardell –des de 1977 la guia de la diòcesi afegeix «amb col·laboració de l'equip sacerdotal de Sant Celoni»–, essent regent de Sant Celoni i nascut a Mosqueroles el 1924, ordenat prevere el 1952, que havia estat vicari de Piera i la Miraculosa de Barcelona, rector de Guardiola de Font-rubí, i de la Santíssima Trinitat i de Santa Bernardeta, de Barcelona i arxiprest del Montseny (1977), que morí el 30 d'agost de 1978 (BOOB, 1978, 336).
- 1981-1999 Santiago Ordóñez i Mercader, ex rector d'Olzinelles, però des de 1975 a 1986 passà a fer el servei pastoral el llicenciat Francesc Malgosa i Riera, rector de Sant Martí del Montnegre i des de 1986 rector de Mosqueroles, que, tancada l'església per amenaçar ruïna, continuà el culte a Sant Ponç fins ara.³¹⁵

315. Cf. La seva biobibliografia a *Malgosa i Riera, Francesc*, al *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, vol. III, Barcelona, 2001, 744.

- 1999-2005 Lluís Pou, rector de Sant Celoni i de Vilardell i
ahora d'Olzinelles des de 2003.
- 2005-2006 Joan Josep Recasens Juárez.
- 2006 Llicenciat Antoni Rubio Barés, nascut el 1955,
antic rector a Santa Coloma de Gramenet i Llinars
del Vallès mmb Alfou i Sanata i actualment de
Cardedeu, que fou l'últim rector.

FONS DOCUMENTALS

Arxiu Diocesà de Barcelona (= ADB)

- Ius Patronatum*.
- Reg. Dataliarum*.
- Reg. Communis*.
- Reg. Gratiarum*.
- Visites pastorals* (=VP).
- Llibres de baptismes d'Olzinelles i Vilardell*, vol. I (1613-1724); vol. II (1724-1784); vol. III (1759-1879) –corresponen respectivament als números 3, 7 i 12 de Vallgorguina.
- Llibres de matrimonis*, vol. I (1723-1782); vol. II (1783-1858), –corresponen als números 15 i 16 de Vallgorguina, respectivament.
- Llibre de comptes d'Olzinelles (1738)*, núm.44.
- Llevador de rendes (1817)*, núm.45.
- Llibre de visites pastorals (1683ss)*, núm.56.
- A. CAMPILLO, *Speculum titulorum ecclesiasticorum*, V (= CAMPILLO).
- M. TRENS, *Tresor artístic del bisbat de Barcelona*, Ms. de 1926 (= TRENS).

Arxiu Parroquial d'Olzinelles (= APO)

- Index instrumentum in hoc manuali contentorum factis et recepti a Rdo. Marcho Pasqual, Presbiter et Rectore Parroquiae de Olzinellas et Vilardell (1718-51)*.
- Llibres de baptismes*, vol. I (1880-1935; vol. II (1940-2006).
- Llibres de matrimonis*, vol. I (1940-2006).
- Llibres d'òbits* (1940-2006).
- Llibre de confirmacions* (1943-1958).
- Llibre de visites pastorals* (1943-1958).
- Llibre d'inhumacions del cementiri parroquial* (1943-2006).
- Libro de cuentas de la Obra de Reconstrucción de la iglesia parroquial de San Esteban de Olzinelles* (1939-1958).
- Llibre de nínxols, propietaris i pagament de quotes de conservació del cementiri parroquial* (1991-2006).
- Llibre de Status animarum* (1943-1950).
- Llibre de Status animarum* (1951-1956).
- Respostes dels rectors al qüestionari previ a les visites pastorals (segles XIX-XX)*.
- Libro de inventario de la casa rectoral de la parroquia de San Esteban de Olzinellas, perteneciente al arciprestazgo de San Celoni* (1924).
- Full parroquial de Vallgorguina, Vilalba Sasserra, Collsabadell i Sanata* (1991-2003).
- Annals de la parròquia de Sant Esteve d'Olzinelles* (1991-1998).

Arxiu Municipal de Sant Celoni (=AMSC)

—*Padrón de propietarios de Olzinelles y Vilardell, de 1919; Padrón de vecinos de Olzinelles y Vilardell, de 1º de diciembre de 1924.*

—*Libro de actas de la Junta Local de Instrucción Pública (d'Olzinelles). Año 1902.*

—*Actas de deslinde y amojonamiento con los pueblos colindantes formadas por D. Eladio Urrea, topógrafo durante el mes de mayo de 1919.*

—*Actas y documentos del reemplazo de mozos por el servicio militar.*

—*Padrón de vecinos de Olzinelles y Vilardell, de 1º de diciembre de 1924.*

Bibliografia temàtica essencial

AVENTÍN, M., *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental. Segles XIII-XIV*, Barcelona, 1996.

FÀBREGA I GRAU, A., *Diplomatari de la Catedral de Barcelona*, vol. I, Barcelona, 1995 (= FÀBREGA).

Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya, 3 vols., Barcelona, 1999-2001.

Façanes al ras: les masies dels termes d'Olzinelles i de Sant Martí del Montnegre, Sant Celoni, Escola Taller del Medi Ambient de Sant Celoni.

Gran Enciclopèdia Catalana, vol. VI, *Vallès i Montseny*, Barcelona, 1982.

IGLÉSIAS, J., *El cens del comte de Floridablanca (1787)*, vol. I, Barcelona, 1969.

-*El fogatge de 1497*, vol. I, Barcelona, 1991.

-*El fogatge de 1553*, vol. I, Barcelona, 1979.

La Rectoria Vella, Sant Celoni, 1995, d'Escola Taller del Medi Ambient de Sant Celoni.

LLOVERÀ I FONTANÉ, J., *La Muntanya de Baix. Toponímia del Montnegre en el terme municipal de Sant Celoni*, Sant Celoni, 1992.

-*La vida al Montnegre*, Sant Celoni, 2002 (= LLOVERA).

MARTÍ I BONET, J. M., *Catàleg monumental de l'Arquebisbat de Barcelona*, I/1, Barcelona, 1981 (= MARTÍ).

PORTALS I MARTÍ, J., *El Montnegre, una història de mil anys*, Arenys de Mar, 1998.

Registre de la propietat d'Arenys de Mar, tom 288, fol. 34, Lib. 6 d'Olzinelles.

Registre de la propietat d'Arenys de Mar, tom 25.

Registre de la propietat de Sant Celoni, llibre 39.

RIUS SERRA, J., *Cartulario de "Sant Cugat del Vallès"*, 3 vols., Barcelona, 1945-1947 (= RIUS).

RIUS SERRA, J., *Rationes decimarum Hispaniae*, Barcelona, 1946.

SERRA I VILAR, J., *Persecució dels bandolers de Catalunya*, Barcelona, 1932.

SIBINA, J., *Ajuntaments de Sant Celoni, Olzinelles i Montnegre. Recull d'acords i dades significatives 1725-1938*, Ms.

VV. AA., *Testimonis de la fe amb el martiri al segle xx, a l'Església de Barcelona*, Barcelona, 2000.

VILAGELIU, J., *Les parròquies rurals de Sant Celoni*, Sant Celoni, 1981.

VILAGINES, J., «El fenomen parroquial en la societat del Vallès Oriental a l'Alta Edat Mitjana (segles XI-XII)», a *Acta Medievalia*, vol. IX, Barcelona, 1998.

VILAGINES, J., «La transició al feudalisme. Un cas original: El Vallès Oriental», a *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental*, Granollers, 1987.

ZAMORA, J. E., *El carboneig al Montseny*, Barcelona, 1996.

ZARAGOZA PASCUAL, E., *Catàleg dels monestirs catalans (Scripta et documenta*, vol. 55), Montserrat, 1997.

—*Abaciologi benedictí de la Tarraconense*, Barcelona, Ed. Balmes, 2002.